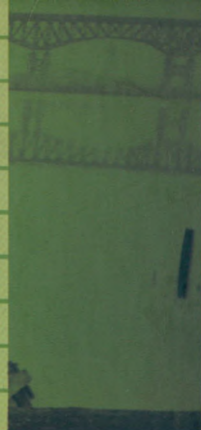

ŽALTVYKSLĖS KOLEKCIJA

PRARASTOJI KARTA

Ernest
HEMINGWAY

TURĖTI IR NETURĖTI

ŽALTVYKSLĖ

Turėti ir neturėti

ERNEST HEMINGWAY

Turėti ir neturėti

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
GRAŽINA ZOLUBIENĖ

ŽALTVYKSLĖ

UDK 820(73)-3
He-191

Versta iš: Ernest Hemingway
TO HAVE AND HAVE NOT
Charles Scribner's Sons, New York, 1970

ISBN 9986-06-156-3

Atsižvelgiant į šiandien vyraujančią tendenciją tapatinti grožinės literatūros herojus su realiais žmonėmis, derėtų pabrėžti, jog šiame kūrinyje nėra vaizduojami tikrovėje gyvenantys žmonės: ir jų būdo bruožai, ir vardai yra išgalvoti, o jei koks vardas ir sutampa, tai tėra grynas atsitiktinumas.

PIRMOJI DALIS

Haris Morganas

Pavasaris

I skyrius

Įsivaizduojate turbūt Havaną ankstų rytą, kai benamiai tebemiega pasieniais ir net mašinų, vežiojančių ledą, nematyti prie barų? Tai štai, mes atėjome per aikštę iš prieplaukos į „San Francisko perlą“ išgerti kavos, ir aikštėje nemiegojo tik vienas elgeta: jis gėrė vandenį iš fontano. Bet kai įžengėm į kavinę ir atsisėdom, pamatėm, kad tie trys jau laukia mūsų. Mes atsisėdom, ir vienas jų priėjo.

– Tai kaip? – paklausė jis.

– Negaliu, – atsakiau aš jam. – Mielai jums padėčiau. Bet jau vakar sakiau, kad negaliu.

– Tai siūlykit savo kainą.

– Ne dėl kainos. Aš negaliu. Ir viskas.

Kiti du taip pat priėjo ir stovėjo liūdni. Jie atrodė puikūs vyrukai, ir aš mielai būčiau jiems padėjęs.

– Po tūkstantį nuo žmogaus, – pasakė tas, kuris gerai kalbėjo angliškai.

– Aš ne mažas, – pasakiau aš jam. – Juk sakau, kad tikrai negaliu.

– Kada nors, kai čia viskas pasikeis, tai jums išeis į naudą.

– Žinau. Visa širdimi už jus. Bet negaliu.

– Kodėl?

– Laivu aš užsidirbu duoną. Jei jo neteksiu, neteksiu duonos.

– Už tuos pinigus galima nusipirkti kitą laivą.

– Tik ne kalėjime.

Jiems, matyt, atrodė, kad mane reikia tik įkalbėti, nes pirmasis nesiliovė:

– Jūs gaunate tris tūkstančius dolerių, ir tai jums vėliau išeis į naudą. Šitaip, žinot, ilgai netvers.

– Klausykit, – pasakiau aš. – Man visai nerūpi, kas čia bus prezidentas. Bet aš nevežioju į Valstijas nieko, kas gali šnekėti.

– Jūs norėjot pasakyti, kad mes išsiplepėsim? – paklausė antrasis, iki šiol tylėjęs. Jis buvo įpykęs.

– Aš pasakiau: nieko, kas *gali* šnekėti.

– Jums atrodo, kad mes *lengua largas?*

– Ne.

– Ar žinote, kas yra *lengua larga?*

– Taip. Ilgaliežuvis.

– Ar žinote, ką mes darome su tokiais?

– Neieškokit priekabių, – pasakiau aš. – Jūs patys kreipėtės į mane. Aš jums nesisiūliau.

– Tylėk, Pančai, – pasakė piktajam tas, kuris užvedė kalbą.

– Jis sako, kad mes išsiplepėsim.

– Klausykit, – tariau aš. – Aš jums sakau, kad nevežioju nieko, kas *gali* šnekėti. Maišai su gėrimais negali šnekėti. Apipinti buteliai negali šnekėti. Yra ir daugiau dalykų, kurie negali šnekėti. Žmonės gali šnekėti.

– O kinai negali šnekėti? – paklausė Pančas siusdamas.

– Gali, tik aš jų kalbos nesuprantu, – atsakiau jam.

– Tai ne?

– Vakar sakiau. Negaliu.

– O jūs nešnekėsit? – paklausė Pančas.

Jis manęs nesuprato ir dėl to įniršo. Ir dar turbūt dėl to, kad jiems neišdegė. Aš nieko jam neatsakiau.

– O jūs kartais ne *lengua larga*? – užklausė jis, vis dar siusdamas.

– Tartum ne.

– Kas tai? Grasinimas?

– Klausykit, – tariau aš jam. – Nepradėkit ieškot priekabių nuo pat labo ryto. Aš žinau, kad jūs ne vieną gerklę perpjovėte. O aš dar nė kavos negėriau.

– Tai jūs žinote, kad aš pjaustau gerkles?

– Ne, – pasakiau aš. – Ir man tai nė velnio nerūpi. Bet ar negalima pakalbėti apie reikalus nesiuntant?

– Taip, aš įsiutęs, – patvirtino jis. – Galėčiau jus užmušti.

– Po velnių, – pasakiau aš jam. – Nešnekėkit, ko nereikia.

– Liaukis, Pančai, – tarė pirmasis. Paskui man: – Man labai gaila. Aš labai norėčiau, kad jūs mus perkeltumėt.

– Man taip pat labai gaila. Bet aš negaliu.

Visi trys nuėjo prie durų, ir aš žiūrėjau jiems įkandin. Jie buvo dailūs vaikinai, gerai apsirengę, vienplaukiai ir iš pažiūros atrodė prie pinigo. Jis ir iš kalbos atrodė prie pinigo. Ir angliškai kalbėjo, kaip kalba piningingi kubiečiai.

Du buvo, matyt, broliai, o trečiasis, Pančas, kiek aukštesnis, bet irgi to paties lizdo. Na, žinot, tiesus, drabužiai geri, plaukai žvilga. Aš pagalvojau, kad ne toks jis turbūt blogas, kaip atrodė iš kalbos. Turbūt labai nervinosi.

Vos tik jie išėjo pro duris ir pasuko į dešinę, pamačiau, kad per aikštę tiesiai į juos važiuoja dengta mašina. Pirmiausia išbiro lango stiklas, ir kulka cvanktelėjo į išrikiuotus butelius dešiniam vitrinos kampe. Išgirdau šūvius, ir terkšt terkšt terkšt subyrėjo visi buteliai vitrinoje.

Aš šokau į kairę, už baro, ir per viršų žiūrėjau, kas dedasi. Mašina buvo sustojusi, ir už jos gūžėsi du vyrai. Vienas turėjo tomsoną automatą, o kitas šratinį šautuvą su nupjautu vamzdžiu. Tas, kur laikė tomsoną, buvo negras. Antrasis vilkėjo baltą vairuotojo kombinezoną.

Vienas vaikinų tysojo kniūbsčias ant šaligatvio po pat išdaužta vitrina. Kiti du buvo pasislėpę už „Tropikų alaus" furgono su ledu, kuris stovėjo prie Kunardo baro. Vienas arklys parkritęs spardėsi pakinktuose, kitas muistė galvą.

Vienas vaikinų šovė pro furgono galą, ir kulka atšoko nuo šaligatvio. Negras su tomsonu prigludo prie pat grindinio ir paleido seriją pro furgono apačią; ir tikrai – už furgono vienas krito ir atsitrenkė galva į šaligatvį. Jis tampėsi, susiėmęs rankomis galvą, ir vairuotojas paleido į jį seriją iš šratinio, kol negras dėjosi naują apkabą. Paleido kaip reikiant. Per visą šaligatvį kaip sidabriniai purslai nusidriekė šratų žymės.

Antrasis vaikinas įsitraukė už kojų sužeistąjį furgono priedangon, ir aš pamačiau, kaip negras vėl prigludo prie grindinio šauti. Bet tuo tarpu mano draugužis Pančas išlindo iš už furgono ir pasislėpė už arklio, to, kuris dar stovėjo stačias. Paskui, baltas kaip nešvari paklodė, iš už arklio šovė į vairuotoją iš savo liugerio, laikydamas jį abiem rankom, kad būtų tvirčiau. Jis šovė, žengdamas į priekį, du kartus negrui pro galvą ir vieną kartą žemiau.

Jis pataikė į padangą, nes mačiau, kaip staiga dulkės sūkuriu pakilo nuo grindinio, kai oras siūbtelėjo iš padangos, ir iš dešimties žingsnių negras šovė jam į pilvą iš savo tomio, turbūt paskutiniu šoviniu, nes mačiau, kaip paskui numetė automatą, o mano draugužis Pančas sunkiai klestelėjo ant žemės ir nuvirto kniūbsčias. Jis stengėsi atsistoti, nepaleisdamas iš rankų liuge-

rio, bet niekaip negalėjo pakelti galvos, tada negras paėmė šratinį, kuris gulėjo greta vairuotojo prie mašinos rato, ir nunešė jam pusę galvos. Tai negras!

Aš trūktelėjau iš pirmo pasitaikiusio atkimšto butelio; net ir šiandien negalėčiau pasakyti, kas ten buvo. Nuo viso šito man nelabai smagu darėsi. Leidausi palei barą į virtuvę, pro kiemo duris į gatvę, ir – į kojas. Apsukau aikštę skersgatviais, nė nedirstelėdamas į žmones, bėgančius prie kavinės, nėriau pro vartus į prieplauką ir tiesiai į laivą. Mus pasamdęs žmogėnas jau laukė ant denio. Aš papasakojau jam, kas atsitiko.

– O kur Edis? – paklausė mane Džonsonas, tas mus pasamdęs žmogėnas.

– Kai pradėjo šaudyti, aš jo daugiau nemačiau.

– Gal jį sužeidė?

– Ko ten. Aš juk sakau, kad kavinės nukentėjo tik vitrina. Kai mašina juos vijosi. Kai jie nušovė pirmąjį vaikiną tiesiai po langu. Jie važiavo štai tokiu kampu...

– Jūs viską taip smulkiai žinote, – tarė jis.

– Aš žiūrėjau, – pasakiau aš jam.

Tada, pakėlęs galvą, pamačiau Edį ateinantį per prieplauką, jis atrodė dar ilgesnis ir dar labiau išgveręs nei visada. Ėjo tarsi išsukiotom kojom.

– Ateina.

Edis labai nekaip atrodė. Jis niekad rytais per daug gerai neatrodydavo; bet tada tikrai atrodė labai nekaip.

– Kur tu buvai?

– Gulėjau ant grindų.

– Jūs matėte? – paklausė jį Džonsonas.

– Nekalbėkite apie tai, pone Džonsonai, – atsakė jam Edis. – Man širdis pyksta vien pagalvojus.

– Jums reikia išgerti, – pasakė jam Džonsonas. Paskui paklausė mane: – Tai kaip, plaukiam šiandien?

– Jūsų valia.

– O koks bus oras?

– Toks kaip vakar. Gal net geresnis.

– Tuomet plaukiam.

– Gerai, kai tik atneš jauką.

Mes plukdėm tą žmogėną į Golfo srovę žvejoti jau tris savaites, o aš dar nebuvau gavęs iš jo nė cento, be to šimto dolerių, kuriuos jis man davė apmokėti konsului, gauti leidimą, nusipirkti benzino ir parūpinti ko nors valgomo. Mes sulygome po trisdešimt penkis dolerius už dieną, žvejybos reikmenys mano. Jis nakvodavo viešbutyje ir kas rytą ateidavo į laivą. Edis man jį prirodė, todėl turėjau imti ir jį. Aš mokėdavau jam po keturis dolerius už dieną.

– Reikia pirkti benzino, – pasakiau aš Džonsonui.

– Gerai.

– Reikia pinigų.

– Kiek?

– Galonas kainuoja dvidešimt aštuonis centus. Reikia ne mažiau kaip keturiasdešimt galonų. Tai bus vienuolika dvidešimt.

Jis išėmė penkiolika dolerių.

– Gal likusieji tegul bus už alų ir ledą? – paklausiau aš.

– Puiku, – atsakė jis. – Atmeskit iš to, kiek aš jums skolingas.

Aš pagalvojau, kad tris savaites plukdyti jį už dyką yra per ilgai, bet jeigu juo apskritai galima pasitikėti, tai ar ne vis tiek. Ir vis dėlto reikėjo man atsiskaityti su juo kas savaitę. Nors esu plukdęs klientus po mėnesį ir paskui gaudavau viską, kiek sulygta. Aš pats kaltas, bet iš pradžių džiaugiausi tik, kad pasitaikė darbo. Tik paskutinėm dienom pradėjo neramu darytis, bet

nesakiau nieko, bijojau, kad jo neatbaidyčiau. Jeigu juo apskritai galima pasitikėti, tai kuo ilgiau jis žvejos, tuo geriau.

– Gersit alaus? – paklausė jis, atidarydamas dėžę.

– Ne, ačiū.

Kaip tik tuo metu prieplaukoje pasirodė negras, kuris verdavo mums jauką, ir aš pasakiau Edžiui, kad pasirengtų atsišvartuoti.

Negras su jauku įlipo į laivą, mes atsišvartavom ir nuplaukėm prie uosto vartų; tuo tarpu negras ėmė verti ant kabliuko skumbres: įkiša kabliuką per burną, išneria pro pažiaunę, perveria per vieną šoną, paskui kiaurai per kitą šoną, apvynioja siūlu burną, apžiojusią vielinį pavadėlį, ir tvirtai apriša kabliuką – kad neišslystų ir kad jaukas plauktų lygiai, nesisukiodamas. Jis buvo tikrų tikriausias juodas negras, vikrus ir paniuręs, su mėlynais apeiginiais vudu karoliais ant kaklo po marškiniais ir sena šiaudine skrybėle. Laive jis užvis labiausiai mėgdavo miegoti ir skaityti laikraščius. Bet jis buvo miklus ir puikiai verdavo jauką.

– Ar jūs pats nemokate taip užverti jauko, kapitone? – paklausė Džonsonas.

– Moku, sere.

– Tai kam jums negras?

– Kai didžiosios žuvys pradės eiti, tuomet pamatysit, – pasakiau aš jam.

– Nesuprantu.

– Negras mikliau tai daro negu aš.

– O Edis nemoka?

– Ne, sere.

– Man atrodo, kad tai nereikalingos išlaidos.

Jis duodavo negrui po dolerį už dieną, ir negras kas vakarą eidavo šokti rumbos. Aš mačiau, kad jį jau traukia miegas.

– Be negro nieko nebus, – pasakiau aš.

Tuo metu mes praplaukėme smekus*, kurie buvo išmetę inkarus priešais Kabanjasą, ir žvejų luotelius, stovinčius ant inkaro ir gaudančius žuvį nuo uolėto dugno prie Moro forto, ir aš pasukau laivą tenai, kur tamsavo Meksikos įlankos ruožas. Edis išėmė dvi dideles plūdes, o negras užvėrė jauką ant trijų meškerių.

Golfo srovė beveik siekė pakrantės seklumas, ir kai priplaukėme artyn, buvo matyti, kaip ji teka, vanduo beveik violetinis, tankiai sūkuriuojantis. Pūtė švelnus rytų brizas, ir mes pakėlėme daug žuvų skraiduolių, tų didžiųjų, su juodais sparnais; kai jos pakyla, atrodo kaip paveikslėlis, kur nupieštas Lindbergas, skrendantis per Atlantą.

Tos didžiosios skraiduolės – geriausias ženklas. Kiek akis užmatė, visur plūduriavo kuokštai blyškiai gelsvų jūržolių, kurios rodo, kad pagrindinė srovė teka giliai, ir priešais, ties pulkeliu smulkių tunų, sukosi paukščiai. Buvo matyti, kaip tunai šokinėja iš vandens, nedideli, gal po porą svarų.

– Dabar galite mesti, – pasakiau aš Džonsonui.

Jis užsisegė diržą su pakinktais ir užmetė didžiąją meškerę su *Hardy* firmos rite ir šešių šimtų jardų ilgio valu iš trisdešimt šešių siūlų. Aš pažvelgiau atgal – jaukas plaukia lygiai, švelniai supamas bangų, ir abi plūdės tai pasineria, tai vėl iššoka. Greitis buvo beveik geras, ir aš pasukau laivą į srovės vidurį.

– Įstatykite meškerykotį į lizdą prie kėdės, – pasakiau jam. – Nebus taip sunku laikyti. Kai užkibs, atleiskite stabdį, kad valas vyniotųsi. Jeigu bus priveržtas, jus gali ištraukti per bortą.

Kiekvieną dieną aš turėjau kartoti jam tą patį, bet man nebuvo pikta. Iš penkiasdešimt mėgėjų, kuriuos plukdai, tiktai

* Vienastiebis žvejų laivas. (Čia ir toliau – vert. past.)

koks vienas moka žvejoti. Bet ir tas pats dažniausiai esti nevėkšla ir būtinai pasirenka tokį valą, kuris didesnės žuvies išlaikyti negali.

– Na, kaip dienelė? – paklausė jis mane.

– Geresnės nereikia, – atsakiau jam. Diena buvo puiki, kaip kažin ką.

Aš padaviau šturvalą negrui ir liepiau plaukti Golfo srovės pakraščiu į rytus, o pats nuėjau į galą, kur Džonsonas sėdėjo ir žiūrėjo, kaip jo jaukas šokinėja ant bangų.

– Gal užmesti kitą meškerę? – paklausiau jį.

– N-ne, – atsakė jis. – Aš noriu pats užkirsti, kovoti ir ištraukti savo laimikį.

– Gerai, – tariau aš. – Tai gal tegul Edis užmeta, o paskui paduoda jums užkirsti, jeigu užkibs?

– Ne, – atsakė jis. – Aš noriu, kad būtų tik viena meškerė užmesta.

– Gerai.

Negras vis dar suko šturvalą, ir pažvelgęs aš pamačiau, kad būrys skraiduolių pakilo prieš mūsų laivą. Negras, matyt, irgi jas pastebėjo. Užpakaly mačiau Havaną, gražiai saulės nušviestą, ir laivą, išplaukiantį iš uosto pro Moro fortą.

– Man atrodo, šiandien jums tikrai pasiseks, pone Džonsonai, – pasakiau aš.

– Metas būtų, – atsakė jis. – Kiek jau laiko mes žvejojam?

– Šiandien trys savaitės.

– Kaip žvejojimui, tai daug.

– Tos žuvys labai keistos, – pasakiau aš. – Kai nėra, tai nėra nė vienos. Bet kai pasirodo, tai knibždėte knibžda. Ir turėtų jau pasirodyti. Jeigu ne dabar, tai jau niekada. Ir mėnulis pats tas. Ir srovė gera, ir vėjas kyla, kokio reikia.

– Kelias nedideles matėm, kai pirmą kartą išplaukėm.

– Taip. Aš jums taip ir sakiau. Mažosios retėja, paskui visai išnyksta, tada pasirodo didžiosios.

– Jūs visi tą pačią giesmę giedat. Tai per vėlai, tai per anksti, tai vėjas negeras, tai mėnulis netinka. Bet pinigus vis tiek imate.

– Taigi, – pasakiau aš, – visa bėda, kad dažniausiai tikrai būna arba per vėlai, arba per anksti, ir vėjas daugiausia būna nepalankus. O kai pasitaiko diena, kokios reikia, tai, žiūrėk, sėdi krante be klientų.

– O kaip jums šiandien atrodo, gera diena?

– Taigi, – pasakiau aš, – man šiai dienai jau gana. Bet galėčiau lažintis, kad jums dar visko bus.

– Tikėkimės.

Mes pasiruošėm velkiauti. Edis nuėjo į priekį ir atsigulė. Aš stovėjau ir žiūrėjau, ar nepasirodys kur uodega. Negras kartkartėm knapsėjo, todėl ir jo nepaleidau iš akių. Galiu lažintis, kad naktį jis veltui laiko neleidžia.

– Gal paduotumėt man butelį alaus, kapitone, – paprašė Džonsonas.

– Prašau, sere, – atsakiau aš ir pasirausiau po ledus, ieškodamas šaltesnio.

– Gal ir jūs išgersit? – paklausė jis.

– Ne, ačiū, sere, – atsisakiau aš. – Palauksiu vakaro.

Atkimšau butelį ir duodu jam, tik žiūriu – didžiausia ruda bjaurybė su kardu, ilgesniu už žmogaus ranką, iškišo galvą iš vandens ir puola mūsų skumbrę. Ji pasirodė man stora kaip rąstas.

– Leiskit valą! – surikau aš.

– Neužkibo, – pasakė Džonsonas.

– Tai priveržkit.

Žuvis pakilo iš labai giliai ir nepataikė sugriebti jauko. Aš žinojau, kad ji apsisukus grįš.

– Dabar žiūrėkit – kai tik ji sugriebs jauką, tuoj atleiskite stabdį.

Ir pamačiau ją, atplaukiančią užpakalyje laivo po vandeniu. Buvo aiškiai matyti pelekai, išskleisti lyg raudoni sparnai, ir raudoni dryžiai per rusvą nugarą. Ji pakilo lyg povandeninis laivas, ir jos nugaros pelekas iškilo į paviršių, ir buvo matyti, kaip jis skrodžia vandenį. Ji priplaukė prie pat jauko iš užpakalio ir iškišo savo kardą, tarsi pamojuodama juo virš vandens.

– Tegu gerai apžioja, – pasakiau aš.

Džonsonas atitraukė ranką nuo ritės, ir ritė suzvimbė, didžioji žuvis apsisuko ir nėrė po vandeniu; pamačiau visą jos liemenį, tviskantį sidabru, kai ji pasisuko šonu ir pasileido plaukti kranto link.

– Paveržkit stabdį, – pasakiau aš. – Tik nedaug.

Jis paveržė.

– Tik ne per daug, – pakartojau aš. Pamačiau, kaip valas pakrypo į šalį. – Dabar priveržkit iki galo ir trūktelkit, – pasakiau. – Reikia ją trūktelti. Ji tuoj pradės šokinėti.

Džonsonas priveržė stabdį ir vėl ėmėsi meškerės.

– Trūktelkit! – paliepiau. – Kad kabliukas gerai įsmigtų. Timptelkit keletą kartų.

Jis timptelėjo smarkiai dar porą kartų, paskui meškerykotis sulinko perpus, ir ritė ėmė girgždėti, ir žuvis šoko iš vandens – ūžt – ilga, tiesi, tviskanti sidabru prieš saulę, ir pliaukštelėjo atgal tarsi arklys, nustumtas nuo uolos į vandenį.

– Atleiskit stabdį, – pasakiau aš jam.

– Nutrūko, – tarė Džonsonas.

– Nė velnio, – pasakiau. – Greičiau atleiskit stabdį.

Stebėjau, kaip krypsta valas, ir kai žuvis vėl šoko, ji buvo jau užpakaly laivo ir plaukė atviros jūros link. Paskui ji dar kartą pasirodė, suplakė aplink save baltas putas, ir aš pamačiau, kad kabliu-

kas įsmigęs jai į žiočių kraštą. Aiškiai buvo matyti jos dryžiai. Puiki žuvis, visa sidabrinė, su raudonais skersadryžiais ir stora kaip rąstas.

– Nutrūko, – pasakė Džonsonas.

Valas buvo atsileidęs.

– Vyniokit, – paliepiau aš. – Kabliukas tvirtai įsmigęs. Leisk visu greičiu pirmyn! – šūktelėjau negrui.

Tada žuvis šoko dar kartą, paskui dar; tiesi kaip mietas, visu liemeniu puldinėdama į mus, aukštai ištėkšdama vandenį, kai nerdavo atgal. Valas įsitempė, ir aš pamačiau, kad ji vėl plaukia kranto link, ir galėjau įžiūrėti, kaip jinai sukasi.

– Dabar jinai bėgs, – pasakiau aš. – Jeigu ji gerai užkibusi, aš ją vysiuos. Atleiskit stabdį. Valo dar daug yra.

Žuvis pasuko į šiaurės vakarus, kaip visos didžiosios daro, ir, broliuk, kaip ji draskėsi! Pradėjo šokinėti ilgais šuoliais ir, krisdama atgal, pliaukšėjo tarsi greitasis kateris priešais vilnį. Mes plaukėme paskui ją per ketvirtį rumbo. Aš stovėjau prie vairo ir nesilioviau šaukęs Džonsonui, kad laisvai laikytų stabdį ir greičiau vyniotų. Staiga pamačiau, kad jo meškerė loštelėjo ir valas atsileido. Nežinodamas nė nepastebėsi, kad jis atsileidęs, nes jis savo svoriu dar tempė meškerę. Bet aš tai žinojau.

– Nutrūko, – pasakiau aš jam.

Žuvis šokinėjo ir šokinėjo tol, kol pranyko iš akių. Puiki žuvis, kaip kažin ką.

– Bet aš jaučiu, kaip ji tempia, – nesutiko Džonsonas.

– Tai valo svoris.

– Aš vos begaliu pasukti. Gal jinai nugaišo.

– Pasižiūrėkit, – pasakiau aš jam. – Ana kur ji šokinėja.

Už kokio pusmylio buvo matyti, kaip žuvis taško vandenį.

Aš pačiupinėjau jo ritės stabdį. Buvo kietai priveržtas. Valas nesivyniojo. Aišku, jis turėjo trūkti.

– Ar aš nesakiau jums, kad reikia atleisti stabdį?

– Bet jinai vis traukė valą.

– Na ir kas?

– Tai aš ir priveržiau.

– Klausykit, – pasakiau aš jam. – Jeigu neleisi laisvai valo, kai žuvis taip draskosi, jinai nutrauks jį. Nėra tokio valo, kuris atlaikytų. Kai žuvis traukia valą, reikia jai leisti. Negalima priveržti stabdžio. Tas, kas gaudo pardavimui, neišlaikys besidraskančios žuvies nė su harpūno lynu. O mes turime laivą jai vytis, kad neišsivyniotų visas valas, kol ji bėga. Kai žuvis nustoja bėgus ir nusileidžia į dugną, tuomet galima priveržti stabdį ir atsiimti valą.

– Tai jeigu valas nebūtų trūkęs, aš būčiau ją pagavęs?

– Būtumėt galėjęs pagauti.

– Ji nebūtų taip ilgai šokinėjusi, ar ne?

– Ji būtų dar ne taip dariusi. Kai žuvis nustoja bėgusi, tuomet tik prasideda tikroji kova.

– Na, gerai, tai pagaukim kitą, – tarė jisai.

– Pirmiausia reikia suvynioti valą, – pasakiau aš jam.

Mums ir užkibo žuvis, ir paleidom ją, o Edis vis miegojo. Tik dabar jis atėjo į vairagalį.

– Kas atsitiko? – paklausė jis.

Edis kitados buvo geras jūreivis, o dabar iš jo nieko dora – visiškai prasigėręs. Aš pažvelgiau – stovi ilgas kaip kartis, skruostai įkritę, lūpa atvipusi, akių kampuose baltos traiškanos, plaukai išblukę nuo saulės. Žinojau, kad jam mirtinai norisi išgerti.

– Išgerk butelį alaus, – pasakiau aš jam.

Jis išsitraukė vieną iš dėžės ir išgėrė.

– Žinot ką, pone Džonsonai, – pasakė jis, – aš turbūt dar nusnūsiu. Labai dėkui už alų, sere.

Tai Edis! Žuvys jam ne galvoj!

Tai štai, apie vidurdienį mums užkibo dar viena žuvis; ir ta pabėgo. Pamatėm tik, kaip kabliukas išlėkė kokia trisdešimt pėdų aukštyn, kai jinai jį išspjovė.

– Ką dabar ne taip padariau? – paklausė Džonsonas.

– Nieko, – atsakiau aš. – Išspjovė kabliuką, ir tiek.

– Pone Džonsonai, – pasakė Edis, kuris ką tik atsibudo išgerti dar butelio alaus, – pone Džonsonai, jūs tikrai neturite laimės. Tai gal jūs prie moterų turite laimę? Kaip sakote, pone Džonsonai, gal patrauktume šįvakar, a? – ir jis nuėjęs vėl atsigulė.

Apie ketvirtą, plaukiant atgal priešais srovę visiškai netoli kranto, – vanduo putoja kaip nuo malūno užtvankos, saulė šildo į nugaras, – Džonsonui užkibo tokia didelė juoda kardžuvė, kokios aš gyvenime nebuvau matęs. Mes buvome susigavę keturias skumbres, iš tų mažųjų, ir negras užvėrė vieną Džonsonui. Ji gerai plaukė, grimzliai, tik labai garsiai pliaukšėjo kilvateryje.

Džonsonas nusegė dirželius nuo ritės, kad galėtų pasidėti meškerę ant kelių, kadangi jam rankos įvargo laikyti tokioj padėty visą laiką. O kadangi įvargo, tai jis, kad ritė nesivyniotų tempiama didelio jauko, ėmė ir priveržė stabdį, kai aš nežiūrėjau. Aš ir nežinojau, kad jis priveržė. Man labai nepatiko, kad jis taip laiko meškerę, bet nebenorėjau visą laiką bambėti. Be to, kai stabdis nepriveržtas, valas gali laisvai vyniotis, ir nėra jokio pavojaus. Bet taip tik nevėkšlos žvejoja.

Aš stovėjau prie šturvalo ir vedžiau laivą srovės pakraščiu link to seno cemento fabriko, kur ji nusileidžia labai giliai ir visai netoli kranto pasidaro toks lyg verpetas, ten visada pilna smulkių žuvyčių jaukui. Tik staiga vanduo supliauškėjo lyg nuo povandeninės bombos, aš pamačiau kardą ir akį, ir išžiotus nasrus, ir didžiulę juodai raudoną juodosios kardžuvės galvą. Visas nugaros pelekas kyšojo iš vandens, aukštumo kaip laivas su vi-

sais stiebais ir burėm, ir uodega kaip pjautuvas išlindo iš vandens, kai ji puolė skumbrę. Jos kardas, didumo sulig beisbolo lazda, buvo užlenktas į viršų, ir kai ji griebė jauką, vanduo tarsi perpjautas prasiskyrė. Ji buvo visa raudonai juoda, ir jos akys atrodė kaip sriubos dubenys. Milžiniška žuvis. Galiu lažintis, kad būtų traukusi iki tūkstančio svarų.

Aš surikau Džonsonui, kad leistų valą, bet vos spėjau išsižioti – pamačiau, kad Džonsonas pakilo nuo kėdės, tarsi keliamojo krano trūktelėtas, kokią sekundę laikėsi įsikibęs meškerykočio, o meškerykotis sulinko lanku, paskui trenkė jam storgaliu į pilvą, ir visi reikmenys išlėkė per bortą.

Džonsonas buvo priveržęs stabdį iki galo, ir kai žuvis timptelėjo, jį atplėšė nuo kėdės, ir jis nebeišlaikė meškerės. Meškerę jis buvo pasidėjęs ant dešinio kelio, storąjį galą paspaudęs kairiuoju. Jeigu jis nebūtų nusisegęs diržėlių, būtų ir pats išlėkęs per bortą.

Aš išjungiau variklį ir atėjau į vairagalį. Jis sėdėjo susiėmęs pilvą, kur meškerykočio galas uždrožė.

– Tai, matyt, šiai dienai bus gana.

– Kas čia buvo?

– Juodoji kardžuvė.

– Kaip čia atsitiko?

– Geriau paskaičiuotumėt, – pasakiau aš. – Ritė kainavo du šimtus penkiasdešimt dolerių. Dabar už tiek ir nebegausi. Meškerė – keturiasdešimt penkis. Valo po trisdešimt šešis siūlus buvo ne ką mažiau kaip šeši šimtai jardų.

Kur bus buvęs, Edis pliaukšt ranka jam per nugarą.

– Pone Džonsonai, – pasakė jis. – Jūs tikrai neturit laimės. Kaip gyvas tokio nutikimo nebuvau matęs.

– Užsičiaupk, tu girtuokli, – pasakiau aš jam.

– Ne, dievaži, pone Džonsonai, tokio nutikimo kaip gyvas nebuvau matęs, – pakartojo Edis.

– Kas man būtų buvę, jei mane būtų pradėjusi vilkti tokia žuvis? – paklausė Džonsonas.

– Jūs juk norėjote viską pats daryti, – atsakiau aš jam. Buvau gerai įsiutęs.

– Per daug jos didelės, – tarė Džonsonas. – Tai jau vargas.

– Klausykit, – pasakiau aš. – Tokia žuvis jus ir užmušti gali.

– Bet žmonės sugauna.

– Sugauna, kas moka gaudyti. Tik nemanykit, kad be vargo.

– Esu matęs nuotrauką – viena mergina sugavo tokią.

– Kur nesugaus, – pasakiau aš. – Tik ne gyvą. Žuvis prarijo jauką, jai ištraukė skrandį, tada jinai iškilo į paviršių ir nugaišo. Aš kalbu apie žvejojimą, kai žuvis kovoja, kai kabliukas jai tik žiotyse įsikabina.

– Ne-e, – tarė Džonsonas. – Per daug jos didelės. Kam daryti tai, kas neteikia malonumo?

– O! Čia tai teisybė, pone Džonsonai, – pritarė Edis. – Kam daryti tai, kas neteikia malonumo? Klausykit, pone Džonsonai. Čia tai jūs pataikėt kaip pirštu į akį. Kam daryti tai, kas neteikia malonumo?

Aš vis dar negalėjau pamiršti tos žuvies, pykau už meškerę ir nesiklausiau, ką jie kalba. Liepiau negrui vesti laivą tiesiai link Moro. Aš nieko jiems nesakiau, ir jiedu sėdėjo sau, pasiėmę po butelį alaus, Edis vienoj kėdėj, Džonsonas kitoj.

– Kapitone, – pasakė jis po valandėlės, – ar negalėtumėt sutaisyti man viskio su soda?

Aš sutaisiau jam, nesakydamas nė žodžio, paskui įsipyliau sau gryno. Ir galvoju: kaipgi tas Džonsonas taip – trečia savaitė plaukia žvejoti, užkimba pagaliau jam žuvis, už kurią tikras žve-

jas visus metus atiduotų, jisai paleidžia ją, paleidžia mano geriausią meškerę, apsikvailina pats, o paskui sėdi sau patenkintas ir gurkšnoja su prasigėrusiu valkata.

Kai sugrįžome į uostą ir negras stovėjo laukdamas, aš paklausiau:

– Kaip rytoj?

– Vargu, – pasakė Džonsonas. – Man jau beveik nusibodo tokia žvejyba.

– Nenorite atsiskaityti su negru?

– Kiek aš jam skolingas?

– Dolerį. Galit duoti ir arbatpinigių, jei norit.

Ir Džonsonas davė negrui dolerį ir dvi kubietiškas monetas po dvidešimt centų.

– Už ką tie? – paklausė negras mane, rodydamas pinigėlius.

– Arbatpinigiai, – pasakiau aš jam ispaniškai. – Tu nebereikalingas. Jis tau juos dovanoja.

– Neateiti rytoj?

– Ne.

Negras pasiima kamuolį špagato, su kuriuo rišo jauką, ir savo juodus akinius, užsideda šiaudinę skrybėlę ir nueina neatsisveikinęs. Tas negras niekad nebuvo geros nuomonės apie mus visus.

– Kada manote atsiskaityti, pone Džonsonai? – paklausiau aš.

– Rytoj rytą eisiu į banką, – pasakė Džonsonas. – Galime atsiskaityti po pietų.

– Jūs žinote, kiek iš viso dienų?

– Penkiolika.

– Ne. Šešiolika su šia diena, o dar kelionė čia ir atgal, tai bus aštuoniolika. Paskui dar šiandien meškerė ir ritė, ir valas.

– Žvejybos reikmenys – jūsų rizika.

– Ne, sere. Jūs pats juos paleidot.

– Aš kasdien moku už juos nuomą. Tai jūsų rizika.

– Ne, sere, – pasakiau aš. – Jeigu žuvis būtų sulaužiusi meškerę ir ne per jūsų kaltę, tuomet kas kita. Bet dabar jūs pats per neatsargumą paleidot.

– Žuvis ištraukė meškerę man iš rankų.

– Nes jūs išėmėt ją iš lizdo ir priveržėte stabdį.

– Jūs neturite teisės reikalauti už tai atlyginimo.

– O jeigu jūs išsinuomotumėte automobilį ir sudaužytumėt jį į uolą, tai ką, ar neturėtumėt už jį sumokėti?

– Ne, jeigu būčiau juo važiavęs, – pasakė Džonsonas.

– Nekvailai, pone Džonsonai, – pasakė Edis. – Supranti, kapitone? Jeigu jis būtų tuo automobiliu važiavęs, būtų užsimušęs. Ir jam nereikėtų mokėti. Nekvailas vyras.

Aš nepaisiau girtuoklio.

– Jūs man skolingas du šimtus devyniasdešimt penkis dolerius už tą meškerę, ritę ir valą, – pasakiau aš Džonsonui.

– Ne, tai neteisinga, – nesutiko jis. – Bet jeigu jau jums taip atrodo, pasidalykim nuostolius per pusę.

– Aš nenusipirksiu naujos meškerės su rite mažiau kaip už tris šimtus šešiasdešimt. Už valą aš iš jūsų nereikalauju. Tokia žuvis kaip toji gali nusinešti visą valą, ir jūs nebūtumėt dėl to kaltas. Jeigu čia būtų kas nors kitas, ne tas prasigėręs valkata, tai paliudytų, kad aš nė kiek neužsiprašau. Suprantu, kad tai atrodo nemaži pinigai, bet man taip pat buvo nemaži pinigai, kai pirkau tuos reikmenis. Tokių žuvų negaudysi su bet kokia meškere, jums reikia pačios geriausios, kokią gali gauti.

– Pone Džonsonai, jis sako, kad aš prasigėręs valkata. Tegu bus taip. Bet aš jums sakau, kad jis teisingai šneka. Teisingai šneka ir protingai, – pasakė jam Edis.

– Tiek to, nesiginčysiu, – pagaliau nusileido Džonsonas. – Aš užmokėsiu, nors nematau reikalo. Vadinasi, už aštuoniolika dienų po trisdešimt penkis dolerius ir dar du šimtai devyniasdešimt penki.

– Šimtą jūs man davėt, – pasakiau aš. – Parodysiu jums sąrašą, kiek kam išleista, ir atskaitysiu, kiek dar liko maisto. Iš to, ką pirkome kelionei čionai ir atgal.

– Čia tai teisinga, – pasakė Džonsonas.

– Klausykit, pone Džonsonai, – vėl įsiterpė Edis. – Jeigu jūs žinotumėt, kaip čia plėšia nuo svetimšalių, sakytumėt, kad teisingiau ir būti negali. Žinote, ką aš jums pasakysiu? Tai retenybė. Kapitonas elgiasi su jumis kaip su tikra motina.

– Rytoj rytą aš einu į banką, o po pietų ateisiu čia. Poryt išplaukiu garlaiviu.

– Jūs galite plaukti su mumis, sutaupysite už bilietą.

– Ne, – pasakė jis. – Garlaiviu aš sutaupysiu laiko.

– Kaip norit, – tariau aš. – Gal išgersim?

– Puiku, – pritarė Džonsonas. – Tai niekas nesijaučia nuskriaustas?

– Ne, sere, – pasakiau aš.

Ir mes visi trys susėdome vairagaly ir išgėrėme po stiklą viskio su soda.

Kitą dieną aš visą rytą prasikrapščiau laive – keičiau alyvą, taisinėjau šį bei tą. Apie vidurdienį nuėjau į miestą ir užkandau kinų restoranėly, kur už keturiasdešimt centų gali visai neblogai pavalgyti, paskui nupirkau šiokių tokių lauktuvių žmonai ir mūsų trims mergaitėms. Na žinot, kvepalų, porą vėduoklių, trejas tokias aukštas šukas. Apsipirkęs užsukau pas Donovaną ir išgėriau alaus plepėdamas su šeimininku, paskui patraukiau atgal į San Francisko prieplauką, eidamas dar trijose ar keturiose

vietose išgėriau alaus. Kunardo bare pavaišinau Frenkį ir parėjau į laivą puikiausiai nusiteikęs. Kai grįžau, kišenėje man buvo likę lygiai keturiasdešimt centų. Frenkis irgi atėjo su manim, ir kol sėdėjome ir laukėme Džonsono, mudu su Frenkiu išgėrėme dar porą butelių šalto alaus iš dėžės su ledu.

Edis nesirodė visą dieną ir visą naktį, bet aš žinojau, kad anksčiau ar vėliau jis parsiras, kai tik jam nebeduos į skolą. Donovanas man pasakė, kad vakare jiedu su Džonsonu buvo pas jį užėję valandžiukei ir kad Edis vaišino visus į skolą. Mudu laukėm, ir aš pradėjau stebėtis, ko tas Džonsonas taip ilgai nesirodo. Buvau prašęs prieplaukoj pasakyti jam, kad palauktų manęs laive, bet jis nebuvo atėjęs. Paskui pagalvojau, jeigu jis vakar iki vėlumos gėrė, tai gal iki vidurdienio miegojo. Bankai atidaryti iki pusės keturių. Mes matėme, kaip išskrido reisinis lėktuvas, o apie pusę šešių mano geros nuotaikos neliko nė kvapo ir aš nejuokais pradėjau nerimauti.

Šeštą valandą pasiunčiau Frenkį į viešbutį pažiūrėti, ar ten yra Džonsonas. Aš vis dar maniau, kad jis kur geria ar po vakarykščios blogai jaučiasi ir nesikelia iš lovos. Laukiau laukiau, kol visai sutemo. Bet nejuokais sunerimau, nes jis man buvo skolingas aštuonis šimtus dvidešimt penkis dolerius.

Frenkis negrįžo kokią pusę valandos. Galiausiai pamačiau ateinantį – ėjo greitai ir purtė galvą.

– Išskrido lėktuvu, – pasakė jis.

Aha. Štai ir viskas. Konsulatas jau uždarytas. Kišenėj tik keturiasdešimt centų, ir, be to, lėktuvas jau seniai Majamy. Aš negalėjau net telegramos pasiųsti. Tai ponas Džonsonas! Taigi. Pats kaltas. Reikėjo būti gudresniam.

– Ką gi, – pasakiau Frenkiui, – išgerkim dar po vieną šalto, vis tiek pono Džonsono pirktas.

Dėžėj buvo likę trys buteliai „Tropinio“.

Frenkis buvo susigraužęs ne mažiau už mane. Nežinau kodėl, bet taip atrodė. Jis tapšnojo man per nugarą ir vis purtė galvą.

Štai ir viskas. Vadinasi, elgeta. Netekau penkių šimtų aštuoniasdešimties dolerių važtapinigių ir žvejybos reikmenų, kurių dabar nenusipirksi nė už tris šimtus penkiasdešimt. Tai džiaugsis dykūnai, kurie trainiojasi po prieplauką, galvojau aš. Kai kas iš končų* netvers džiaugsmu. O užvakar atsisakiau trijų tūkstančių dolerių, kuriuos man siūlė vien už tai, kad išplukdyčiau iš čia tris svetimšalius. Bet kur, kad tik toliau nuo Kubos.

Gerai, tai ką dabar daryti? Krovinio gabenti negaliu, nes gėrimų be pinigų nenupirksi, be to, dabar šituo irgi ne kažin ką uždirbsi. Miestas alkoholiu užtvindytas, ir nėra kam jo pirkti. Bet tegu mane velniai rauna, jei grįšiu namo be cento ir badausiu visą vasarą. Juk namie šeima. Už leidimą apsimokėjau, kai tik atplaukėm. Paprastai moki agentui iš anksto, jis tave užregistruoja ir išduoda leidimą. Po velnių, juk aš neturiu pinigų net benzinui. Ir įklimpau, kaip kažin ką. Tai ponas Džonsonas!

– Turiu ką nors iš čia paimti, Frenki, – pasakiau aš. – Turiu nors kiek užsidirbti.

– Aš pažiūrėti, – pasakė Frenkis.

Jis amžinai trinasi ant kranto, verčiasi, kuo pakliūva, yra beveik kurčias ir kas vakarą girtas. Bet ištikimesnio už jį ir geresnės širdies žmogaus nerasi. Aš jį pažįstu nuo tada, kai pradėjau čia plaukioti. Jis man ne kartą yra padėjęs pasikrauti. Paskui, kai nustojau tuo verstis ir prasimaniau plukdyti mėgėjus žvejoti kardžuvių į Kubos pakrantes, dažnai jį sutikdavau prieplaukoje

* K o n č o m i s (*conch* – kriauklelė) Bahamų salose ir Floridoje vadina neturtingiausius baltuosius, kurie verčiasi rinkdami kriaukleles.

arba kavinėje. Jis atrodo apykvailis, mažai kalba, tik šypsosi, bet tai todėl, kad jis kurčias.

– Ar imti bet kas? – paklausė Frenkis.

– Žinoma, – pasakiau aš. – Kur čia dabar besirinksi.

– Bet kas?

– Žinoma.

– Aš pažiūrėti, – pasakė Frenkis. – Kur tu būti?

– Aš būsiu „Perle“, – pasakiau jam. – Reikia pavalgyti.

„Perle“ už dvidešimt penkis centus galima gerai pavalgyti. Bet koks antrasis patiekalas kainuoja dešimt centų, o sriuba – penkis. Frenkis palydėjo mane iki tenai, ir aš įėjau į vidų, o jis nužingsniavo toliau. Atsisveikindamas jis pakratė man ranką ir dar kartą pliaukštelėjo per nugarą.

– Nesigraužti, – pasakė jis. – Aš Frenkis; daug politika. Daug darbas. Daug gėrimas. Mažas pinigas. Bet didelis draugas. Nesigraužti.

– Iki, Frenki, – tariau aš. – Tu irgi nesigraužk, bičiuli.

II skyrius

Įėjau į „Perlą“ ir atsisėdau prie staliuko. Langas, išdaužtas per susišaudymą, buvo įstatytas ir vitrina sutvarkyta. Prie baro gėrė keli *gallegos**, kiti valgė. Prie vieno staliuko lošė domino. Užsisakiau pupų sriubos ir troškintos jautienos su virtom bulvėm už penkiolika centų. Pridėjus dar butelį *Hatuey* alaus, išėjo dvidešimt penki centai. Kai paklausiau padavėją apie susišaudymą, jis nieko neatsakė. Visi jie buvo gerokai įbauginti.

* *Gallegos* – kilęs iš Ispanijos provincijos Galasijos; paniekinama pravardė.

Baigiau valgyti ir sėdėjau atsilošęs, rūkydamas cigaretę ir sukdamas galvą, ką daryti. Žiūriu – pro duris įeina Frenkis ir dar kažkas. Geltonasis šlamštas, pagalvojau. Taip, vadinasi, geltonasis šlamštas.

– Ponas Singas, – pasakė Frenkis ir nusišypsojo. Jis greitai surado man klientą. Ir buvo patenkintas.

– Labai malonu, – pasisveikino ponas Singas.

Labiau išsičiustijusio tipo kaip tas ponas Singas gyvenime nebuvau matęs. Jis, aišku, buvo geltonsnukis, bet kalbėjo kaip tikras anglas ir buvo su balta eilute, šilkiniais marškiniais juodu kaklaraiščiu ir panama už visą šimtą dvidešimt penkis dolerius.

– Gal išgersite puodelį kavos? – paklausė jis mane.

– Jei jūs gersit, galiu.

– Labai ačiū, – pasakė ponas Singas. – Ar mes čia vieni?

– Jei visi kiti čia ne žmonės, – atsakiau aš.

– Labai gerai, – pasakė ponas Singas. – Jūs turite laivą?

– Trisdešimt aštuonių pėdų, – pasakiau aš. – Šimto arklio jėgų stiprumo kermatą.

– A-a, – nutęsė ponas Singas. – Aš įsivaizdavau, kad jis didesnis.

– Lengvai kelia du šimtus šešiasdešimt penkias dėžes krovinio.

– Ar galėtumėt jį išnuomoti?

– Kokiom sąlygom?

– Jums nereikės plaukti. Komanda ir kapitonas – mano.

– Ne, – pasakiau aš. – Kur laivas, ten ir aš.

– Ak taip, – tarė ponas Singas. – Gal jūs paliktumėt mus vienus? – kreipėsi jis į Frenkį.

Frenkis paslaugiai pažvelgė į jį ir nusišypsojo.

– Jis kurčias, – pasakiau aš. – Ir nedaug tesupranta angliškai.

– Ak taip, – pasakė ponas Singas. – Jūs kalbate ispaniškai. Pasakykit jam, kad prieitų prie mūsų vėliau.

Aš mostelėjau Frenkiui nykščiu. Jis atsistojo ir nuėjo prie baro.

– Jūs nemokate ispaniškai? – paklausiau aš.

– Kur ten, – atsakė ponas Singas. – Prašom pasakyti, kokios priežastys... kas privertė jus susidomėti...

– Man reikia pinigų.

– Ak taip, – pakartojo ponas Singas. – Ar laivas neužstatytas? Gal jam gali uždėti areštą?

– Ne.

– Puiku, – pasakė ponas Singas. – Kiek mano vargšų tėvynainių galima sutalpinti į jūsų laivą?

– Jūs norėjot pasakyti – kiek galima plukdyti?

– Na taip.

– Toli?

– Viena diena kelio.

– Nežinau, – pasakiau aš. – Kokia dvylika žmonių, jeigu be bagažo.

– Jie neturės bagažo.

– Kur juos reikia nuplukdyti?

– Tai palieku jūsų nuožiūrai, – pasakė ponas Singas.

– Kas mano nuožiūrai – kur išlaipinti?

– Jūs paimsite juos plukdyti į Tortugą, ten jų atplauks škuna.

– Klausykit, – pasakiau aš. – Tortugoje, Logerhedo rage, yra švyturys ir radijo stotis.

– Teisybė, – tarė ponas Singas. – Būtų, žinoma, neprotinga išlaipinti juos tenai.

– Tai kur?

– Aš jau sakiau: jūs paimsite juos plukdyti tenai. Taip su jais sutarta.

– Aha, – pasakiau aš.

– Ir išlaipinsite, kur jums atrodys geriausia.

– O škuna atplauks į Tortugą jų paimti?

– Žinoma, ne, – pasakė ponas Singas. – Kokia kvailystė.

– Kiek už galvą?

– Penkiasdešimt dolerių.

– Nieko nebus.

– Septyniasdešimt penki?

– O po kiek jūs gaunate?

– O, tai visai kitas klausimas. Matote, reikia turėti minty, kad yra daugybė įvairių aspektų, taip sakant, požiūrių. Mano vaidmuo vien tuo neapsiriboja.

– Taip, – pasakiau aš. – O tai, ką turiu padaryti aš, nieko nekainuoja? Taip išeina?

– Aš jus puikiai suprantu, – tarė ponas Singas. – Na, sakykime, po šimtą.

– Klausykit, – pradėjau aš, – ar jūs žinote, kiek metų kalėjimo gausiu, jei mane sučiups?

– Dešimt, – pasakė ponas Singas. – Mažiausiai dešimt. Bet kodėl būtinai kalėjimas, brangusis kapitone? Jūs rizikuojate tik tol, kol įsodinsite keleivius. Visa kita priklauso nuo jūsų.

– O jeigu jie sugrįš ir pareikalaus jus atsakyti?

– Labai paprasta. Aš apkaltinsiu jus, kad mane apgavote. Atlyginsiu dalį nuostolių ir vėl susodinsiu juos į laivą. Jie žino, kad tokia kelionė nėra lengva.

– O kaip aš?

– Manau, kad turėsiu šį tą pranešti konsulatui.

– Ak taip.

– Tūkstantis du šimtai dolerių, kapitone, šiais laikais nesimėto.

– Kada aš gausiu pinigus?

– Du šimtus, kai sutarsime, ir tūkstantį, kai paimsite keleivius.

– O jeigu aš su tais dviem šimtais pabėgsiu?

– Žinoma, aš nieko negalėsiu padaryti, – nusišypsojo jis. – Bet aš žinau, kapitone, kad jūs taip nepadarysite.

– Ar jūs turite tuos du šimtus su savimi?

– Suprantama.

– Padėkite po lėkšte.

Jis padėjo.

– Gerai, – pasakiau aš. – Rytą aš paimu leidimą ir temstant išplaukiu. Dabar: kur mes pasikrauname?

– Sakysim, prie Bakuranao.

– Gerai. Ar jūsų jau viskas sutarta?

– Suprantama.

– Dabar dėl eigos, – pasakiau aš. – Jūs uždegsite du žiburius vieną virš kito, kyšulio gale. Juos pamatęs, aš plaukiu prie kranto. Jūs priplaukiate pats ir atvežate pinigus. Kol negausiu pinigų, aš nieko nepriimu į laivą.

– Ne, – pasakė jis, – pusę pinigų pradžioj, kitą pusę, kai baigsim.

– Gerai, – nusileidau aš. – Pamatuotas reikalavimas.

– Tai viskas sutarta?

– Tarytum viskas, – pasakiau aš. – Tik jokio bagažo, jokio ginklo. Nei šautuvo, nei peilio, nei skutimosi peiliuko; nieko. Šitai aš turiu tikrai žinoti.

– Kapitone, – pasakė ponas Singas, – nejau jūs manimi visai nepasitikite? Argi nematote, kad mūsų interesai vienodi?

– Jūs patikrinsite?

– O, neverskite manęs jaustis nepatogiai! Nejaugi nematote, kad mūsų interesai sutampa?

– Gerai. Kelintą jūs ten būsite?

– Prieš vidurnaktį.

– Sutarta. Rodos, viskas.

– Kokiais pinigais jums patogiau?

– Geriausia šimtinėm.

Jis atsistojo, ir aš žiūrėjau į jį, einantį prie durų. Frenkis nusišypsojo jam, kai jis ėjo pro šalį. Ponas Singas nė nepažvelgė į jį. Išsičiustijęs buvo geltonsnukis, nieko nepasakysi. Tai ponas Singas!

Frenkis priėjo prie staliuko.

– Na kaip? – paklausė jis.

– Iš kur tu pažįsti poną Singą?

– Jis atvežė kinus, – pasakė Frenkis. – Didelis biznis.

– Ar seniai tu jį pažįsti?

– Jis čia jau koks du metas. Kitas buvo prieš jį. Kas nors jį nužudė.

– Kas nors ir poną Singą nužudys.

– Žinoma. Taip yra. Labai didelis biznis.

– Velnio biznis.

– Didelis biznis. Išvežtas kinai niekada atgal. Kitas kinai rašyti laišką, skaityti viskas gerai.

– Nuostabu, – pasakiau aš.

– Toks kinai nemoki rašyti. Rašyti moki turtingas kinai. Toks nevalgyti. Būti gyvas ryžiai. Šimtas tūkstančiai kinai čia. Tik trys kinai moteris.

– Kodėl?

– Vyriausybė neleisti.

– Velniškai smagu, – pasakiau aš.

– Tu daryti biznis su juo?

– Galbūt.

– Geras biznis, – pasakė Frenkis. – Geresnis politika. Didelis pinigas. Labai didelis biznis.

– Nori butelio alaus? – paklausiau aš jį.

– Tu nesigrauši daugiau?

– Žinoma, ne, – pasakiau aš. – Labai didelis biznis. Ačiū tau.

– Gerai, – pasakė Frenkis ir patapšnojo man per nugarą. – Aš labai džiaugtis. Aš nori, kad tu džiaugtis. Kinas geras biznis, a?

– Nuostabus.

– Aš labai džiaugtis, – pasakė Frenkis.

Mačiau, jis vos neverkia iš džiaugsmo, kad viskas susitvarkė, ir patapšnojau jam per nugarą. Tai Frenkis!

Rytą pirmiausia susiradau agentą ir paprašiau sutvarkyti popierius. Jis paprašė laivo įgulos sąrašo, ir aš pasakiau, kad plaukiu be komandos.

– Jūs norite plaukti vienas, kapitone?

– Taip.

– O kur jūsų padėjėjas?

– Geria, – pasakiau.

– Vienam pavojinga.

– Tik devyniasdešimt mylių, – pasakiau. – Manot, kad iš girtuoklio laive daug naudos?

Aš perplaukiau skersai uostą į *Standart Oil* prieplauką ir prisipyliau abu bakus benzino. Į abu telpa beveik du šimtai galonų, jei pripili pilnus. Labai nenorėjau pirkti tiek po dvidešimt aštuonis centus už galoną, bet kas žino, kur teks atsidurti.

Nuo to laiko, kai susitikau su geltonsnukiu ir paėmiau iš jo pinigus, nedavė man tas dalykas ramybės. Beveik visą naktį nemiegojau. Kai parplaukiau į San Francisko prieplauką, pamačiau Edį, laukiantį manęs.

– Sveikas, Hari, – sušuko jis man ir pamojavo.

Aš numečiau jam švartavimosi lyną, jis greit pririšo ir užlipo į denį – ilgas, apsiblausęs, girtesnis nei bet kada. Aš jam nieko nesakiau.

– Tai ką, Hari, išdūmė tas bjaurybė Džonsonas su mūsų pinigais? – pasakė jis man. – Ar tu ką nors žinai apie jį?

– Nešdinkis iš čia, – atšoviau aš jam. – Į tave kaip į kruviną negaliu žiūrėti.

– Brolau, argi aš mažiau graužiuosi dėl to negu tu?

– Nešdinkis iš laivo, – pakartojau.

Jis patogiau atsilošė kėdėje ir ištiesė kojas.

– Girdėjau, mes šiandien išplaukiam? – pasakė jis. – Gal ir tikrai nebėra ko čia būti.

– Tu neplauki.

– Kas atsitiko, Hari? Nėra ko tau ant manęs širsti.

– Ak, nėra? Nešdinkis iš laivo.

– Nešokinėk.

Aš trenkiau jam per veidą, jis atsistojo, paskui išlipo į prieplauką.

– Aš tau taip niekad nepadaryčiau, Hari, – papriekaištavo jis.

– Pamėgintum, – pasakiau. – Aš tavęs nevežu. Ir viskas.

– Gerai, bet ko mušiesi?

– Kad įsidėtum į makaulę.

– Tai ką man daryti? Pasilikti čia ir badauti?

– Kuriem velniam badauti, – pasakiau. – Gali grįžti garlaiviu. Atidirbsi už parplukdymą.

– Tu su manim negražiai elgiesi, – pasakė jis.

– O su kuo tu, girtuokli amžinas, gražiai elgiesi? – paklausiau. – Tu savo tikrą motiną apsukti galėtum.

Beje, tai buvo teisybė. Bet jaučiausi ne itin gerai, kad uždaviau jam. Visada negera, kai primuši girtą. Tačiau negalėjau jo imti su savim, kai tokie reikalai, net jei būčiau norėjęs.

Jis nuėjo per prieplauką, ilgas kaip diena be pusryčių. Paskui apsisuko ir grįžo atgal.

– Gal turi porą dolerių, Hari?

Aš daviau jam penkinę iš geltonsnukio pinigų.

– Žinojau, kad tu man draugas, Hari. Kodėl tu manęs neimi?

– Tu užtrauki nelaimę.

– Tu paprasčiausiai esi užkiršintas, – pasakė jis. – Nieko, drauguži. Dar apsidžiaugsi mane pamatęs.

Dabar, turėdamas pinigų, jis žengė daug greičiau, bet sakau, man bjauru buvo žiūrėti net kaip jis eina. Tarsi išsukiotom kojom.

Nuėjau į „Perlą" susitikti su agentu, jis atidavė man dokumentus, ir aš pavaišinau jį. Paskui sėdau valgyt priešpiečių, ir atėjo Frenkis.

– Prašė tau perduot, – pasakė jis ir padavė man kažkokią tūtą, suvyniotą į popierių ir perrištą raudona virvute. Kai vyniojau popierių, atrodė, kad fotografija, ir išskleisdamas pamaniau, jog kas nors bus nufotografavęs mano laivą prieplaukoje.

Aha. Iš arti nufotografuota galva ir krūtinė negyvo negro, gerklė perpjauta nuo ausies iki ausies ir paskui dailiai susiūta, ant krūtinės kortelė su ispanišku užrašu: „Štai ką mes darome su *lengua largas.*"

– Kas tau jį davė? – paklausiau Frenkį.

Jis parodė ispaniuką, kuris dirba prieplaukoje. Vaikinukas stovėjo prie užkandžių bufeto.

– Paprašyk, kad prieitų.

Vaikinukas priėjo. Jis pasakė, kad du jauni vyrai padavė jam tą paketuką apie vienuoliktą valandą. Jie paklausę jį, ar pažįstąs mane, jis atsakęs, kad taip. Paskui jis padavęs Frenkiui, kad perduotų man. Jie davę jam už tai dolerį. Jie buvo gražiai apsirengę, pasakė jis.

– Politika, – pasakė Frenkis.

– Taip, – pasakiau aš.

– Jie mano, kad tu pasakyti policijai tu susitikti su tais jaunais vyrais čia anas rytas.

– Taip.

– Prastas politika, – pasakė Frenkis. – Geras dalykas tu išplaukti.

– Ar jie nieko daugiau neliepė pasakyti man? – paklausiau aš ispaniuką.

– Ne, – pasakė jis. – Tik atiduoti šitą paketuką.

– Aš išplaukiu tuojau pat, – pasakiau Frenkiui.

– Prastas politika, – pakartojo Frenkis. – Labai prastas politika.

Susidėjau į daiktą visus popierius, kuriuos buvo man atnešęs agentas, užsimokėjau ir, išėjęs iš kavinės, leidausi skersai aikštę, paskui pro vartus ir buvau labai patenkintas, kai praėjau sandėlius ir atsidūriau prieplaukoje. Tie vaikėzai gerokai man baimės įvarė. Kvailiai, jie tikrai galėjo pamanyti, kad aš prasitariau kam nors apie anuos. Visi jie tokie kaip Pančas. Iš baimės ima karščiuotis, o kai įsikarščiuoja, nenurimsta, kol ko nors nenudobia.

Aš įlipau į laivą ir užvedžiau variklį, kad įšiltų. Frenkis stovėjo prieplaukoje ir žiūrėjo į mane. Jis šypsojosi ta keista kurčiųjų šypsena. Išlipau pas jį.

– Klausyk, – pasakiau. – Žiūrėk, kad pats neįkliūtum.

Jis nesuprato. Turėjau rėkte rėkti.

– Aš geras politika, – pasakė Frenkis. Jis atrišo švartavimosi lyną.

III skyrius

Aš pamojavau Frenkiui, kuris atmetė man lyną, ir atsistūmęs nuo prieplaukos leidausi uosto vartų link. Anglų krovininis laivas plaukė iš uosto, aš jį pasivijau ir pralenkiau. Jis buvo sunkiai prikrautas cukraus, ir jo apkalas buvo surūdijęs. Kažkoks citrina* su senu mėlynu megztiniu žiūrėjo nuo vairagalio žemyn į mane, kai plaukiau pro šalį. Aš išvedžiau laivą iš uosto pro Moro fortą ir paėmiau kursą į Ki Vestą, į šiaurę. Pasitraukiau valandėlę nuo šturvalo, nuėjau į priekį, suringiavau lyną, paskui grįžau į vairagalį ir pakoregavau kursą, ir Havana, iš pradžių plytėjusi užpakaly laivo, ėmė nykti, kai tarp mūsų pradėjo kilti kalnai.

Netrukus iš akių pranyko Moro fortas, paskui viešbutis *National* ir galiausiai liko įžvelgiamas tik Kapitolijaus kupolas. Srovė buvo nestipri, palyginti su vakar diena, kai mes žvejojome, ir pūtė visai nesmarkus brizas. Aš pamačiau du smekus, grįžtančius į Havaną, jie plaukė iš vakarų, iš to supratau, kad srovė nestipri.

Nuspaudžiau starterį ir išjungiau variklį. Kam be reikalo eikvoti benziną. Tegul srovė neša. Kai sutems, aš visad susiorientuosiu pagal Moro švyturį arba, jeigu per toli nuneš, pagal Kohimaro žiburius, tuomet paimsiu reikiamą kursą ir priplauksiu prie Bakuranao. Apskaičiavau, kad tokio stiprumo srovė iki sutemų nuneš dvylika mylių, kaip tik iki Bakuranao, ir aš pamatysiu Barakoa žiburius.

Taigi išjungiau variklį ir užlipau į viršų apsižvalgyti. Tie du smekai ir tebuvo matyti vakaruose, plaukiantys į uostą, ir

* Taip pravardžiuojami anglų jūrininkai, kuriems duodamos gerti citrinų sultys, kad nesirgtų skorbutu.

toli baltas Kapitolijaus kupolas kyšojo vandenyno pakrašty. Vandens paviršiuje kur ne kur plūduriavo kuokštai jūržolių, ir ore sukosi keletas paukščių, bet nedaug. Pasėdėjau ant būdelės stogo, pasižvalgiau, bet žuvų nepastebėjau, tik apie jūržoles trainiojosi tas rudas mailius. Netikėk, brolau, jei kas sakys, kad nuo Havanos iki Ki Vesto netolimas kelias. Man tas kelias buvo visas prieš akis.

Dar kiek pasėdėjęs, nusileidau į kokpitą ir ten radau Edį.

– Kas atsitiko? Kas varikliui?

– Sugedo.

– Tai ko neuždarai liuko?

– Tai velnias! – pasakiau aš.

Žinote, ką jis man iškrėtė? Sugrįžo į prieplauką, įlindo per priekinį liuką, nulipo į kajutę ir atsigulė. Atsinešė su savim porą butelių. Užėjo į pirmą pasitaikiusią *bodega**, nusipirko tuos butelius ir sugrįžo į laivą. Kai aš užvedžiau variklį, jis pabudo ir tuoj vėl užmigo, o kai įlankoje išjungiau ir bangos pradėjo sūpuoti laivą, jis visai atsibudo.

– Aš žinojau, kad tu mane pargabensi, Hari.

– Aš taip pargabensiu, velniai rautų, kad daugiau nenorėsi, – pasakiau aš. – Esi netgi neįtrauktas į įgulą. Dabar tu man šoksi per bortą.

– Senas tu juokdarys, Hari, – pasakė jis. – Mes, končos, turime bėdoj drauge laikytis.

– Taigi, – sakau, – su tokiu ilgaliežuviu kaip tu? Kas gali tavim pasitikėti, kad įkaušęs liežuvio nevaldai?

– Manim gali pasitikėti, Hari. Išbandyk mane, ir pats pamatysi, kad manim galima pasitikėti.

* Vyninė *(isp.)*.

– Duok man abu butelius, – pasakiau aš jam. Galvojau apie kitką.

Jis padavė man butelius, aš patraukiau iš to, kuris buvo atkimštas, ir pasistačiau juos prie šturvalo. Jis stovėjo prieš mane, ir aš žiūrėjau į jį. Man buvo gaila jo, taip pat gaila, kad reikės padaryti tai, ką suvokiau turėsiąs padaryti. Velniai rautų, juk aš jį pažinojau, kai jis buvo dar žmogus.

– Kas yra varikliui, Hari?

– Varikliui viskas gerai.

– Tai kas yra? Ko tu taip žiūri į mane?

– Brolau, – pasakiau aš jam, ir man tikrai buvo jo gaila. – Prasti tavo popieriai.

– Ką tu nori pasakyti?

– Dar pats gerai nežinau, – pasakiau, – dar ne viską apgalvojau.

Mes dar kiek pasėdėjome, bet nebeturėjau noro su juo kalbėti. Kai aš jau žinojau, ką žinojau, sunku buvo su juo kalbėti. Paskui nulipau žemyn, pasiėmiau orinį šautuvą ir trisdešimto kalibro vinčesterį, kuriuos visados laikydavau apačioj, kajutėj, ir pakabinau su dėklais būdelės pastogėje, kur paprastai kabiname meškeres, tiesiai ties šturvalu, kad galėčiau ranka pasiekti. Aš juos laikiau ilguose avikailio dėkluose, vilna į vidų ir ją dar sutepęs alyva. Tik taip gali išlaikyti laive šautuvą nesurūdijusį.

Patikrinau orinį šautuvą, pastumdžiau stūmoklį, paskui užtaisiau. Vieną šovinį įvariau į vinčesterio vamzdį, paskui pridėjau pilną apkabą. Išsitraukiau iš po čiužinio trisdešimt aštunto kalibro, specialaus pavyzdžio smitą ir vesoną, jį turėjau dar nuo tų laikų, kai tarnavau policijoj Majamyje, išvaliau, ištepiau, užtaisiau ir prisisegiau prie diržo.

– Kas yra? – paklausė Edis. – Kas gi, po velnių, yra?

– Nieko, – pasakiau aš jam.

– Tai kuriems galams tie šautuvai?

– Aš visada turiu laive ginklą, – pasakiau. – Šaudyti paukščius, jeigu jie puola masalą, arba šaudyti ryklius, arba šiaip, kai plaukioji palei salas.

– Kas yra, velniai tave rautų? – nenustygo Edis. – Kas yra?

– Nieko, – pakartojau. Aš sėdėjau, senasis smitas ir vesonas, laivui supantis, daužėsi man į šlaunį, ir žiūrėjau į Edį. Pagalvojau, kad neverta skubėti. Jis man dar pravers. – Pasitaikė čia toks darbelis, – pasakiau. – Prie Bakarunao. Pasakysiu, ką turėsi daryti, kai bus laikas.

Aš nenorėjau jam sakyti iš anksto, – žinojau, jog pradės jaudintis ir taip įsibaimins, kad paskui iš jo nebebus jokios naudos.

– Geresnio už mane tu nerasi, Hari, – pasakė jis. – Aš kaip tik tas, kokio tau reikia. Su tavim viską padarysiu.

Pažvelgiau į jį – ilgas, apsiblausęs, visas kreta, – ir nieko neatsakiau.

– Klausyk, Hari. Duok nors gurkšnelį, – paprašė jis. – Aš bijau, kad nepradėtų krėsti.

Daviau jam išgerti, ir mudu sėdėjom ir laukėm, kol sutems. Saulė gražiai leidosi, ir pūtė nesmarkus brizas, ir kai saulė buvo jau visai žemai, aš įjungiau variklį ir iš lėto nuplaukiau kranto link.

IV skyrius

Mes sustojome tamsoje už kokios mylios nuo kranto. Saulei nusileidus, srovė sustiprėjo, ir aš pastebėjau, kad ji pakeitė kryptį. Buvo matyti Moro švyturys gerokai toliau į vakarus ir Hava-

nos pašvaistė, o žiburiai priešais mus buvo Rinkono ir Barakoa. Aš plaukiau prieš srovę, kol Bakaranao liko už mūsų, ir jau artėjo Kohimara. Paskui leidausi pasroviui. Buvo gerai tamsu, bet aš puikiausiai žinojau, kur esame. Visas šviesas laikiau užgesinęs.

– Ką mes darysime, Hari? – paklausė Edis. Jis vėl pradėjo gąsčiotis.

– O kaip tu manai?

– Nežinau, – atsakė jis. – Tu man įvarei baimės.

Atrodė, kad jį vėl pradės krėsti, ir kai jis priėjo arčiau, pajutau, kad nuo jo neša kaip nuo maitvanagio.

– Kiek valandų?

– Einu pažiūrėti, – tarė jis. Sugrįžęs pasakė, kad pusė dešimt.

– Nori valgyt? – paklausiau aš jį.

– Ne, – atsakė jis. – Juk tu žinai, kad nė kąsnio nepraryčiau.

– Gerai, – pasakiau aš. – Gali trūktelėti gurkšnį.

Kai jis trūktelėjo, aš paklausiau, kaip jaučiasi. Jis atsakė, kad puikiai.

– Po valandžiukės dar porą gurkšnių duosiu, – pasakiau jam. – Aš žinau, kad tu susileisi, jei negausi išgerti, o gėrimo nedaug turime. Todėl susivaldyk.

– Pasakyk geriau, ką darysim.

– Klausyk, – pasakiau aš jam patamsy, – mes plaukiame į Bakaranao paimti dvylikos geltonsnukių. Kai aš tau pasakysiu, tu stosi prie šturvalo ir darysi, ką aš liepsiu. Mes paimsime į laivą tuos dvylika geltonsnukių ir užrakinsime juos kajutėje apačioj. Eik dabar ir uždaryk iš lauko pusės priekinį liuką.

Jis nuėjo, ir aš mačiau jo siluetą tamsoje. Sugrįžęs paklausė:

– Hari, ar galiu dabar gurkšnelį?

– Ne, – pasakiau. – Aš noriu, kad tu būtum pačiam gerume. Noriu, kad neištižtum.

– Gali manim pasitikėti, Hari. Pats pamatysi.

– Tu girtuoklis, – pasakiau aš. – Klausyk. Vienas geltonsnukis atveš dvylika kitų. Kai tik priplauks, jis duos man pinigų. Kai jie visi sulips, jis dar duos man pinigų. Kada pamatysi, jog jis duoda pinigų antrą kartą, greit įjunk variklį ir leisk visu greičiu pirmyn. Nieko nežiūrėk, kad ir kas atsitiktų. Leisk, nežiūrėdamas nieko. Supratai?

– Taip.

– Jei koks geltonsnukis pradėtų laužtis iš kajutės ar bandytų lįsti pro liuką, imk tą orinį šautuvą ir pilk, kai tik nosį iškiš. Ar moki šaudyti su oriniu?

– Ne. Bet tu gali man parodyti.

– Neatsiminsi. Ar moki apsieiti su vinčesteriu?

– Reikia tik paspausti gaiduką ir šauti.

– Teisingai, – pasakiau aš. – Tik žiūrėk, nepramušk korpuso.

– Duotum dar gurkšnelį, – paprašė Edis.

– Gerai. Duosiu truputį.

Daviau jam gerokai patraukti. Žinojau, kad dabar alkoholis jo neims: baimė jį permuš. Bet kiekvienas gurkšnis veiks tam tikrą laiką. Išgėręs Edis pasakė beveik džiugiai:

– Aha, tai, vadinas, pradėsim geltonsnukius vežioti. Kaip Dievą myliu, aš visad sakydavau, kad pradėsiu geltonsnukius vežioti, jei kada visai nusigyvensiu.

– Bet tu dar niekad nebuvai nusigyvenęs, ar ne? – paklausiau. Juokingas jis buvo, kaip kažin ką.

Iki pusės vienuoliktos aš dar tris kartus daviau jam išgerti dėl drąsos. Juokinga buvo į jį žiūrėti, ir nebuvo kada pačiam galvoti. Nemaniau, kad teks tiek laukti. Sakiau, leisiuos sutemus, laikydamasis nuo kranto tiek, kad nepakliūčiau į apšviestą ruožą, ir slinksiu pakraščiu link Kohimaros.

Apie vienuoliktą pamačiau, kaip užsižiebė dvi šviesos kyšulyje. Truputį palaukiau, paskui iš lėto ėmiau plaukti prie kranto.

Bakuranao yra užutėkis, ten seniau buvo didelė prieplauka, kur kraudavo smėlį į laivus. Ten yra nedidelis upelis, kuris teka į užutėkį, kai lietūs išplauna smėlio pylimą žiotyse. Žiemą šiaurys supučia smėlį ir užtveria upeliui kelią. Seniau čia atplaukdavo škunos ir pasikraudavo *guavas** tiesiai iš upelio, ir prie žiočių buvo miestukas. Bet uraganas jį sugriovė, ir dabar ten testovi vienas namas, kurį *gallegos* pasistatė iš suneštų lūšnų liekanų ir kuris jiems yra tarsi koks klubas; sekmadieniais jie suvažiuoja čia iš Havanos maudytis ir iškylauti. Yra dar vienas namas, kuriame gyvena valdžios įgaliotinis, bet tas toliau nuo kranto.

Kiekvienoj tokioj pakrantės vietovėj yra įgaliotinis, bet aš numaniau, kad geltonsnukis bus su juo susitaręs ir gal net iš jo valtį pasiskolins. Kai priplaukėm užutėkį, užuodžiau jūros žolių ir salstelėjusį krūmokšnių kvapą, kuriuo visados dvelkia nuo kranto.

– Eik į priekį, – paliepiau aš Edžiui.

– Čia nėr už ko užkliūti, – pasakė jis. – Rifas anam užutėkio krašte.

Matot, jis kadaise tikrai buvo geras jūreivis.

– Eik, jei sakau, – pakartojau ir nuplaukiau ten, kur jie galėtų mus pamatyti. Mūšos nebuvo, ir jie turėjo išgirsti variklio tuksėjimą. Aš nenorėjau laukti, nežinojau, ar jie mus matė, ar ne, todėl uždegiau vienu metu abi borto šviesas, raudoną ir žalią, ir tuoj užgesinau. Paskui apgręžiau laivą, išvedžiau iš užutėkio ir pastačiau taip, kad iškart galėtume išplaukti į jūrą, palikęs variklį tyliai tuksėti. Čia, netoli kranto, tik truputį supo.

* Tropikų vaisius.

– Ateik čia, – pasakiau Edžiui ir daviau jam kaip reikiant išgerti.

– Ar saugiklį pirma nykščiu atlaužti? – pašnibždom paklausė jis mane.

Dabar jis sėdėjo prie šturvalo, aš ištiesiau ranką, atsegiau abu dėklus ir pusiau ištraukiau buožes.

– Štai šitaip.

– O broli! – pasakė jis.

Iš tiesų net nuostabu, kaip jis pasikeisdavo išgėręs, ir kaip greitai.

Mes stovėjome, ir aš mačiau pro krūmus šviesą įgaliotinio name. Abu žiburiai kyšuly užgeso, paskui vienas vėl sužibo – jis judėjo aplink kyšulį. Matyt, antrą užgesino.

Paskui, neilgai trukus, pamačiau užutėkiu atplaukiančią valtį, kurią yrė žmogus vienu irklu. Šitai aš supratau iš to, kaip jis lingavo pirmyn ir atgal. Jis yrėsi dideliu irklu. Aš labai apsidžiaugiau.

Jeigu iriasi vairiniu irklu, vadinasi, valtyje tik vienas irkluotojas.

Jie priplaukė prie mūsų iš šono.

– Labas vakaras, kapitone, – pasisveikino ponas Singas.

– Priplaukite iš galo ir stokitės šonu, – pasakiau aš jam.

Jis kažką pasakė vaikinui, kuris irklavo, bet šis negalėjo vairiniu irklu atsistumti atbulas, todėl aš paėmiau jų valtį už planšyro ir pritraukiau prie savo laivo iš galo. Valtyje buvo aštuonetas vyrų. Šeši geltonsnukiai, ponas Singas ir vaikinas irkluotojas. Kai aš pasilenkęs tempiau jų valtį, vis laukiau, kad kas nors kaukštels man per pakaušį, bet nekaukštelėjo. Atsitiesiau ir leidau ponui Singui įsitverti už krašto.

– Tai jau rodykit, – pasakiau aš.

Jis padavė man pakelį, aš nusinešiau prie šturvalo, kur stovėjo Edis, ir užsidegiau kompaso dėžės lemputę. Atidžiai patikrinau. Rodos, viskas gerai, taigi užgesinau šviesą. Edis visas drebėjo.

– Patrauk gurkšnį, – pasakiau jam.

Mačiau, kaip jis paėmė butelį ir užsivertė. Aš grįžau į vairagalį.

– Gerai, – pasakiau. – Tegu šeši lipa į laivą.

Ponas Singas ir kubietis irkluotojas turėjo žiūrėti, kad valtis nesusidaužtų su laivu, nors ir nedidelės buvo bangos. Išgirdau, kaip ponas Singas kažką pasakė kiniškai, ir visi geltonsnukiai, kiek tik jų buvo valtyje, šoko lipti per bortą.

– Po vieną, – paliepiau aš.

Jis vėl kažką pasakė, ir šeši geltonsnukiai vienas paskui kitą sulipo į laivą. Jie buvo įvairaus ūgio ir dydžio.

– Nuvesk juos apačion, – tariau Edžiui.

– Prašom čia, džentelmenai, – pasakė Edis. Velniai jį rautų, supratau, kad gerokai trūktelėjo.

– Užrakink kajutę, – pasakiau aš, kai jie visi suėjo.

– Klausau, sere, – atsakė Edis.

– Aš plaukiu kitų, – pasakė ponas Singas.

– Gerai, – tariau jam.

Aš juos atstūmiau, ir vaikinas nusiyrė.

– Klausyk, – pasakiau Edžiui. – Duok ramybę tam buteliui. Tu jau drąsus, kiek reikia.

– Klausau, kapitone, – pasakė Edis.

– Kas tau yra?

– Toks darbas man patinka, – atitarė Edis. – Tai sakai, reikia tik šitaip, nykščiu?

– Girtuokli tu nelaimingas, – pasakiau aš jam. – Duok ir man gurkšnį.

– Nebėr, – pasakė Edis. – Kaltas, kapitone.

– Klausyk. Dabar nežiopsok – kai tik jis man paduos pinigus, leisk visu greičiu pirmyn.

– Klausau, kapitone, – pasakė Edis.

Aš pasiekiau antrą butelį, paėmiau kamščiatraukį ir ištraukiau kamštį. Gurkštelėjau ir nuėjau atgal į vairagalį, gerai užkimšęs butelį ir pastatęs jį už dviejų apipintų ąsočių su vandeniu.

– Ponas Singas atplaukia, – pasakiau Edžiui.

– Taip, sere, – atsiliepė Edis.

Vienairklė valtis atplaukė.

Vaikinas prisiyrė iš galo, ir aš leidau jiems įsikibti. Ponas Singas įsitvėrė vairagaly pritaisyto veleno, kuriuo mes keldavom į laivą dideles žuvis.

– Tegu lipa, – pasakiau aš. – Tik po vieną.

Dar šeši geltonsnukiai, šį kartą vienodesni, sulipo į denį per galą.

– Atidaryk ir palydėk juos į apačią, – pasakiau Edžiui.

– Klausau, sere, – atsakė Edis.

– Užrakink kajutę.

– Klausau, sere.

Pamačiau, kad jis jau prie šturvalo.

– Tai ką, pone Singai, – pasakiau. – Rodykit likusius.

Jis išėmė iš kišenės pinigus ir atkišo man. Pasilenkiau jų paimti ir čiupau jo ranką, o kai jis užkėlė koją ant denio, kita ranka griebiau jam už gerklės. Pajutau, kaip laivas trūktelėjo ir nėrė į priekį, taškydamas putas, ir nors buvau užsiėmęs ponu Singu, mačiau kubietį, stovintį valties gale su irklu rankoje, kai mes plaukėme šalin ir ponas Singas daužėsi ant denio. Jis daužėsi labiau negu delfinas, persmeigtas žeberklo.

Aš užlaužiau jam ranką ir pasukau, bet, matyt, per smarkiai, nes pajutau, kaip ji išniro. Kai ji išniro, jis kažkaip juokingai tyliai suurzgė ir, pasidavęs į priekį, nors laikiau jį už gerklės ir šiaip visą, įkando man į petį. Bet aš jau buvau paleidęs jo išnirusią ranką. Jinai dabar karojo bejėgė, ir aš abiem rankom suėmiau jį už gerklės, ir, brolyti, kaip ponas Singas spurdėjo, iš tiesų kaip žuvis, sveikąja ranka daužydamas tarsi spragilu. Bet aš parklupdžiau jį ant kelių, sukišau nykščius už kvėpuojamosios gerklės ir spaudžiau, kol trekštelėjo. Nemanykit, jog negirdėt, kaip trekšteli.

Dar palaikiau jį taip kokią sekundę, paskui paguldžiau skersai vairagalio. Jis gulėjo ant nugaros, ramus, geru kostiumu, kojas nuleidęs į kokpitą; taip aš jį ir palikau.

Susirinkau nuo kokpito grindų pinigus, išlipau ir, užsidegęs kompaso lemputę, suskaičiavau. Paskui perėmiau šturvalą ir liepiau Edžiui paieškoti po vairagaliu kokio gelžgalio, kuriuos kartais išmesdavau vietoj inkaro, kai žvejodavom seklumose arba nuo uolėto dugno ir nenorėdavau rizikuoti inkaru.

– Nieko nerandu, – pasakė jis. Jis bijojo būti ten vienas prie pono Singo.

– Imk šturvalą, – paliepiau jam. – Varyk į jūrą.

Apačioj, kajutėj, buvo girdėti kažkoks bruzdesys, bet tų aš nebijojau.

Susiradau, ko man reikėjo, – kelis gelžgalius iš senosios Tortugos anglių prieplaukos, – paėmiau galą lyno ir tvirtai pririšau porą didelių gelžgalių ponui Singui prie kulkšnių. Paskui, kai nuplaukėme maždaug porą mylių nuo kranto, nuleidau jį į vandenį. Jis lengvai nuslydo nuo veleno. Net neapžiūrėjau jo kišenių. Nenorėjau terliotis.

Ant denio buvo kraujo, išbėgusio jam pro nosį ir pro burną, ir aš pasisėmiau kibirą vandens, vos pats neišlėkiau per bortą tokiu greičiu plaukiant ir, išsitraukęs plaušinę šluotą, gerai nušveičiau denį.

– Sumažink greitį, – pasakiau Edžiui.

– O jeigu jis išplauks? – paklausė Edis.

– Ten, kur aš jį paleidau, apie septynis šimtus sieksnių, – pasakiau aš. – Jis dabar keliauja tuo keliu žemyn. Tai ne toks jau trumpas kelias, brolyti. Jis neiškils, kol jo neišpūs dujos, o be to, jis plaukia pasroviui ir yra puikus masalas žuvims. Gali, po velnių, nesirūpinti ponu Singu.

– Ką jis tau padarė? – paklausė mane Edis.

– Nieko, – pasakiau aš. – Jis buvo pats sukalbamiausias žmogus iš visų, su kuriais teko turėti reikalų. Man visą laiką atrodė, kad čia kažkas negerai.

– Už ką tu jį nužudei?

– Kad nereikėtų nužudyti dvylikos kitų, – atkirtau aš.

– Hari, – pasakė jis, – duok išgerti, nes jaučiu, kad man tuoj prasidės. Kai pamačiau, kaip jo galva tabaluoja, vos nesusivėmiau.

Ir aš daviau jam.

– O ką darysim su geltonsnukiais? – paklausė jis.

– Reikia juos kuo greičiau iškelti, – pasakiau aš. – Kol neprismardino kajutės.

– Kur tu manai juos iškelti?

– Nuvešim į Ilgąją seklumą, – pasakiau aš.

– Sukti prie kranto?

– Suk, – pasakiau, – iš lėto.

Mes palengva plaukėme virš rifo į tą pusę, kur buvo galima įžiūrėti boluojant krantą. Tas rifas gilokai po vandeniu, o toliau dugnas lygus, smėlėtas, nuožulniai kylantis į krantą.

– Eik į priekį ir sakyk, koks gylis.

Jis matavo kartimi gylį ir iškėlęs rodė. Paskui atėjo ir pamojo sustoti. Aš padaviau laivą atbulą.

– Apie penkias pėdas.

– Metam inkarą, – pasakiau aš. – Net jei kas atsitiktų ir nespėtume pakelti, nupjausim lyną.

Edis pradėjo matoti lyną, ir kai daugiau nebetraukė, pritvirtino jį. Laivas ėmė suptis vietoje, vairagaliu į krantą.

– Čia, žinai, dugnas smėlėtas, – pasakė jis.

– Koks gylis prie vairagalio?

– Ne daugiau kaip penkios pėdos.

– Imk šautuvą, – pasakiau aš. – Ir nežiopsok.

– Duok dar išgerti, – pasakė jis. Buvo gerokai praskydęs.

Aš daviau jam išgerti ir nusikabinau orinį šautuvą. Paskui atrakinau kajutę, atidariau duris ir pasakiau:

– Išeikit.

Nieko.

Tada vienas geltonsnukis iškišo galvą, pamatė Edį su šautuvu ir nėrė atgal.

– Išeikit. Niekas jums nieko nedarys, – pasakiau aš.

Nieko. Tik kalba tarpusavy kiniškai.

– Ei jūs, išeikit! – riktelėjo Edis. Tai velnias, supratau, kad jis aptiko butelį.

– Padėk į vietą butelį arba lėksi per bortą. Išeikit, – pasakiau jiems, – arba šausiu.

Pamačiau, kad vienas žiūri pro durų plyšį ir turbūt pamatė krantą, nes pradėjo kažką čiauškėti.

– Išeikit, – pakartojau jiems, – arba šausiu.

Jie išėjo.

Na, žinot, pasakysiu tiesiai, reikia būti paskutiniu niekšu, kad galėtum nugalabyti tuziną tokių geltonsnukių, be to, galvą guldau, kad būtų nemažai bėdos, o ką jau kalbėti apie terlionę.

Jie išėjo. Buvo labai išsigandę. Jie neturėjo ginklo, bet jų buvo dvylika. Aš žengtelėjau atbulas į vairagalį, nenuleisdamas šautuvo.

– Lipkit lauk, – pasakiau. – Čia bus jums ne aukščiau galvos.

Nė vienas nepajudėjo.

– Lipkit!

Nė vienas nepajudėjo.

– Ei jūs, geltonsnukiai, žiurkiaėdžiai, – pasakė Edis, – lipkit lauk.

– Užsičiaupk, girtuokli nelaimingas! – šūktelėjau jam.

– Nemoki plaukti, – pasakė vienas geltonsnukis.

– Nereikia plaukti, – atsakiau aš. – Negilu.

– Greičiau, lipkit lauk, – paragino Edis.

– Eikš čia į vairagalį, – pasakiau aš jam. – Laikyk šautuvą viena ranka, kita paimk kartį ir parodyk jiems, koks čia gylis.

Jis parodė, iškėlęs šlapią kartį.

– Nereikia plaukti? – paklausė tas pats geltonsnukis.

– Ne.

– Teisybė?

– Taip.

– Kas čia?

– Kuba.

– Tavo sukčius, – pasakė jis, perlipo per bortą ir pakibo ant rankų, tada pasileido. Iš pradžių jo ir galva pasinėrė, paskui iškilo – vandens buvo iki smakro. – Tavo sukčius, – pakartojo jis. – Tavo prakeiktas sukčius.

Jis buvo įsiutęs ir labai narsus. Pasakė kažką kiniškai, ir kiti ėmė šokti nuo vairagalio į vandenį.

– Tvarka, – tariau Edžiui. – Kelk inkarą.

Kai mes leidomės į atvirą jūrą, pakilo mėnuo, ir pamatėme geltonsnukius iki kaklo vandeny, brendančius į krantą, ir boluojantį atabradą, ir pakrantės krūmus.

Mes praplaukėme rifą, tada aš dar kartą atsisukau ir pažiūrėjau į krantą ir ryškėjančius kalnus; paskui paėmiau kursą į Ki Vestą.

– Dabar gali pamiegoti, – pasakiau Edžiui. – Ne, palauk, nueik į apačią ir atidaryk visus iliuminatorius, kad gerai išsivėdintų, ir atnešk man jodą.

– Kas atsitiko? – paklausė jis, kai atnešė jodą.

– Įsipjoviau pirštą.

– Tai gal man vesti laivą?

– Pamiegok, – pasakiau. – Aš tave pakelsiu.

Jis atsigulė ant gulto virš benzino bako ir ilgai netrukęs užmigo.

V skyrius

Aš prispaudžiau šturvalą keliu ir atsisagstęs marškinius pažiūrėjau, kur ponas Singas man įkando. Giliai buvo įkandęs, ir aš užpyliau jodo, o paskui sėdėjau prie šturvalo ir galvojau, ar gali nuo kino įkandimo žaizda užsisėtryti, ir klausiausi, kaip lygiai ir ritmingai tuksi variklis ir vanduo pliuškena į šonus, paskui nusprendžiau: ne, po velnių, nuo šito įkandimo neužsisėtrys. Toks ponas Singas tikriausiai trina dantis šepetuku po du tris kartus per dieną. Tai ponas Singas! Jis, matyt, nelabai išma-

nė apie reikalus. O gal ir išmanė. Gal jis pasitikėjo manim. Sakau, aš jo taip ir neperpratau.

Taigi, dabar viskas būtų labai paprasta, jei ne tas Edis. Toks girtuoklis būtinai išsiplepės, kai įkauš. Aš sėdėjau prie šturvalo ir žiūrėdamas į jį galvojau: velniai nematė, juk iš jo gyvo nedaug naudos, o aš būčiau švarus. Kai aptikau jį laive, norėjau tuoj pat atsikratyti, bet paskui, kai viskas taip gerai išėjo, kažkaip širdis neužleido. O dabar, kai žiūrėjau į jį, gulintį, pagunda, žinoma, buvo didelė. Bet pagalvojau, kad neverta gadinti, kas gerai baigėsi, ir daryti tai, dėl ko vėliau galiu gailėtis. Ir vėl pagalvojau, kad jis neįrašytas į laivo įgulos sąrašą. Turėsiu dar ir pabaudą už jį mokėti, ir nežinojau, ką su juo daryti.

Na, bet laiko viskam apgalvoti turėjau užtektinai ir vedžiau laivą pagal kursą, kartkartėm patraukdamas iš Edžio atsinešto butelio. Jame nedaug tebuvo likę, o kai tą pabaigiau, atsikimšau paskutinį, savo, ir išties malonu buvo sėdėti prie šturvalo, ir naktis buvo puiki plaukti per sąsiaurį. Reisas galiausiai vis dėlto išėjo geras, nors ne kartą atrodė, kad bus nekas.

Kai išaušo, Edis atsibudo. Jis pasakė, kad jaučiasi baisiai.

– Paimk valandėlę šturvalą, aš noriu apsižvalgyti.

Nuėjau į vairagalį ir perliejau denį vandeniu, nors buvo visiškai švarus. Patryniau šluota laivo šoną, išėmiau iš šautuvų šovinius ir paslėpiau apačioj. Bet revolverį pasilikau prie diržo. Apačioj oras buvo grynas ir malonus, jokio kvapo, nieko. Tik ant vieno gulto pro dešinį iliuminatorių pritiško vandens; todėl uždariau iliuminatorius. Joks muitininkas dabar nesuuos, kad čia būta geltonsnukių.

Pamačiau popierius tinkliuke virš įrėminto leidimo, kur pats įkišau parėjęs, ir išsiėmiau. Pasižiūrėjęs išlipau į viršų.

– Klausyk, kaip tu atsidūrei įgulos sąraše? – paklausiau.

– Sutikau agentą, einantį į konsulatą, ir pasakiau, kad aš taip pat plaukiu.

– Girto velnias negriebia, – pasakiau aš jam ir nusikabinęs revolverį paslėpiau apačioj.

Išsiviriau kavos, paskui išlipau į viršų ir perėmiau šturvalą.

– Apačioj yra kavos, – pasakiau aš jam.

– Nuo kavos man, broliuk, nebus geriau, – atsakė jis.

Ir žinot, turėjau jo pasigailėti. Jis tikrai prastai atrodė.

Apie devintą nosies tiesumu išvydome Send Ki švyturį. Jau seniai matėme tanklaivius, plaukiančius priešais srovę.

– Dar pora valandų, ir būsim namie, – pasakiau aš. – Sumokėsiu tau po keturis dolerius už dieną, kaip būčiau mokėjęs, jei Džonsonas nebūtų mūsų apmovęs.

– Kiek tu gavai už praėjusią naktį? – paklausė jis mane.

– Tik šešis šimtus, – atsakiau. Nežinau, ar jis manim patikėjo, ar ne.

– Ar mano dalies čia nėra?

– Tai ir yra tavo dalis. Tiek, kiek sakiau, ir jeigu kada prasižiosi apie tai, ką praėjusią naktį matei, aš sužinosiu, ir geruoju tau nesibaigs.

– Tu žinai, kad aš ne skundikas, Hari.

– Tu girtuoklis. Bet kad ir kaip įkaitęs būtum, pabandysi tu man plepėti – taip ir žinok.

– Manim gali pasitikėti, – pasakė jis. – Kam tu taip kalbi?

– Siurbtelsi, ir po viso pasitikėjimo, – atrėmiau aš. Bet daugiau dėl jo nesirūpinau, nes kas girtuokliu tikės? Ponas Singas nesiskųs. Kinai taip pat. O vaikinas, kuris juos atplukdė, tuo labiau. Jis nenorės veltis. Edis išsiplepės, anksčiau ar vėliau, bet kas tikės girtuokliu?

Pagaliau – kas gali ką įrodyti? Žinoma, būtų buvę daug daugiau kalbų, kai paskui būtų pamatę Edžio pavardę įgulos sąra-

– Sutikau agentą, einantį į konsulatą, ir pasakiau, kad aš taip pat plaukiu.

– Girto velnias negriebia, – pasakiau aš jam ir nusikabinęs revolverį paslėpiau apačioj.

Išsiviriau kavos, paskui išlipau į viršų ir perėmiau šturvalą.

– Apačioj yra kavos, – pasakiau aš jam.

– Nuo kavos man, broliuk, nebus geriau, – atsakė jis.

Ir žinot, turėjau jo pasigailėti. Jis tikrai prastai atrodė.

Apie devintą nosies tiesumu išvydome Send Ki švyturį. Jau seniai matėme tanklaivius, plaukiančius priešais srovę.

– Dar pora valandų, ir būsim namie, – pasakiau aš. – Sumokėsiu tau po keturis dolerius už dieną, kaip būčiau mokėjęs, jei Džonsonas nebūtų mūsų apmovęs.

– Kiek tu gavai už praėjusią naktį? – paklausė jis mane.

– Tik šešis šimtus, – atsakiau. Nežinau, ar jis manim patikėjo, ar ne.

– Ar mano dalies čia nėra?

– Tai ir yra tavo dalis. Tiek, kiek sakiau, ir jeigu kada prasižiosi apie tai, ką praėjusią naktį matei, aš sužinosiu, ir geruoju tau nesibaigs.

– Tu žinai, kad aš ne skundikas, Hari.

– Tu girtuoklis. Bet kad ir kaip įkaitęs būtum, pabandysi tu man plepėti – taip ir žinok.

– Manim gali pasitikėti, – pasakė jis. – Kam tu taip kalbi?

– Siurbtelsi, ir po viso pasitikėjimo, – atrėmiau aš. Bet daugiau dėl jo nesirūpinau, nes kas girtuokliu tikės? Ponas Singas nesiskųs. Kinai taip pat. O vaikinas, kuris juos atplukdė, tuo labiau. Jis nenorės veltis. Edis išsiplepės, anksčiau ar vėliau, bet kas tikės girtuokliu?

Pagaliau – kas gali ką įrodyti? Žinoma, būtų buvę daug daugiau kalbų, kai paskui būtų pamatę Edžio pavardę įgulos sąra-

še. Man pasisekė, kaip kažin ką. Aš būčiau galėjęs pasakyti, kad jis išvirto per bortą, bet būtų buvę kalbų. Edžiui irgi pasisekė. Velniškai pasisekė, kaip kažin ką.

Paskui mes priplaukėme srovės kraštą, vanduo čia nebe mėlynas, o žalsvas ir skaidrus, priešais jau buvo matyti rytinių ir vakarinių Sausųjų uolų poliai ir Ki Vesto radijo stulpai, La Končos viešbutis tarp žemų namukų ir debesis dūmų ties ta vieta, kur deginamos šiukšlės. Send Ki švyturys buvo jau visai arti, taip pat valčių prieplauka ir nedidelis dokas švyturio papėdėje, ir aš žinojau, kad mums liko plaukti tik keturiasdešimt minučių, ir džiaugiausi, kad grįžtu namo vasarai ne tuščiomis rankomis.

– Kaip manai, Edi, ar nevertėtų išgerti? – paklausiau aš.

– O Hari, – atsiduso jis. – Visados žinojau, kad tu man draugas.

Vakare sėdėjau valgomajam, rūkiau cigarą ir gurkšnojau viskį, atskiestą vandeniu, ir klausiausi per radiją Greisės Alen*. Mergaitės buvo išėjusios į teatrą, ir buvo gera taip sėdėti, ir traukė miegas. Kažkas pasibeldė į laukujes duris, ir Marija, mano žmona, atsistojusi išėjo pažiūrėti. Ji sugrįžo ir pasakė:

– Tas girtuoklis, Edis Maršalas. Sakosi, kad jam reikia su tavim pasimatyti.

– Pasakyk jam, tegul nešdinasi geruoju, kol neišgrūdau, – atsakiau aš.

Ji sugrįžo ir atsisėdo, ir pro langą, prie kurio aš sėdėjau susikėlęs kojas, pamačiau Edį, nueinantį gatve po angliniu žibintu su kitu girtuokliu; abu siūbavo į šalis, ir jų šešėliai nuo anglinės lempos siūbavo dar labiau.

* Amerikoje populiari humoristinių skečų atlikėja.

– Nelaimingi tie girtuokliai, – pasakė Marija. – Man jų gaila.

– Šitas – laimingas girtuoklis.

– Nėra laimingų girtuoklių, – tarė Marija. – Tu juk pats žinai, Hari.

– Gal ir taip, – pasakiau aš. – Turbūt nėra.

ANTROJI DALIS

HARIS MORGANAS

Ruduo

I skyrius

Jie įveikė sąsiaurį naktį, ir pūtė stiprus šiaurės vakarų vėjas. Kai patekėjo saulė, jis pamatė tanklaivį, plaukiantį iš įlankos; saulės apšviestas, šaltame rytmečio ore laivas buvo toks aukštas ir baltas, lyg daugiaaukštis namas, iškilęs iš jūros, ir jis pasakė negrui:

– Kas per velnias, kur mes?

Negras pasikėlė pažiūrėti.

– Nieko panašaus nėra šitoje Majamio pusėje.

– Pats gerai žinai, kad mūsų negalėjo nunešti į Majamį, – pasakė jis negrui.

– Aš ir sakau, kad tokių namų nėra Florida Kizo salose.

– Mes juk plaukėme Send Ki kryptimi.

– Tai jau turėtume jį pamatyti. Arba bent Amerikos seklumas.

Paskui jis įsižiūrėjo, kad čia tanklaivis, o ne namas, ir nė valanda nepraėjo, kai pamatė Send Ki švyturį, lengvą, tiesų, ploną ir rudą, kylantį iš jūros toj vietoj, kur ir turėjo būti.

– Reikia pasitikėjimo, kai vedi laivą, – pasakė jis negrui.

– Aš pasitikėjau, – atsakė negras. – Bet kai šitas reisas taip išėjo, nebeturiu pasitikėjimo.

– Nelaimingi tie girtuokliai, – pasakė Marija. – Man jų gaila.

– Šitas – laimingas girtuoklis.

– Nėra laimingų girtuoklių, – tarė Marija. – Tu juk pats žinai, Hari.

– Gal ir taip, – pasakiau aš. – Turbūt nėra.

ANTROJI DALIS

Haris Morganas

Ruduo

I skyrius

Jie įveikė sąsiaurį naktį, ir pūtė stiprus šiaurės vakarų vėjas. Kai patekėjo saulė, jis pamatė tanklaivį, plaukiantį iš įlankos; saulės apšviestas, šaltame rytmečio ore laivas buvo toks aukštas ir baltas, lyg daugiaaukštis namas, iškilęs iš jūros, ir jis pasakė negrui:

– Kas per velnias, kur mes?

Negras pasikėlė pažiūrėti.

– Nieko panašaus nėra šitoje Majamio pusėje.

– Pats gerai žinai, kad mūsų negalėjo nunešti į Majamį, – pasakė jis negrui.

– Aš ir sakau, kad tokių namų nėra Florida Kizo salose.

– Mes juk plaukėme Send Ki kryptimi.

– Tai jau turėtume jį pamatyti. Arba bent Amerikos seklumas.

Paskui jis įsižiūrėjo, kad čia tanklaivis, o ne namas, ir nė valanda nepraėjo, kai pamatė Send Ki švyturį, lengvą, tiesų, ploną ir rudą, kylantį iš jūros toj vietoj, kur ir turėjo būti.

– Reikia pasitikėjimo, kai vedi laivą, – pasakė jis negrui.

– Aš pasitikėjau, – atsakė negras. – Bet kai šitas reisas taip išėjo, nebeturiu pasitikėjimo.

– Kaip tavo koja?

– Skauda visą laiką.

– Tai niekis, – pasakė jis. – Švariai užlaikysi, perrišinėsi, ir pati sugis.

Jis dabar vedė laivą į vakarus, nes ketino prabūti dieną tarp manglijų prie Vumen Ki, ten niekam į akis nepakliūsi, ir ten atplauks valtis jų sutikti.

– Koja sugis, – pasakė jis negrui.

– Kažin, – suabejojo negras. – Labai skauda.

– Aš tavim pasirūpinsiu, kai parplauksim į vietą, – tarė jis negrui. – Tu nesunkiai sužeistas. Nėra ko jaudintis.

– Aš sužeistas, – pasakė negras. – Aš dar niekada nebuvau sužeistas. Ar sunkiai, ar nesunkiai, vis tiek blogai.

– Tu tik įsibaiminęs.

– Ne, sere. Aš sužeistas. Ir man labai skauda. Visą naktį šaltis krėtė.

Negras vis bambėjo ir nenukentęs nusirišo koją pasižiūrėti.

– Palik ramybėje, – pasakė vyras, kuris vairavo.

Negras gulėjo kokpite, ant grindų, o aplink visur buvo prikrauta į kumpius panašių maišų su gėrimais. Negras buvo pasidaręs tarp jų vietą atsigulti. Kai jis pasijudindavo, sutraškėdavo stiklo šukės maišuose ir tvoksteldavo spiritu. Jo visur buvo pribėgę.

Vyras, kuris vairavo, vedė laivą tiesiai į Vumen Ki. Dabar jis aiškiai jį matė.

– Skauda, – pasakė negras. – Vis labiau ir labiau skauda.

– Man gaila tavęs, Vesli, – tarė vyras, kuris vairavo. – Bet aš negaliu atsitraukti nuo šturvalo.

– Jūs elgiatės su žmogum kaip su šunim, – pasakė negras.

Jis pradėjo niršti. Bet anam vis dar buvo jo gaila.

– Aš padarysiu, kad tau būtų geriau, Vešli, – pasakė jis. – Tik gulėk ramiai.

– Jums nesvarbu, kas žmogui atsitiko, – bambėjo negras. – Jūs neturit nė lašo žmoniškumo.

– Aš tavim pasirūpinsiu, – patikino vyras, kuris vairavo. – Tik gulėk ramiai.

– Nieko jūs manim nepasirūpinsit, – šnekėjo negras.

Vyras, kuris vairavo, – jis buvo Haris Morganas, – nieko neatsakė, nes jam patiko tas negras, o dabar nieko kita neliko, kaip tik užduoti jam, o jis negalėjo to negro mušti. Negras šnekėjo toliau:

– Kodėl mes nesustojome, kai jie pradėjo šaudyti?

Vyras neatsakė.

– Ar žmogaus gyvybė nėra brangesnė negu krovinys gėrimo?

Vyras vairavo labai susikaupęs.

– Mums reikėjo tik sustoti ir leisti jiems pasiimti krovinį.

– Ne, – pasakė vyras. – Jie būtų pasiėmę krovinį ir laivą, o tave pasodinę į kalėjimą.

– Aš nebijau kalėjimo, – atrėmė negras. – Bet aš nenorėjau, kad mane sužeistų.

Vyras pavargo nuo jo plepalų, jie pradėjo jį erzinti.

– Kas, po velnių, sunkiau sužeistas, tu ar aš? – paklausė jis negrą.

– Jūs sunkiau sužeistas, – atsakė negras. – Bet aš dar niekad nebuvau sužeistas. Net nesitikėjau būti sužeistas. Aš ne tam nusisamdžiau, kad būčiau sužeistas. Aš nenoriu būti sužeistas.

– Nusiramink, Vesli, – pasakė jam vyras. – Tik blogiau sau pasidarysi taip šnekėdamas.

Laivas artėjo prie salos. Jie plaukė tarp seklumų, o vanduo taip spindėjo prieš saulę, kad nieko nebuvo matyti. Negras ar iš

– Aš padarysiu, kad tau būtų geriau, Vešli, – pasakė jis. – Tik gulėk ramiai.

– Jums nesvarbu, kas žmogui atsitiko, – bambėjo negras. – Jūs neturit nė lašo žmoniškumo.

– Aš tavim pasirūpinsiu, – patikino vyras, kuris vairavo. – Tik gulėk ramiai.

– Nieko jūs manim nepasirūpinsit, – šnekėjo negras.

Vyras, kuris vairavo, – jis buvo Haris Morganas, – nieko neatsakė, nes jam patiko tas negras, o dabar nieko kita neliko, kaip tik užduoti jam, o jis negalėjo to negro mušti. Negras šnekėjo toliau:

– Kodėl mes nesustojome, kai jie pradėjo šaudyti?

Vyras neatsakė.

– Ar žmogaus gyvybė nėra brangesnė negu krovinys gėrimo?

Vyras vairavo labai susikaupęs.

– Mums reikėjo tik sustoti ir leisti jiems pasiimti krovinį.

– Ne, – pasakė vyras. – Jie būtų pasiėmę krovinį ir laivą, o tave pasodinę į kalėjimą.

– Aš nebijau kalėjimo, – atrėmė negras. – Bet aš nenorėjau, kad mane sužeistų.

Vyras pavargo nuo jo plepalų, jie pradėjo jį erzinti.

– Kas, po velnių, sunkiau sužeistas, tu ar aš? – paklausė jis negrą.

– Jūs sunkiau sužeistas, – atsakė negras. – Bet aš dar niekad nebuvau sužeistas. Net nesitikėjau būti sužeistas. Aš ne tam nusisamdžiau, kad būčiau sužeistas. Aš nenoriu būti sužeistas.

– Nusiramink, Vesli, – pasakė jam vyras. – Tik blogiau sau pasidarysi taip šnekėdamas.

Laivas artėjo prie salos. Jie plaukė tarp seklumų, o vanduo taip spindėjo prieš saulę, kad nieko nebuvo matyti. Negras ar iš

galvos kraustėsi nuo skausmo, ar labai susijaudino dėl sužeidimo, nes nesiliovė malęs liežuviu.

– Kam dabar vežioti gėrimus? – varė jis. – Sausasis įstatymas atšauktas. Kam reikalinga ta kontrabanda? Kodėl negali atvežti gėrimų garlaiviu?

Vyras prie šturvalo susikaupęs stebėjo vandenį priešais laivą.

– Kodėl žmonės negali būti sąžiningi ir dori ir užsidirbti duoną dorai ir sąžiningai?

Vyras pamatė smulkius raibulius prie kranto, nors paties kranto, saulės apakintas, negalėjo įžiūrėti, ir staigiai pasuko. Jis kryptelėjo šturvalą viena ranka, ir priešais atsivėrė užutėkio žiotys, tada jis iš lėto įvedė laivą į užutėkį ir priplaukė prie pat manglijų. Įjungė atbulinį bėgį ir nuspaudė abi sankabas.

– Aš galiu išmesti inkarą, – pasakė jis. – Bet pakelti jo neįstengsiu.

– O aš neįstengiu nė pajudėti, – atsakė negras.

– Taip, velniai rautų, tu tikrai silpnas, – tarė jam vyras.

Nelengva buvo ištraukti, perkelti per bortą ir išmesti mažąjį inkarą, bet jis susidorojo ir ilgokai matojo lyną, ir laivas ėmė suptis tarp manglijų, kurių šakos lindo tiesiai į kokpitą. Paskui jis nulipo žemyn. Velniai žino, kas ten dedasi, pagalvojo jis.

Visą naktį po to, kai jis aprišo negrui žaizdą, o negras sutvarstė jam ranką, jis išbuvo prie šturvalo stebėdamas kompasą ir tik išaušus pamatė, kad negras guli tarp maišų, vidury kokpito, bet reikėjo stebėti horizontą ir kompasą ir ieškoti priešais Send Ki švyturio, taigi nebuvo kada gerai įsižiūrėti, kas ten dedasi. Ten buvo nekas. Negras gulėjo tarp krūvos maišų su gėrimais, ištiesęs aukštyn koją. Korpuse aštuonios kulkų skylės išdraskytais kraštais. Priekinis stiklas išmuštas. Jis nežinojo, ar daug

butelių sudaužyta, ir ten, kur neprikruvino negras, buvo prikruvinęs pats. Bet sunkiausia jam buvo ištverti spirito kvapą. Visur jo buvo prisigėrę. Dabar laivas stovėjo ramiai tarp manglijų, bet jam vis rodėsi, kad juos tebesupa, kaip supo visą naktį plaukiant per sąsiaurį.

– Eisiu išvirsiu kavos, – pasakė jis negrui. – Paskui pasirūpinsiu tavim.

– Nenoriu aš kavos.

– O aš noriu, – atsakė jam vyras.

Bet nusileidęs į kajutę pajuto, kad ima svaigti galva, ir vėl išlipo į denį.

– Matyt, teks apsieiti be kavos, – tarė jis.

– Aš noriu vandens.

– Tuojau.

Jis įpylė negrui puodelį vandens iš apipinto butelio.

– Kam jums reikėjo plaukti tolyn, kai jie pradėjo šaudyti?

– O kam jiems reikėjo pradėti šaudyt? – atsakė vyras.

– Aš noriu daktaro, – pasakė negras.

– Ką tau daktaras padarys daugiau, negu aš padariau?

– Daktaras išgydys mane.

– Pakviesiu tau daktarą vakare, kai atplauks valtis.

– Nenoriu aš laukti jokios valties.

– Gerai, – pasakė vyras. – Tuojau išversim visus tuos maišus.

Jis pradėjo versti maišus per bortą, bet viena ranka toks darbas buvo per sunkus. Maišas su buteliais sveria tik kokia keturiasdešimt svarų, bet išvertus kelis jam vėl ėmė svaigti galva. Jis atsisėdo ant grindų, paskui atsigulė.

– Jūs pribaigsit save, – pasakė negras.

Vyras gulėjo ramiai, pasidėjęs galvą ant vieno maišo. Manglijų šakos sviro į laivą, ir toje vietoje, kur jis gulėjo, nuo jų krito

šešėlis. Jis girdėjo, kaip virš manglijų švilpia vėjas, ir žiūrėdamas į aukštą, šaltą dangų matė šiaurinio vėjo genamus skystus debesis.

Niekas neatplauks per tokią vėtrą, galvojo jis. Jie nepatikės, kad mes tokiu oru galėjom plaukti.

– Manot, kad valtis atplauks? – paklausė negras.

– Žinoma, – atsakė jis. – Kodėl ne.

– Per smarkus vėjas.

– Jie mūsų laukia.

– Tik ne tokiu oru. Kam jūs man meluojat? – negras kalbėjo beveik priglaudęs burną prie maišo.

– Nusiramink, Vešli, – pasakė vyras.

– Nusiramink, sako jis man, – nesiliovė negras. – Nusiramink. Geras nusiraminimas. Dvesi kaip šuo ir dar nusiramink. Jūs mane čia įkišot. Dabar ir ištraukit.

– Nusiramink, – švelniai pakartojo vyras.

– Niekas neatplauks, – neatlyžo negras. – Aš žinau, kad niekas neatplauks. Man šalta, sakau jums. Nebegaliu daugiau kęsti skausmo ir šalčio, sakau aš jums.

Vyras atsisėdo jusdamas krūtinėj tuštumą ir silpnumą. Negras sekė akimis, kaip jis atsiklaupė ant vieno kelio, paėmė kaire ranka dešinę, kuri karojo prie šono kaip pagalys, ir suspaudė ją tarp kelių, paskui, įsikibęs į lentą, prikaltą virš planšyro, atsistojo, žiūrėdamas žemyn, į negrą, dešinę ranką laikydamas suspaudęs tarp kelių. Jis galvojo, kad iki šiol dar niekad nebuvo jutęs tikro skausmo.

– Kai laikau ją ištiestą ir suspaustą, ne taip skauda, – tarė jis.

– Duokit, parišiu, – pasisiūlė negras.

– Negaliu sulenkti per alkūnę, – pasakė vyras. – Sustingo taip ištiesta.

– Ką darysim?

– Versim krovinį, – pasakė vyras. – Ar tu negalėtum išversti per bortą nors tuos maišus, kuriuos pasieki, Vešli?

Negras pasijudino, siekdamas maišo, bet sudejavo ir atvirto atgal.

– Tau taip labai skauda, Vesli?

– O Dieve, – sudejavo negras.

– Ar tau neatrodo, kad vieną kartą pajudėjus paskui nebe taip skauda?

– Aš sužeistas, – pasakė negras. – Ir nė nemanau stotis. Jis dar nori, kad aš, būdamas sužeistas, versčiau per bortą krovinį.

– Nusiramink.

– Dar sykį pasakykit, ir aš visai nuo proto nušoksiu.

– Nusiramink, – ramiai pasakė vyras.

Negras sukaukė ir, pasigraibęs rankomis po denį, išsitraukė iš po apytvaro galąstuvą.

– Aš jus užmušiu, – pasakė jis. – Aš jums širdį išpjausiu.

– Tik ne su galąstuvu, – tarė vyras. – Nusiramink, Vesli.

Negras pravirko, įsikniaubęs į maišą. Vyras iš lėto kėlė maišus su buteliais ir vertė per bortą.

II skyrius

Versdamas lauk krovinį jis išgirdo variklio tuksenimą ir apsidairęs pamatė valtį, kuri plaukė į jų pusę lenkdama salą. Valtis buvo balta su gelsvai nudažyta būdele ir su priekiniu stiklu.

– Valtis atplaukia, – tarė jis. – Kelkis, Vesli.

– Negaliu.

– Kas buvo iki šiol, aš pamiršau, – pasakė vyras. – Bet nuo dabar viską atsiminsiu.

– Ir atsimink sau, – atrėžė negras. – Aš nieko nepamiršau.

Dabar jau skubėdamas, net prakaitas žliaugė jam per veidą, nesustodamas nė pažiūrėti į valtį, iš lėto atplaukiančią užutėkiu, vyras sveikąja ranka kėlė maišus su buteliais ir vertė per bortą.

– Pasijudink.

Jis pasiekė maišą, kuris buvo negrui po galva, ir išmetė per bortą. Negras atsisėdo.

– Štai jie, – pasakė jis.

Valtis jau buvo traverse.

– Tai kapitonas Vilis, – atpažino negras. – Vežioja mėgėjus.

Baltosios valties vairagaly du vyrai flanelės kostiumais ir baltomis drobinėmis skrybėlėmis sėdėjo žvejojimo kėdėse su meškerėmis rankose, o prie vairo sėdintis senis su fetrine skrybėle ir lietpalčiu vedė valtį pro pat manglijas, kur stovėjo laivas su kontrabanda.

– Kaip einasi, Hari? – sušuko senis, plaukdamas pro šalį.

Vyras, pavadintas Hariu, pamojavo jam sveikąja ranka. Valtis praplaukė, meškeriotojai pasižiūrėjo atsigręžę, paskui pradėjo kažką aiškintis su seniu. Haris negalėjo girdėti, ką jie sako.

– Ties žiotimis jis apsigręš ir vėl čia atplauks, – pasakė Haris negrui.

Tada nuėjo į apačią ir atnešė antklodę.

– Duokš, užklosiu.

– Laiku susipratot mane užkloti. Jie negalėjo nematyti butelių. Ką dabar darysim?

– Vilis kiaulystės neiškrės, – atsakė vyras. – Jis perduos mieste, kam reikia, kad mūsų laivas čia. O tiems meškeriotojams mes išvis nerūpim.

Jį krėtė drebulys, ir jis atsisėdo ant suoliuko prie šturvalo tvirtai suspausdamas dešinę ranką tarp kelių. Bet keliai drebė-

jo, ir sutrupinto žasto galai trynėsi į kits kitą. Jis praskėtė kelius, paleido ranką, ir jinai nukaro palei šoną. Taip ir sėdėjo su nukarusia ranka, kai valtis vėl praplaukė pro juos, grįždama sąsiauriu aukštyn. Abu meškeriotojai vairagaly kažką kalbėjo. Jie buvo pasidėję meškeres, ir vienas žiūrėjo į jį po žiūronus. Buvo per toli, kad jis galėtų girdėti, ką jie kalba. Bet jam nebūtų buvę geriau, jeigu ir būtų girdėjęs.

Motorinėje valtyje „Pietų Florida“, plukdydamas mėgėjus po Vumen Ki sąsiaurį, nes atviroje jūroje buvo per smarkus vėjas, kapitonas Vilis Adamsas galvojo: „Vadinasi, Haris šiąnakt parplaukė. Su pautais tas vyrukas. Tikriausiai pakliuvo į pačią audrą. Nors, teisybė, laivas jo geras. Bet kaip jis iškūlė priekinį stiklą? Tegu jį galas, kad aš plaukčiau tokią naktį kaip vakar. Tegu jį galas, kad aš kada vežiočiau gėrimus iš Kubos. Dabar visi veža iš Marielio. Ten, sako, visiškai laisvai...“

– Ką jūs sakote, kapitone?

– Kieno tas laivas? – paklausė vienas meškeriotojų.

– Ar tas laivas?

– Taip, tas laivas.

– A-a. Tas laivas iš Ki Vesto.

– Aš klausiu, kieno tas laivas?

– Kad nepasakysiu, sere.

– Ar jo savininkas žvejys?

– Sako, kad ir žvejys.

– Ką jūs norite pasakyti?

– Jis verčiasi viskuo po truputį.

– Jūs nežinote, kaip jo pavardė?

– Ne, sere.

– Jūs šaukėte jį Hariu.

– Aš? Tikrai ne.

– Juk girdėjau, kaip jūs šaukėte jį Hariu.

Kapitonas Vilis Adamsas įdėmiai pasižiūrėjo į žmogų, su kuriuo kalbėjo. Jis pamatė platų veidą su plonom lūpom, pašaipia burna, raudonais skruostais ir įdubusiom pilkom akim, žiūrinčiom į jį iš po baltos drobinės skrybėlės.

– Aš, matyt, taip sau pasakiau, – atsakė kapitonas Vilis.

– Atrodo, kad tas žmogus sužeistas, daktare, – pasakė antrasis vyras, duodamas draugui žiūronus.

– Aš ir be žiūronų matau, – atsakė daktaru pavadintas vyras. – Kas tas žmogus?

– Kad nepasakysiu, – atsakė kapitonas Vilis.

– Pasakysite, – tarė vyras su pašaipia burna. – Užsirašykite to laivo numerį.

– Jau užsirašiau, daktare.

– Priplauksim arčiau ir pažiūrėsim, kas ten dedasi, – pasakė daktaras.

– Jūs daktaras? – paklausė kapitonas Vilis.

– Daktaras, bet ne gydytojas, – atsakė jam pilkaakis.

– Jeigu jūs ne gydytojas, nėra ko ten plaukti.

– Kodėl?

– Jeigu mes jam būtume reikalingi, jis būtų davęs ženklą. Jeigu mes jam nereikalingi, nėra ko kištis į ne savo reikalus. Čia pas mus kiekvienas rūpinasi savo reikalais.

– Labai gerai. Tai jūs ir rūpinkitės savo reikalais. Vežkite mus prie to laivo.

Kapitonas Vilis plaukė kaip plaukęs. Dviejų cilindrų *Palmer* variklis ritmingai kosčiojo.

– Girdėjote, ką pasakiau?

– Taip, sere.

– Tai kodėl neklausote?

– O kas, po galais, jūs toks, kad įsakinėtumėt? – atrėžė kapitonas Vilis.

– Tai ne jūsų reikalas. Darykit, kas pasakyta!

– Kas jūs toks?

– Labai gerai. Jei taip norite žinoti, aš vienas iš trijų pačių įtakingiausių žmonių Jungtinėse Valstijose.

– Tai kokį galą veikiate čia, Ki Veste?

Antrasis vyras pasilenkė į priekį.

– Jis yra Frederikas Harisonas, – pasakė reikšmingai.

– Negirdėjau tokio, – atrėmė kapitonas Vilis.

– Tai greit išgirsite, – patikino Frederikas Harisonas. – Ir ne tik jūs, bet visi, kas gyvas šiame pašvinkusiame užkampy, nors man reikėtų nuo žemės paviršiaus jį nušluoti.

– Jūs malonus vyras, – pasakė kapitonas Vilis. – Kaipgi tapote tokiu svarbiu asmeniu?

– Jis vienas svarbiausių asmenų mūsų vyriausybėje, – tarė antrasis.

– Niekų kalbos, – pasakė kapitonas Vilis. – Jeigu jis toks svarbus, kaip sakosi, tai ko sėdi Ki Veste?

– Jis čia atvažiavo pailsėti, – paaiškino sekretorius. – Jis buvo generalgubernatoriumi...

– Pakaks, Vilisai, – nutraukė Frederikas Harisonas. – Na, tai plauksim dabar prie to laivo? – paklausė šypsodamasis. Tokiems atvejams jis turėjo specialią šypseną.

– Ne, sere.

– Klausykit jūs, puskvaiši žvejy. Aš galiu padaryti, kad gyvenimas jums taps nebemielas.

– Galit, – sutiko kapitonas Vilis.

– Jūs nežinote, kas aš.

– Ir nenoriu žinoti, – pasakė kapitonas Vilis.

– Tas žmogus – spirito kontrabandininkas, ar ne?

– O kaip *jums* atrodo?

– Už jį turbūt ir premija pažadėta?

– Nemanau.

– Jis nusikaltėlis.

– Jis turi šeimą, jam reikia pačiam prasimaitinti ir šeimą išmaitinti. O kieno duoną jūs valgote, ar ne tų pačių žmonių, kurie čia, Ki Veste, dirba valstybei už šešis su puse dolerio per savaitę?

– Jis sužeistas. Vadinasi, buvo susišaudymas.

– Jei ne pats persišovė dėl įdomumo.

– Savo juokelius pasilaikykite už dantų. Plauksite prie to laivo, mes paimsime tą žmogų ir jo laivą ir perduosime policijai.

– Kur?

– Į Ki Vestą.

– Ar jūs policininkas?

– Aš jums sakiau, kas jis, – pasakė sekretorius.

– Gerai, – tarė kapitonas Vilis.

Jis smarkiai patraukė vairalazdę ir apgręžė laivą taip arti priplaukdamas prie kranto, kad iš po sraigto susūkuriavo debesis mergelio. Pūškuodama valtis nuplaukė prie manglijų, kur stovėjo laivas su gėrimais.

– Ar jūs neturite šautuvo? – Frederikas Harisonas paklausė kapitoną Vilį.

– Ne, sere.

Abu vyrai flanelės kostiumais dabar stovėjo ant denio ir žiūrėjo į laivą su gėrimais.

– Tai įdomiau, negu gaudyti žuvį, ar ne, daktare? – pasakė sekretorius.

– Gaudyti žuvį – beprasmiškas darbas, – tarė Frederikas Harisonas. – Jeigu ir pagausi kardžuvę, ką su ja daryti? Mais-

tui jinai netinka. O čia tikrai įdomu. Aš labai džiaugiuosi, kad galiu savo akim stebėti tokį dalyką. Taip sužeistas žmogus negalės pabėgti. Jūra per daug audringa. Mes žinome jo laivo numerį.

– Jūs paimsite jį plikom rankom, – susižavėjęs pasakė sekretorius.

– Taip, netgi be ginklo, – pasakė Frederikas Harisonas.

– Be slaptosios policijos triukų, – antrino jam sekretorius.

– Edgaras Huveris* tiktai plačiai garsinasi, – pasakė Frederikas Harisonas. – Man atrodo, kad mes per daug duodame valios. Plaukite prie pat laivo, – paliepė jis kapitonui Viliui.

Kapitonas Vilis išjungė variklį, ir valtį ėmė nešti srovė.

– Ei! – sušuko kapitonas Vilis anai valčiai. – Slėpkite galvas.

– Kas čia dabar? – piktai paklausė Harisonas.

– Užsičiaupk, – atšovė jam kapitonas Vilis. – Ei, – sušuko jis anai valčiai. – Klausyk. Mauk tiesiai į miestą ir nesijaudink. Dėl laivo negaišk. Laivą paims. Versk lauk krovinį ir mauk į miestą. Čia pas mane laive kažkoks šnipelis iš Vašingtono. Sakosi esąs didesnis už patį prezidentą. Jis nori tave užlaužti. Mano, kad tu kontrabandininkas. Ir užsirašė tavo laivo numerį. Aš tavęs nemačiau ir nežinau, kas tu esi. Taigi negalėsiu tavęs atpažinti!

Valtį nešė srovė. Kapitonas Vilis šaukė toliau:

– Aš nežinau, kokia čia vieta, kur aš tave mačiau. Ir negalėsiu parodyti kelio.

– Gerai, – atsiliepė iš ano laivo.

– O tas gudročius tegu žvejoja, kol sutems, tuo aš pasirūpinsiu! – sušuko kapitonas Vilis.

– Gerai.

* Slaptosios JAV policijos viršininkas.

– Jam labai patinka žvejoti, – visa gerkle šaukė kapitonas Vilis. – Tiktai jis, šunsnukis, sako, kad žuvis maistui netinka.

– Ačiū, broli, – atsklido Hario balsas.

– Tas žmogus jūsų brolis? – paklausė Harisonas, visas raudonas, bet, matyt, negalėdamas įveikti savo nepasotinamo smalsumo.

– Ne, sere, – atsakė kapitonas Vilis. – Visi jūrininkai vadina viens kitą broliais.

– Tuojau pat grįžtam į Ki Vestą, – pasakė Frederikas Harisonas, bet nebe taip tvirtai.

– Ne, sere, – atrėžė kapitonas Vilis. – Jūs, ponai, pasamdėte mane visai dienai. Ir aš pasistengsiu, kad jūsų pinigai veltui nežūtų. Jūs mane apšaukėt puskvaišiu, bet aš tikrai plukdysiu jus, kaip sutarta, visą dieną.

– Sukit į Ki Vestą, – pasakė Harisonas.

– Gerai, sere, – sutiko kapitonas Vilis. – Truputį vėliau. Bet, žinote, kardžuvė tokia pat skani žuvis kaip ir kitos valgomos žuvys. Kai mes pardavinėdavom ją Havanos turguj, gaudavom po dešimt centų už svarą, taip pat, kaip ir už kitas.

– Nutilkit, – pasakė Frederikas Harisonas.

– Aš maniau, kad jums, kaip vyriausybės žmogui, įdomu. Juk ar ne jūs nustatote maisto kainas, ar kaip ten? Ar ne jūs? Kad jis būtų brangesnis. Kad duona būtų brangesnė, o žuvis pigesnė?

– Nutilkit, – pakartojo Harisonas.

III skyrius

Iš laivo, kuriuo plukdė gėrimus, Haris išvertė paskutinį maišą.

– Paduok man didįjį peilį, – pasakė jis negrui.

– Įkrito į vandenį.

Haris nuspaudė starterius ir paleido abu variklius. Jis įsirengė antrą variklį, kai vėl ėmėsi gėrimų kontrabandos, kai dėl krizės mėgėjų plukdymas žvejoti išėjo iš mados. Jis paėmė kirvį ir kairiąja ranka nukirto inkaro lyną. Tegu nuskęsta, o kai trauks maišus, iškels ir jį, galvojo jis. Plauksiu tiesiai į Garison Baitą, nes jeigu jie žada atimti laivą, tai vis tiek atims. Man reikia pas gydytoją. Nenoriu netekti ir rankos, ir laivo. Krovinys vertas ne mažiau negu laivas. Ne taip jau daug sudužo. Butelis sudūžta, ir tai toliausiai užuosi.

Jis patraukė kairįjį svertą, ir sulig potvyniu laivas išplaukė iš manglijų. Varikliai lygiai tuksėjo. Kapitono Vilio valtis jau buvo už kokių dviejų mylių, ji plaukė Boka Grandės link. Tikriausiai vanduo jau tiek pakilęs, kad galima plaukti per ežerus, galvojo Haris.

Patraukė dešinįjį svertą, atidarė vožtuvą, ir varikliai užkaukė. Jis pajuto, kaip laivo nosis pakilo, ir žalios manglijos ėmė greitai slysti pro šalį, kai sraigtas pradėjo čiulpti vandenį nuo jų šaknų. Gal vis dėlto laivo neatims, galvojo jis. Gal ranką dar bus galima sugydyti. Kas galėjo tikėtis, kad jie pradės šaudyti į mus Marielyje, juk pusę metų laisvai plaukiojom ten ir atgal. Še tau ir kubiečiai. Kažkas kažkam neužmokėjo, o į mus šaudo. Še tau ir kubiečiai, kaip kažin ką.

– Ei Vesli, – kreipėsi jis atsigręžęs į negrą, kuris gulėjo kokpite, užklotas antklode. – Kaip jautiesi?

– O Dieve, – atsakė Veslis. – Blogiau nebegali būti.

– Bus blogiau, kai daktaras pradės rakinėti žaizdą, – pasakė Haris.

– Jūs ne žmogus, – tarė negras. – Jūs neturit nieko žmogiško.

Senis Vilis kiaulystės nepadarys, galvojo Haris. Tikrai nepadarys kiaulystės senis Vilis. Gerai, kad mes išplaukėm ir nebe-

laukėm. Kvaila buvo laukti. Man taip svaigo galva ir pykino širdį, kad visai buvau praradęs nuovoką.

Priešais jau išryškėjo baltas *La Concha* viešbutis, radijo stulpai ir miesto namai. Buvo matyti krovinių keltas prie Trumbo doko, kurį jis turėjo apiplaukti, norėdamas patekti į Garison Baitą. Tai bent senis Vilis. Tai gražiai juos apmulkino. Kažin kas jie per paukščiai? Po velnių, kaip negera. Velniškai svaigsta galva. Gerai, kad išplaukėme. Gerai, kad nelaukėm.

– Pone Hari, – pasakė negras. – Dovanokit, kad negalėjau jums padėti išverst krovinį.

– Taigi, – tarė Haris. – Ko norėt iš sužeisto negro. Tu neblogas negras, Vesli.

Pro variklių kaukimą ir garsų vandens pliuškenimą į bortus jis girdėjo keistą duslų gaudesį savo širdyje. Taip būdavo visados, kai jis grįždavo namo po reiso. Gal vis dėlto sugydys man tą ranką, galvojo jis. Man labai reikalinga ta ranka.

TREČIOJI DALIS

Haris Morganas

Žiema

I skyrius

Pasakoja Elbertas

Sėdim mes visi bare pas Fredį, tik įeina tas aukštas liesas advokatas ir klausia:

– Kur Chuanas?

– Dar negrįžo, – atsako kažkas.

– Aš žinau, kad sugrįžo, ir man reikia jį pamatyti.

– Na, žinoma, pats jį įskundėte, pats padavėte į teismą ir dabar pats ginsite, – sako Haris. – Nėra ko čia vaikštinėti ir klausinėti, kur jis. Jis turbūt jūsų kišenėj sėdi.

– Niekus kalbat, – atšauna advokatas. – Aš turiu jam darbo.

– Tai ieškokit kitur, – sako Haris. – Čia jo nėra.

– Sakau jums aiškiai – aš turiu jam darbo, – pakartoja advokatas.

– Niekam jūs neturit darbo. Gyvatė jūs, daugiau nieko.

Tuo tarpu įeina tas žilas senis su ilgais ant apykaklės užkritusiais plaukais, kur prekiauja guminiais daikčiukais, paprašo ketvirčio pintos, Fredis įpila, senis užsikemša butelį ir lekia atgal skersai gatvę.

– Kas jūsų rankai? – klausia advokatas Harį.

Hario rankovė buvo prisegta iki pat peties.

– Nepatiko ir nupjoviau, – atsako Haris.

– Su kuo gi jūs ją pjovėt?

– Mudu su daktaru ją nupjovėm, – atsako Haris. Jis daug gėrė, ir jam jau ėmė galvoj ūžti. – Aš sėdėjau ramiai, o jis pjovė. Jeigu pjautų rankas už kaišiojimą į svetimą kišenę, jūs jau seniai būtumėt be rankų ir be kojų.

– Kas atsitiko, kad reikėjo nupjauti? – neatlyžta advokatas.

– Nesikabinėkit, – atsako jam Haris.

– Ne, aš tik klausiu. Kas atsitiko, ir kur jūs buvot?

– Eikit sau nesikabinėjęs, – pakartoja Haris. – Jūs pats žinot, kur aš buvau ir kas atsitiko. Prikąskit liežuvį ir nesikabinėkit prie manęs.

– Aš noriu su jumis pasikalbėti, – sako jam advokatas.

– Kalbėkit.

– Ne čia.

– Aš nenoriu su jumis kalbėti. Nieko gero iš jūsų nelauk. Gyvatė jūs.

– Aš turiu jums šį tą pasakyti. Šį tą gera.

– Tiek to. Vieną kartą paklausysiu, – nusileidžia Haris. – Apie ką? Apie Chuaną?

– Ne. Ne apie Chuaną.

Pro baro galą jiedu įėjo į kambarį su kabinomis ir gerokai ten prabuvo. Kol jie ten buvo, atėjo Storulės Liusi duktė su viena mergaite iš tų namų, su kuria jinai visada vaikšto, susėdo prie baro ir užsisakė kokakolos.

– Kalba, kad merginoms bus draudžiama po šešių vaikščioti gatvėmis, taip pat sėdėti baruose, – tarė Fredis Storulės Liusi dukteriai.

– Taip kalba.

– Šuniškas gyvenimas šiame mieste, – šnekėjo Fredis.

– Kur ne šuniškas. Išeisi nusipirkti sumuštinio ir išgerti kokakolos, tuojau tave areštuoja ir mokėk penkiolika dolerių pabaudos.

– Dabar prie tokių tik ir kimba, – pasakė Storulės Liusi duktė. – Kas mėgsta paūžti. Kieno bent kiek linksmesnė fizionomija.

– Jeigu tvarka šiame mieste greitai nepasikeis – gero nebus.

Tuo metu sugrįžo Haris su advokatu, ir advokatas paklausė:

– Tai ateisite tenai?

– O kodėl negalėtumėt jų čia atvesti?

– Ne. Jie čia neis. Tenai.

– Gerai, – pasakė Haris ir priėjo prie baro, o advokatas išėjo.

– Ką gersi, Elai? – paklausė jis mane.

– Bakardį.

– Mums du bakardžio, Fredi.

Paskui atsisuko į mane:

– Kur tu dabar dirbi, Elai?

– Prie viešųjų darbų.

– Ką?

– Griovius kasu. Senus tramvajaus bėgius ardau.

– Kiek gauni?

– Po septynis su puse.

– Per savaitę?

– O kaip tu manei?

– Tai už ką geri?

– Aš ir negėriau, kol tu nepavaišinai, – atsakiau aš jam.

Jis truputį pasislinko prie manęs.

– Nori plaukti į reisą?

– Nelygu į kokį.

– Apie tai pakalbėsim.

– Gerai.

– Važiuojam su manim, – tarė jis. – Iki, Fredi.

Jis sunkokai alsavo, kaip visada, kai išgerdavo, ir mudu nuėjome išrausta gatve, kur mes visą dieną dirbome, iki kampo; ten stovėjo jo automobilis.

– Sėskis, – pasakė jis.

– Kur mes važiuosim? – paklausiau aš.

– Nežinau, – atsakė jis. – Pamatysim.

Mes važiavome Vaithedstritu, ir jis netarė nė žodžio; kai privažiavom kryžkelę, pasuko į kairę ir tiesiai per miesto centrą į Vaitstritą, o Vaitstritu – į pajūrį. Visą laiką Haris netarė nė žodžio; mes išsukome į smėlėtą krantinę ir važiavome ja iki bulvaro. Bulvare jis sustojo prie šaligatvio.

– Keli užsieniečiai nori išsinuomoti mano laivą vienam reisui.

– Juk muitinė uždėjusi tavo laivui areštą.

– Jie to nežino.

– Kokiam reisui?

– Sako, nori nuvežti į Kubą vieną žmogų, kuris turi ten reikalą ir negali nei lėktuvu skristi, nei garlaiviu plaukti. Taip man sakė Gražbylys.

– Ar tai daroma?

– Žinoma. Visą laiką nuo perversmo. Nieko čia ypatinga. Aibė žmonių taip persikelia.

– O kaip dėl laivo?

– Laivą turėsime pavogti. Žinai, kad variklius jie laiko išardytus, todėl aš negalėsiu iš karto užvesti.

– Kaip tu jį išplukdysi iš prieplaukos?

– Išplukdysiu.

– O kai sugrįšim?

– Reikės pagalvoti. Jeigu nenori, taip ir sakyk.

– Kur čia nenorėsi, jeigu tik galima užsidirbti.

– Klausyk, – pasakė jis. – Tu gauni po septynis su puse dolerio per savaitę. Turi tris vaikus, kuriems nėra ko paduot, kai pareina iš mokyklos. Turi šeimą, ir visi vaikštote gurgiančiais pilvais, o aš tau siūlau progą truputį užsidirbti.

– Tu nepasakei kiek. Jeigu jau rizikuot, kad bent būtų dėl ko.

– Šiais laikais, Elai, ir rizikuodamas ne kažkiek uždirbsi, – pasakė jis. – Kad ir aš, pavyzdžiui. Būdavo, per visą sezoną plukdau mėgėjus žvejoti po trisdešimt penkis dolerius per dieną. O dabar peršovė, netekau rankos ir netekau laivo per tą nelemtą krovinį, kuris visas nebuvo tiek vertas, kiek mano laivas. Bet štai ką aš tau pasakysiu: mano vaikai nevaikščios gurgiančiais pilvais, ir aš nekasiu griovių už centus, kurių nė vaikams išmaitinti neužtenka. Ir negalėčiau dabar kasti. Aš nežinau, kas sugalvojo įstatymus, bet žinau, jog nėra tokio įstatymo, kad žmogus turi vaikščioti alkanas.

– Aš streikavau prieš tokį atlyginimą, – pasakiau aš jam.

– Ir paskui vėl sugrįžai į darbą, – tarė jis. – Jie paskelbė, kad jūs streikuojate prieš labdarą. Tu juk visą gyvenimą dirbai, ar ne? Ir niekados neprašei labdaros?

– Dabar nebėra darbo, – pasakiau aš. – Niekur nebėra tokio darbo, kad galėtum pragyventi.

– O kodėl?

– Nežinau.

– Ir aš nežinau, – pasakė jis. – Bet mano šeima bus soti, kol nors vienas žmogus žemėje bus sotus. Jie nori jus, končas, badu iš čia išvaryti, kad galėtų paskui sudeginti jūsų lūšnas, pristatyti

viešbučių ir padaryti čia turistų miestą. Taip esu girdėjęs. Girdėjau, kad jie supirkinėja žemę, ir paskui, kai badu išvarys vargšus kur nors kitur badauti, ateis čia ir įrengs turistams rojų.

– Tu kalbi kaip kairysis.

– Joks aš kairysis, – atšovė jis. – Mane tik siutas ima, jau seniai siutas ima.

– Kad ir rankos netekai, bet nepasidarei ramesnis.

– Velniop tą ranką. Rankos netekai, rankos netekai! Yra blogesnių dalykų, negu netekti rankos. Žmogus turi dvi rankas ir du tuos. Ir žmogus lieka žmogum ir su viena ranka ar vienu tuo. Velniop tokias šnekas, – pasakė jis. – Nenoriu apie tai kalbėti.

Valandėlę patylėjęs tęsė:

– O tuos aš tebeturiu abu. Važiuojam, reikia pasimatyti su tais žmonėm, – ir jis įjungė variklį.

Mes važiavom bulvaru, ir nuo jūros pūtė vėjas, ir tik kada ne kada sutikdavome kokią mašiną, ir kvepėjo jūros žolėm tose vietose, kur didelio potvynio valandomis bangos persirita per dambą. Haris vairavo kaire ranka. Man jis visada patiko, ir seniau aš dažnai plaukiodavau su juo, bet jis labai pasikeitė, kai neteko rankos ir kai muitinė atėmė iš jo laivą, nes tas valdininkas iš Vašingtono, kur tada čia atostogavo, davė parodymus, jog matęs, kaip iš laivo buvo metami gėrimai. Laive Haris būdavo kaip namie, o be laivo jam ne gyvenimas. Ir, man rodos, jis džiaugėsi, kad atsirado priežastis jį pavogti. Jis žinojo, kad negalės jo ilgai turėti, bet gal per tą laiką pavyks nors kiek pinigo uždirbti. Man velniškai reikėjo pinigų, bet nenorėjau bėdos. Aš jam ir pasakiau:

– Bet žinai, Hari, įkliūti nenorėčiau.

– Kaip jau labiau begali įkliūti, – pasakė jis. – Kas gali būti blogiau už badavimą?

– Aš nebadauju, – pasakiau aš. – Kurių velnių tu man visą laiką prikaišioji tą badavimą.

– Gal tu ir ne, bet tavo vaikai tai tikrai.

– Gana, – tariau aš. – Dirbti su tavim aš sutinku, bet tokių kalbų nepakęsiu.

– Gerai, – pasakė jis. – Bet apsigalvok, ar tikrai nori. Aš rasiu mieste norinčių tiek ir tiek.

– Noriu. Juk sakiau, kad noriu.

– Tai nesišiaušk.

– Pats nesišiaušk, – pasakiau aš. – Juk tu čia visą laiką šneki kaip kairysis.

– Na, nesišiaušk, nesišiaušk, – pakartojo jis. – Visi jūs, kon-čos, rukšnos.

– Nuo kada jau tu ne konča?

– Nuo tada, kai pirmą kartą sočiai pavalgiau.

Jis kiauliškai kalbėjo, tegu jį galas, bet nuo pat mažų dienų jis niekada niekam gailesčio neturėjo. Teisybė, neturėjo jo ir sau.

– Gerai, – pasakiau aš.

– Nesišiaušk, – vėl tarė jis.

Priekyje jau buvo matyti Ričardso baro šviesos.

– Čia mes turim su jais susitikti, – pasakė Haris. – Tik užsirakink šnekamąją.

– Eik po velnių.

– Na, na, nesišiaušk, – pakartojo Haris, sukdamas mašiną į kiemą, ir privažiavo prie baro iš kitos pusės. Jis buvo priekabininkas ir piktaliežuvis, bet man jis visada patiko, kaip kažin ką.

Mes palikom mašiną kieme ir įėjome į virtuvę, kur šeimininko žmona prie viryklės taisė valgyti.

– Labas, Freda, – pasveikino ją Haris. – Gražbylys yra?

– Ką tik atėjo, Hari. Labas, Elbertai.

– Labas, ponia Ričards, – pasakiau aš. Pažinojau ją dar tada, kai ji gyveno „džiunglėse“*, bet mūsų mieste ne viena darbininkė moteris parsivesta iš linksmybės namų, o jau šita tai tikrai didžiausia darbininkė iš visų, sakau aš jums.

– Namiškiai sveiki? – paklausė ji mane.

– Sveikutėliai.

Mes suėjome per virtuvę į kambarį už baro. Prie stalo sėdėjo Gražbylys, advokatas ir keturi kubiečiai.

– Sėskitės, – pasakė vienas angliškai. Jis atrodė vėtytas ir mėtytas, buvo stambaus sudėjimo, plačiaveidis, kalbėjo gerkliniu balsu ir, matyt, jau buvo gerai išgėręs. – Kaip tavo vardas?

– O kaip tavo? – paklausė Haris.

– Tiek to, – pasakė tas kubietis. – Tegul bus, kaip tu nori. Kur laivas?

– Jachtų prieplaukoje, – atsakė Haris.

– Kas šitas? – paklausė kubietis jį, žiūrėdamas į mane.

– Mano padėjėjas, – atsakė Haris.

Kubietis apžiūrėjo mane, ir kiti kubiečiai apžiūrėjo mudu abu.

– Jis atrodo alkanas, – pasakė kubietis ir nusijuokė. Kiti nesijuokė. – Norite išgerti?

– Kodėl ne, – sutiko Haris.

– Ko? Bakardžio?

– Ką jūs patys geriat, – pasakė Haris.

– Ar tavo padėjėjas geria?

– Neatsisakyčiau, – tariau aš.

* „Džiunglėmis“, arba „Huverio miesteliais“, buvo vadinamos bedarbių gyvenvietės. Tų gyvenviečių moterys iš skurdo vertėsi prostitucija.

– Tau dar niekas nesiūlė, – atrėmė didysis kubietis. – Aš tik paklausiau, ar tu geri.

– O, liaukis, Robertai, – pasakė kitas kubietis, jaunas, dar beveik vaikas. – Nejau negali šnekėtis be priekabių?

– Kokios čia priekabės. Aš tik paklausiau, ar jis geria. Negi, samdydamas žmogų, nebegali pasiklausti, ar jis geria?

– Įpilk jam, ir viskas, – pasakė antrasis kubietis. – Ir kalbėkim apie reikalą.

– Kiek norite už laivą? – paklausė Harį gerkliniu balsu kalbantis kubietis, vadinamas Robertu.

– Nelygu kam jis jums reikalingas, – pasakė Haris.

– Norim, kad perkeltumėt mus keturis į Kubą.

– Kur – į Kubą?

– Į Kabanjasą. Netoli Kabañjaso. Pakrante truputį už Marielio. Jūs žinote, kur Marielis?

– Žinau, – atsakė Haris. – Tik nuplukdyt?

– Tik. Nuplukdyti ir iškelti į krantą.

– Trys šimtai dolerių.

– Per daug. O jeigu mes samdytume jūsų laivą padieniui, su garantija dviem savaitėm?

– Po keturiasdešimt dolerių už dieną ir tūkstantis penki šimtai užstato, jeigu kas atsitiktų laivui. Ar reikia imti leidimą?

– Ne.

– Benzinas ir tepalas – jūsų, – pasakė Haris.

– Du šimtai dolerių už tai, kad nugabenate mus ir iškeliate į krantą.

– Ne.

– Tai kiek?

– Jau sakiau.

– Tiek per daug.

– Visai nedaug, – pasakė Haris. – Aš nežinau, kas jūs. Nežinau, kokiu reikalu plaukiat, ir nežinau, ar į jus nešaudys. Aš turiu du kartus perplaukti sąsiaurį žiemą. Šiaip ar taip, rizikuoju savo laivu. Galiu ir už du šimtus, bet jūs paliksite tūkstantį užstato, jei kas atsitiktų laivui.

– Teisėti reikalavimai, – pasakė Gražbylys jiems. – Išties teisėti.

Kubiečiai ėmė kalbėtis tarpusavy ispaniškai. Aš nesupratau, ką jie kalba, bet žinojau, kad Haris supranta.

– Gerai, – pasakė didysis, vadinamas Robertu. – Kada jūs galite išplaukti?

– Bet kuriuo laiku ryt vakare.

– Gal mes negalėsim be poryt vakaro, – pasakė kitas.

– Man vis tiek, – tarė Haris. – Tik praneškite iš anksto.

– Ar jūsų laivas tvarkingas?

– Galite būti ramūs, – patikino Haris.

– Gražus laivelis, – pasakė jauniausias kubietis.

– Kur jūs matėte?

– Ponas Simonsas, jūsų advokatas, man parodė.

– A-a, – pratarė Haris.

– Išgerkit, – pasakė kitas kubietis. – Ar daug kartų esat buvęs Kuboje?

– Teko.

– Ispaniškai mokat?

– Neišmokau.

Aš pamačiau, kaip Gražbylys, advokatas, žvilgtelėjo į jį, bet jis toks pat sukčius, tad jam visad malonu, kai kiti nesako teisybės. Juk ir tada, kai jis atėjo pakalbėti su Hariu apie tą reikalą,

nepradėjo tiesiai. Apsimetė, kad jam reikią Chuano Rodrigeso, to sušvinkusio driskiaus *gallego,* paskutinio vagies, kurį jis pats padavė į teismą, kad paskui galėtų ginti.

– Ponas Simonsas puikiai kalba ispaniškai, – pasakė kubietis.

– Jis ėjęs mokslus.

– Ar laivą vesti gerai mokate?

– Nuplaukti ir parplaukti galiu.

– Ar jūs žvejys?

– Taip, sere, – atsakė Haris.

– Kaip jūs žvejojate su viena ranka? – paklausė plačiaveidis.

– Labai paprastai – dvigubai greičiau, – atsakė jam Haris. – Ar aš jums dar reikalingas?

– Ne.

Jie ėmė kalbėti tarpusavy ispaniškai.

– Tai aš eisiu, – pasakė Haris.

– Aš jums pranešiu dėl laivo, – pasakė Gražbylys Hariui.

– Pirmiausia užstatas, – priminė Haris.

– Rytoj sutvarkysime.

– Tai labanakt, – tarė jiems Haris.

– Labanakt, – atsakė jaunasis, mandagiausias.

Plačiaveidis nieko neatsakė. Kiti du, panašūs į indėnus, visą laiką tylėjo, išskyrus tuos kelis ispaniškus žodžius, kuriais persimetė su plačiaveidžiu.

– Mudu dar pasimatysim, – pasakė Gražbylys.

– Kur?

– Pas Fredį.

Mes išėjom vėl per virtuvę, ir Freda paklausė:

– Kaip laikosi Marija, Hari?

– Gerai, – atsakė jai Haris. – Dabar visai gerai.

Ir mudu išėjome pro duris. Susėdome į automobilį, ir jis išvažiavo atgal į bulvarą. Per visą laiką nepratarė nė žodžio. Matyt, kažką galvojo.

– Parvežti tave namo?

– Parvežk.

– Tu dabar prie kelio gyveni?

– Aha. Kaip dėl reiso?

– Nežinau, – pasakė jis. – Nežinau dar, ar mes leisimės į tą reisą. Iki rytojaus.

Jis išlaipina mane prie pat namo, kur aš gyvenu, ir aš einu vidun, bet nespėju nė durų atidaryti, mano senė kad ims mane plūsti, ko taip ilgai valkiojuosi ir girtuokliauju, ir laiku nepareinu valgyti. Aš klausiu ją, už ką aš galiu gerti, neturėdamas pinigų, ji sako, matyt, imu skolon. Aš klausiu ją, kaip jai atrodo, kas man gali duoti skolon, jeigu aš prie viešųjų darbų, ji sako nepūsti jai degtinės dvoko ir sėstis greičiau prie stalo. Aš atsisėdu. Vaikai išėję į beisbolą, ir aš sėdžiu vienas prie stalo, ir jinai atneša vakarienę ir nekalba su manim.

II skyrius

Haris

Nenorėčiau prasidėti, bet ar galiu rinktis? Šiais laikais nėra iš ko rinktis. Galėčiau ir atsisakyti, bet kada vėl kas pasitaikys? Aš pats juk neieškojau, bet jeigu reikia. Gal geriau neimti Elberto? Jis minkštagalvis, bet sąžiningas ir geras jūreivis. Ne iš bailiųjų, tik nežinau, ar verta man jį imti. Bet juk negaliu imti kokio girtuoklio ar negro. Man reikia žmogaus, kuriuo galė-

čiau pasikliauti. Jeigu pavyks, jis gaus savo dalį. Bet negaliu sakyti jam, nes jis nesutiks, o man reikia žmogaus, kad nebūčiau vienas. Vienam būtų geriau, vienam visada geriau, bet galiu nesusitvarkyti vienas pats. Daug geriau būtų vienam. O Elbertui bus geriausia, jeigu jis nieko apie tai nežinos. Tiktai tas Gražbylys. Gražbylys viską žinos. Bet jie turėjo apie tai pagalvoti. Jie tikriausiai turėjo tai nuspręsti. Negi tas Gražbylys būtų toks kvailas ir nesuprastų, ką jie ketina daryti? Nemanau. Žinoma, gal jie visai ne tai ketina daryti. Gal jie nieko tokio ir nedarys. Bet nieko nestebina, kad jie būtent tai darys, ir aš girdėjau tą žodį. Jeigu jie tai darys, tai turės daryti prieš pat uždarymą, nes kitaip suspės atskristi kranto apsaugos lėktuvas iš Majamio. Dabar šeštą jau tamsu. Lėktuvu ne mažiau kaip valanda kelio. O kai sutems, jiems nebebus ko bijoti. Taigi jeigu aš apsiimu juos vežti, reikia viską apgalvoti dėl laivo. Jį nebus sunku išplukdyti, bet jeigu aš jį paimsiu šiąnakt ir rytoj jo pasiges, gali dar ir atrasti. Be triukšmo neapsieis. Bet vis tiek paimti jį reikia šiąnakt. Aš galiu jį išplukdyti, kai pakils potvynis, ir paslėpti. Apžiūrėsiu, ko trūksta, jeigu ko trūksta, jeigu jie ką nors išėmė. Dar reikės prisipilti benzino ir vandens. Teks pasidarbuoti šią naktį, kaip kažin ką. Paskui, kai jis bus paslėptas, Elbertas turės atplukdyti juos motorine. Gal Voltono? Iš jo galėčiau nusisamdyti. Arba Gražbylys ją nusamdys. Taip bus geriau. Gražbylys padės man šiąnakt išplukdyti laivą. Būtent Gražbylys, o ne kas kitas. Nes aišku kaip diena, kad dėl Gražbylio jie nusprendė. Jie tikrai turėjo dėl jo nuspręsti. O jeigu jie ir dėl manęs su Elbertu nusprendė? Ar bent vienas iš jų panašus į jūrininką? Ar panašu, kad nors vienas iš jų būtų jūrininkas? Reik pagalvoti. Galbūt. Gal tas mandagusis? Tikriausiai jis, tas jauniausias. Šitai reikia išsiaiškinti, nes jeigu jie

mano nuo pat pradžių apsieiti be manęs ir Elberto, tada nieko nebus. Anksčiau ar vėliau jie nuspręs ir dėl mūsų. Bet, kol plauksim, laiko daug. Aš irgi visą laiką galvoju. Privalau viską gerai apgalvoti. Negaliu padaryti klaidos. Nė vienos. Nė menkiausios. Taip, dabar tai yra apie ką galvoti. Yra kas veikti ir yra apie ką galvoti. Yra kas veikti ir yra kas galvoti, ne tik spėlioti, kas, po velnių, iš to gali būti. Sėdėt ir spėliot, kuo visa ta prakeikta velniava baigsis. Jeigu jau ji pradėta. Jeigu jau dėdiesi į žaidimą. Jeigu tau pasitaikė proga. Užuot sėdėjęs ir žiūrėjęs, kaip viskas eina po plynėm! Be laivo, be nieko, kuo galėtum duoną užsidirbti. Bet tas Gražbylys. Jis nė nenumano, ko ėmėsi. Jis supratimo neturi, kas čia bus. Kad tik nereikėtų jo ilgai laukti pas Fredį. Man šiandien dar aibė darbų. Reikia nors užvalgyti.

III skyrius

Buvo apie pusę dešimtos, kai Gražbylys atėjo į Fredžio barą. Aiškiai buvo matyt, kad jie gerokai jį privaišino pas Ričardsą, nes įgėręs jis labai narsus, ir čia jis įėjo labai narsiai.

– Na, šefe, – kreipėsi jis į Harį.

– Koks aš jums šefas, – pasakė jam Haris.

– Aš noriu su jumis pasikalbėti, šefe.

– Kur? Savo priimamajam už baro? – paklausė jį Haris.

– Taip, už baro. Ar tenai yra kas nors, Fredi?

– Kas čia bus, kai tokie įstatymai. Ar nežinot, dar ilgai galios tas draudimas vaikščioti po šešių?

– Kodėl jūs manęs nepasamdote, kad tuo pasirūpinčiau? – paklausė Gražbylys.

– Tegu velniai jus samdo, – pasakė jam Fredis.

Ir tie abudu išėjo į galinį kambarį už baro, kur yra kabinos ir kur sukrautos dėžės su tuščiais buteliais.

Palubėj švietė viena elektros lemputė, ir Haris, apžiūrėjęs visas tamsias kabinas, įsitikino, kad tikrai nieko nėra.

– Tai ką? – paklausė jis.

– Jie nori poryt vakare, – atsakė jam Gražbylys.

– Ką jie ketina daryti?

– Jūs suprantate ispaniškai, – pasakė Gražbylys.

– Bet jūs nepasakėte jiems to?

– Ne. Aš jūsų draugas. Jūs žinote.

– Jūs savo tikrą tėvą parduotumėt.

– Liaukitės. Žiūrėkit, kokią aš jums progą duodu į rankas.

– Nuo kada pradėjote tuo verstis?

– Man reikia pinigų. Aš turiu nešdintis iš čia. Labai jau įklimpau. Juk jūs tai žinote, Hari.

– Kas nežino.

– Girdėjote turbūt, kaip jie ten parūpina pinigų revoliucijai – vaikų grobimu ir panašiai?

– Girdėjau.

– Čia tas pats. Jie daro tai dėl gero reikalo.

– Taigi. Bet tai bus čia. Jūsų gimtajame mieste. Jūs pažįstate visus tarnautojus.

– Niekas nenukentės.

– Nuo tų tipų?

– Aš maniau, kad tu vyras su pautais.

– Aš tai vyras. Dėl to galit būti ramus. Bet tikiuosi čia dar pagyventi.

– O aš ne, – pasakė Gražbylys.

Jėzusmarija, pagalvojo Haris. Jis pats tai pasakė.

– Aš manau nešdintis iš čia, – tęsė Gražbylys. – Kada ketinate paimti laivą?

– Šiąnakt.

– Kas padės?

– Jūs.

– Kur jį pastatysit?

– Kur visada.

Išplukdyti laivą pasirodė esą visai nesunku. Viskas buvo taip paprasta, kaip Haris ir tikėjosi. Naktinis sargas apeidavo uostą kas valandą, o paskui sėdėdavo prie išorinių Senojo karinio uosto vartų. Jie valtele atsiyrė į prieplauką, nupjovė lyną, ir kai prasidėjo atoslūgis, laivas išplaukė, valtelės buksyruojamas. Per tą laiką, kol vanduo nešė jį link uosto vartų, Haris patikrino variklius ir pamatė, kad nieko netrūksta, tik paskirstymo galvutės atjungtos. Jis apžiūrėjo benzino bakus ir įsitikino, kad yra beveik pusantro šimto galonų. Jie neišpumpavo benzino, ir kiek liko jo po paskutinio reiso, tiek ir buvo. Tada prieš išplaukdamas jis pripylė pilnus bakus, ir visai nedaug teišdegė, nes jūra buvo audringa ir plaukti reikėjo labai pamažu.

– Aš dar namie turiu bake benzino, – pasakė jis Gražbyliui. – Galėsiu su buteliais atsivežti, kiek tilps į mašiną, o paskui Elbertas atveš dar, jeigu reikės. Pastatysiu laivą upelyje, ten, kur eina kelias. Jie galės atvažiuoti automobiliu.

– Jie nori, kad lauktumėt jų prie Porter Doko.

– Kaip aš ten stovėsiu visiems po akimis?

– Taigi. Bet aš manau, kad jie nenorės automobiliu važiuoti.

– Gerai, tuomet aš dabar paliksiu laivą tenai, prisipilsiu benzino ir susitvarkysiu, kas reikia, o paskui atplauksiu. Jūs galite pasamdyti jiems motorinę valtį. Dabar plaukiu tenai. Turiu

daug darbų. Irkitės prie kranto ir atvažiuokit su mašina manęs paimti prie tilto. Aš lauksiu ant kelio po kokių dviejų valandų. Pastatysiu laivą ir išeisiu ant kelio.

– Gerai, atvažiuosiu, – pasakė jam Gražbylys, ir Haris, prigesinęs variklius, kad laivas tyliai slinktų, apsigręžė ir nutempė valtelę prie kranto, netoli tos vietos, kur mirksėjo stovinčios ant inkaro sargybinės škunos šviesos. Jis atleido sankabą ir palaikė valtelę, kol Gražbylys persėdo.

– Po poros valandų.

– Gerai, – tarė Gražbylys.

Sėdėdamas prie šturvalo ir iš lėto slinkdamas tamsoje pirmyn, laikydamasis atokiau nuo prieplaukos šviesų, Haris galvojo, kad Gražbylys irgi ne už dyką pinigus ima. Kažin kiek jis tikisi gauti? Ir kaip jis susidėjo su tais vyrukais? Klastūnas koks, o galėjo iš jo išeiti žmogus. Ir geras advokatas. Bet mane net šiurpas nukrėtė, kai jis pats tai pasakė. Pats apie save, kaip kažin ką. Mat kaip būna. Kai išgirdau, kaip jis pats apie save taip pasakė, net šiurpu pasidarė.

IV skyrius

Parėjęs namo, jis nedegė šviesos, nusiavė batus apačioj ir vienom kojinėm užlipo plikais laiptais. Nusirengė ir su apatiniais baltiniais atsigulė į lovą, tik tuomet jo žmona atsibudo. Ji pašaukė tamsoj: „Hari!“, ir jis atsiliepė:

– Miegok, motin.

– Hari, kas yra?

– Rengiuos į reisą.

– Su kuo?

– Su niekuo. Gal su Elbertu.

– Kieno laivu?

– Savo pasiėmiau.

– Kada?

– Ką tik.

– Pakliūsi į kalėjimą, Hari.

– Niekas nežino, kad aš jį paėmiau.

– Kur jis?

– Paslėptas.

Ramiai gulėdamas lovoje, jis pajuto ant veido jos lūpas ir paskui jos rankos prisilietimą. Pasivertęs tvirtai prie jos prisiglaudė.

– Tu nori?

– Taip. Dabar.

– Jau buvau užmigęs. Prisimeni, kaip mes darydavom miegodami?

– Klausyk, tau nieko mano ranka? Tau nebjauru?

– Kvailas. Man patinka. Man viskas, kas tavo, patinka. Uždėk ją čia. Uždėk. Man tikrai patinka.

– Kaip jūrų vėžlio plaukmuo.

– Tu visai ne vėžlys. Ar tikrai jie tai daro po tris dienas?

– Tikrai. Klausyk, tyliau. Mes išbudinsim mergaites.

– Jos nežino, ką aš turiu. Jos niekad nežinos, ką aš turiu. O, Hari. Taip. O, brangusis.

– Palauk.

– Aš nenoriu laukti. Eikš. Štai taip. Štai čia. Klausyk, ar tu kada turėjai negrę prostitutę?

– Žinoma.

– Ir kaip?

– Kaip su rykliu.

– Juokdarys tu. O, Hari, kad tau nereikėtų plaukti. Kad tau niekad nereikėtų niekur plaukti. Su kuo tau buvo geriausia?

– Su tavim.

– Meluoji. Tu man visada meluoji. Ak, Hari! Taip, taip, taip.

– Nemeluoju. Tu geriausia.

– Aš sena.

– Tu niekad nebūsi sena.

– Aš turėjau tą.

– Tai nesvarbu, jei moteris tikrai gera.

– Na, Hari. Na, dabar, dabar. Uždėk čia ranką. Laikyk. Laikyk čia. Laikyk.

– Mes per daug triukšmaujam.

– Mes kalbam pašnibždom.

– Man reikia su patamsiu išeiti.

– Tai mik. Aš tave pakelsiu. Kai tu sugrįši, mes pasilinksminsim. Nuvažiuosim į Majamį ir apsistosim viešbuty, kaip anuomet. Visai taip, kaip anuomet. Kur nors, kur mūsų niekas nepažįsta. O gal žinai kur, gal į Naująjį Orleaną?

– Gal, – pasakė Haris. – Gerai, Marija, dabar man reikia migti.

– Važiuosim į Naująjį Orleaną?

– Galėsim. Tik dabar man reikia pamiegoti.

– Mik. Tu mano dičkis, tu mano mieliausias. Aš tave pažadinsiu. Nesirūpink.

Jis užmigo, atmetęs strampą ant pagalvio, ir jinai ilgai žiūrėjo į jį. Pro langą švietė gatvės žibintas, ir jo veidas buvo gerai matyti. Man pavyko, galvojo jinai. O mergaitės? Jos nežino, ką jos turės. O aš žinau, ką aš turiu ir ką turėjau. Man tikrai pavyko. Jis sako, kaip vėžlio. O aš sakau, gerai dar, kad ranka, o ne

koja. Nenorėčiau, kad jis būtų bekojis. Ir kodėl jis turėjo likti be rankos? Bet keista, man visai nieko. Su juo man viskas gerai. Man tikrai pavyko. Nėra daugiau tokių vyrų. Kas nebandė, tas nežino. Aš jų daug turėjau. Man pavyko, kad sutikau jį. Kažin, ar tie jūrų vėžliai tą pat jaučia, ką mes? Negi jie visas tris dienas tai jaučia? O gal jai skauda? Kas čia dabar man lenda į galvą. Kaip jis miega – kaip kūdikis. Geriau aš nemigsiu, kad galėčiau jį pažadint. Viešpatie, aš galėčiau visą naktį, kad vyrai būtų kitaip sutvarkyti. Aš norėčiau visą naktį, ir visai nemiegoti. Nė kiek, nė kiek nemiegoti. Visai, visai, visai nemiegoti. Atsikvošėk! Tokiam amžiuj! Bet aš dar nesena. Jis sakė, kad aš dar gera. Keturiasdešimt penkeri dar ne senatvė. Aš už jį dvejais metais vyresnė. Kaip jis miega. Kaip vaikas.

Dvi valandos prieš aušrą jie jau darbavosi prie bako garaže – pilstė benziną į didelius apipintus butelius, kimšo kamščiais ir statė į bagažinę. Haris prie dešinės rankos buvo prisitaisęs kablį ir mikliai kilnojo butelius.

– Pusryčių nori?

– Kai grįšiu.

– Nė kavos negersi?

– Ar turi?

– Turiu. Užplikiau išeidama.

– Atnešk.

Ji atnešė, ir jis išgėrė patamsy, prisėdęs ant automobilio rato. Ji paėmė puodelį ir pastatė garaže ant lentynos.

– Aš važiuosiu kartu, padėsiu tau iškelti butelius.

– Gerai, – atsakė jis, ir jinai atsisėdo greta jo, stambi moteris, ilgakojė, didelėm rankom, plačių klubų, dar graži, užsitraukusi skrybėlaitę ant dažytų šviesių plaukų.

Jie važiavo priešaušrio tamsoj ir vėsumoj keliu pro tirštą miglą, sunkiai kabančią virš lygumos.

– Ko tu nerimauji, Hari?

– Nežinau. Šiaip nerimauju. Klausyk, tu augini plaukus?

– Sakau, gal pasiauginti. Mergaitės ramybės neduoda.

– Eina jos velniop. Ilgesnių neaugink.

– Tu tikrai taip nori?

– Taip, – pasakė jis. – Man taip patinka.

– Ar tau neatrodo, kad aš per sena?

– Tu gražiau atrodai negu jos visos.

– Gerai, aš pasikirpsiu. Galiu dar ir pasišviesinti, jeigu tu nori.

– Kas mergaitėm darbo, kaip tu nešioji? – pasakė Haris. – Ko jos kišasi į tavo reikalus?

– Žinai, kaip ir mergaitės. Visos mergaitės tokios. Klausyk, jeigu reisas bus geras, važiuojam į Naująjį Orleaną, ką?

– Į Majamį.

– Tegul bus į Majamį. Jas paliksim namie.

– Man dar reisas prieš akis.

– Tu nerimauji, ką?

– Ne.

– Žinai, aš kokias keturias valandas negalėjau užmigti, galvojau apie tave.

– Tu puiki, motin.

– Aš kai tik apie tave pagalvoju – ir susijaudinu.

– Gerai, dabar išpilkim benziną, – pasakė Haris.

V skyrius

Dešimtą valandą ryto pas Fredį prie baro stovėjo Haris su keturiais ar penkiais kitais, ir ką tik iš ten išėjo du muitininkai. Jie klausinėjo jį apie laivą, ir jis sakėsi nieko nežinąs.

– Kur jūs buvot vakar vakare?

– Čia ir namie.

– Iki kelių buvote čia?

– Kol uždarė.

– Ar jus kas nors čionai matė?

– Daug kas, – atsakė Fredis.

– Ko jums reikia? – paklausė juos Haris. – Gal manote, kad aš pats pavogiau savo laivą? Ką su juo daryčiau?

– Aš tik paklausiau, kur jūs buvote, – pasakė muitininkas. – Nėra ko širsti.

– Aš neširstu, – tarė Haris. – Aš tada širdau, kai iš manęs atėmėt laivą, nors nebuvo jokių įrodymų, kad juo vežta kontrabanda.

– Buvo parodymai su priesaika, – pasakė muitininkas. – Ne aš daviau parodymus. Pats žinote, kas tai padarė.

– Gerai, – pasakė Haris. – Tai ir nesakykit, kad aš širstu už tai, kad jūs mane paklausėt. Man būtų geriau, jei laivas stovėtų ten, kur jūs jį prišvartavot. Tuomet aš dar turėčiau vilties jį atgauti. O ko galiu tikėtis dabar, kai jį pavogė?

– Manau, kad nieko, – atsakė muitininkas.

– Tai ir žiūrėkit savo popierių, – tarė Haris.

– Nesiskeryčiokit, – pasakė muitininkas, – o jei ne – nuvesiu ten, kur galėsit skeryčiotis kiek tinkamas.

– Penkiolika metų tai girdžiu, – pasakė Haris.

– Penkiolika metų nesiskeryčiojot.

– Taigi, ir kalėjime nesėdėjau.

– Nesiskeryčiokit, nes atsisėsit.

– Raminkitės, – pasakė Haris.

Kaip tik tada įeina tas puskvaišis kubietis, tas, kur taksi važinėja, įeina su kažkokiu keleiviu, ką tik iš lėktuvo, o Dilba Rodžeris ir sako jam:

– Cheisusai, sako, kad tau gimė vaikas?

– Taip, sere, – atsako Cheisusas labai išdidžiai.

– O kada tu vedei? – klausia Rodžeris.

– Praeitas mėnesis. Kur buvo prieš tas. Jūs buvai vestuvėse?

– Ne, – atsako Rodžeris. – Aš nebuvau vestuvėse.

– Jūs daug nematei, – sako Cheisusas. – Jūs nematei labai smagus vestuvės. Kodėl jūs neatėjai?

– Tu manęs nepakvietei.

– O, taip, – sako Cheisusas. – Aš užmiršai. Aš jūsų nepakvietei... Jūs gavai, ko reikia? – klausia jis tą keleivį.

– Atrodo. Ar tai pats brangiausias bakardis, kokį turite?

– Taip, sere, – atsako jam Fredis. – Tai pats tikriausias *carta del oro.*

– Klausyk, Cheisusai, kas tau sakė, kad tai tavo vaikas? – klausia Rodžeris. – Tai visai ne tavo vaikas.

– Kaip jūs sakai – ne mano vaikas? Kaip ne mano? Velnias rautų, aš neleisi, kad jūs taip kalbėti! Kaip tas ne mano vaikas? Jūs pirkai karvė ir negavai veršiukas? Mano vaikas. Velnias rautų, mano. Mano vaikas. Man priklausė. Taip, sere!

Jis išeina su tuo keleiviu ir buteliu bakardžio, ir dabar visi juokiasi iš Rodžerio. Keistuolis tas Cheisusas, kaip kažin ką. Jis ir tas kitas kubietis Svitvateris.

Kaip tik tada įeina Gražbylys, advokatas, ir sako Hariui:

– Muitininkai ką tik nuvažiavo paimti tavo laivo.

Haris pažiūrėjo į jį, ir jo veidas pasidarė toks, kad, rodos, žmogų galėtų užmušti. Gražbylys tęsė tuo pačiu blankiu, be jokios išraiškos balsu:

– Kažkas nuo tų aukštųjų sunkvežimių pamatė jį tarp manglijų ir paskambino į muitinę iš statybų, kur stato stovyklą prie Boka Čikos. Aš ką tik sutikau Hermaną Frederiksą. Jis man pasakė.

Haris patylėjo, bet jo veidas atsileido ir žvilgsnis tapo toks kaip visados. Paskui pasakė Gražbyliui:

– Jūs visada viską žinot.

– Aš maniau, kad jums bus įdomu, – atsakė Gražbylys tuo pačiu be išraiškos balsu.

– Tai ne mano reikalas, – tarė Haris. – Reikėjo jiems geriau saugoti.

Abudu stovėjo prie baro, ir nė vienas daugiau nė žodžio neištarė, kol Dilba Rodžeris ir kiti du ar trys išsinešdino lauk. Tada jiedu suėjo į galinį kambarį.

– Gyvatė jūs, – pasakė Haris. – Kur tik liežuvį prikišat, viską apnuodijat.

– Ar aš kaltas, kad nuo sunkvežimio jį pamatė? Pats išrinkote vietą. Pats paslėpėte savo laivą.

– Užsičiaupkit, – atšovė Haris. – Kodėl seniau ten nevažinėdavo tokie aukšti sunkvežimiai? Tai buvo man paskutinė proga sąžiningai užsidirbti pinigo. Paskutinė proga išplaukti į reisą ir nors kiek užsidirbti.

– Aš jums pranešiau iškart, kai tik pats sužinojau.

– Jūs kaip kranklys.

– Liaukitės, – pasakė Gražbylys. – Dabar jie nori išplaukti šiandien vakare.

– Tegul sau plaukia po velnių.

– Jie kažko ėmė nerimauti.

– Kelintą jie nori?

– Penktą.

– Aš gausiu laivą. Nuboginsiu juos į patį pragarą.

– Nebloga mintis.

– Nekranksėkit. Ir nesikiškit į mano reikalus.

– Klausyk tu, galvažudy, – pasakė Gražbylys. – Aš noriu tau padėti, noriu ką nors...

– Ir viską apnuodijat. Užsičiaupkit. Kur tik liežuvį prikišat, viską apnuodijat.

– Ar liausies pagaliau.

– Gerai jau, gerai, – pasakė Haris. – Man reikia pagalvoti. Iki šiol aš galvojau apie viena ir viską apgalvojau, o dabar man reikia apgalvoti visai ką kita.

– Kodėl nenori, kad aš padėčiau?

– Ateikit čia dvyliktą ir atneškit užstatą už laivą.

Kai jie sugrįžo į barą, ten buvo Elbertas, jis tuoj priėjo prie Hario.

– Gaila, Elbertai, bet negaliu tavęs imti, – pasakė jam Haris. Šitai jis jau suspėjo apgalvoti.

– Aš neužsiprašysiu, – tarė Elbertas.

– Labai gaila, – pasakė Haris, – bet man jau nebereikia.

– Tu negausi geresnio už tiek.

– Aš plauksiu vienas.

– Į tokį reisą vienas? – paklausė Elbertas.

– Užsičiaupk, – pasakė Haris. – Ką tu išmanai apie tai? O gal prie viešųjų darbų tave to moko?

– Eik po velnių.

– Gal ir eisiu, – tarė Haris. Pažiūrėjęs galėjai suprasti, kad jis kažką galvoja ir nenori būti trukdomas.

– Aš vis dėlto norėčiau plaukti su tavim, – pasakė Elbertas.

– Aš negaliu tavęs imti, – atsakė Haris. – Klausyk, duok tu man ramybę.

Elbertas išėjo, o Haris stovėjo prie baro ir žiūrėjo į penkių centų automatą, dešimties ir dvidešimt penkių centų automatus ir į Kasterio fotografiją „Paskutinis sustojimas“ ant sienos – tarsi niekad nebūtų jų matęs.

– Tai gerai Cheisusas atrėžė Dilbai Rodžeriui apie vaiką, a? – pasakė Fredis, merkdamas kavos puodelius į kibirą su muiluotu vandeniu.

– Duok man pakelį *Chesterfields*, – paprašė Haris. Jis pasispaudė pakelį po strampu, sveikąja ranka praplėšė, išsiėmė cigaretę ir įsidėjo į burną, paskui įsimetė pakelį į kišenę ir prisidegęs užtraukė dūmą.

– Ar tavo laivas tvarkingas, Fredi? – paklausė jis.

– Neseniai plaukiojau, – pasakė Fredis. – Tvarkingas.

– Gal nori jį išnuomoti?

– Kam tau reikia?

– Reisui į Kubą.

– Jeigu paliks užstato visą jo kainą.

– O kokia jo kaina?

– Tūkstantis du šimtai dolerių.

– Aš jį nuomoju,– pasakė Haris. – Gal patikėsi man be užstato?

– Ne, – atsakė Fredis.

– Savo namą paliksiu kaip užstatą.

– Man nereikia tavo namo. Man reikia tūkstančio dviejų šimtų.

– Sutarta, – nusileido Haris.

– Nešk pinigus, – pasakė Fredis.

– Kai ateis Gražbylys, pasakyk, kad palauktų manęs, – tarė Haris ir išėjo.

VI skyrius

Namie Marija su mergaitėm valgė priešpiečius.

– Labas, tėveli, – pasisveikino vyriausioji mergaitė. – Tėvelis parėjo.

– Ko turit užvalgyti? – paklausė Haris.

– Turim keptos mėsos, – pasakė Marija.

– Sako, tavo laivą pavogė, tėveli?

– Jau rado, – atsakė Haris.

Marija pažvelgė į jį.

– Kas rado? – paklausė jinai.

– Muitininkai.

– O Hari! – pasakė ji su gailesčiu.

– Ar ne geriau, kad jį rado, tėveli? – paklausė antroji mergaitė.

– Prie stalo mažiau kalbėkit, – atsakė jai Haris. – Tai kurgi valgis? Ko lauki?

– Nešu, nešu.

– Aš skubu, – pasakė Haris. – Vaikai, greičiau baikit valgyt ir eikit iš čia. Man reikia pasikalbėti su mama.

– Tėveli, duok pinigų, mes norim šiandien eiti į teatrą.

– Geriau eitumėt maudytis. Ten nekainuoja.

– Ai, tėveli, maudytis jau šalta, ir mes norim į teatrą.

– Gerai, – pasakė Haris, – gerai.

Kai mergaitės išėjo iš kambario, jis paprašė Mariją:

– Supjaustyk man.

– Tuojau, mieliausias.

Ji supjaustė mėsą kaip mažam vaikui.

– Ačiū, – pasakė Haris. – Nieko, po galais, iš manęs nebėra. Iš mūsų mergaičių irgi nedaug džiaugsmo, ar ne?

– Taip, mieliausias.

– Juokinga, kad mes neturim nė vieno berniuko.

– Todėl, kad tu toks vyras. Nuo tokių vyrų visad būna mergaitės.

– Koks aš, po galais, vyras, – pasakė Haris. – Klausyk, aš rengiuosi į velnišką reisą.

– Pasakyk, kaip ten buvo su laivu.

– Pamatė nuo sunkvežimio. Nuo tų didžiųjų.

– Sumautas reikalas.

– Ne sumautas, o suš...

– O Hari, nekalbėk taip namie.

– Tu dar ne taip kartais kalbi lovoje.

– Tai kitas dalykas. O prie stalo aš nenoriu girdėt tokių žodžių.

– Š...

– O mieliausias, tau tikrai negera, – pasakė Marija.

– Ne, – atsakė Haris. – Aš tik galvoju.

– Gerai, galvok. Aš tavim pasitikiu.

– Ir aš savim pasitikiu. Daugiau niekuo.

– Tai nepasakysi man?

– Ne. Tik nesirūpink, kad ir ką išgirstum.

– Nesirūpinsiu.

– Klausyk, Marija. Užlipk į viršų ir atnešk mano tomsoną. Ir pažiūrėk toj medinėj šovinių dėžėj, ar visos apkabos pilnos.

– Neimk ginklo.

– Reikia.

– Dėžutes su šoviniais paimt?

– Ne. Aš pats negaliu įsidėti šovinių į apkabą. Turiu keturias apkabas.

– Mieliausias, ar tu rengiesi į tokį reisą?

– Tai bus bjaurus reisas.

– O Viešpatie, – atsiduso jinai. – O Viešpatie, kaip aš norėčiau, kad tau nereikėtų daryti tokių dalykų.

– Eik paimk ir atnešk man viską žemyn. Ir išvirk kavos.

– Einu, – pasakė Marija. Ji pasilenkė per stalą ir pabučiavo jį į lūpas.

– Palik mane vieną, – pasakė Haris. – Man reikia pagalvoti.

Jis sėdėjo prie stalo ir žiūrėjo į pianiną, bufetą ir radiją, į paveikslą „Rugsėjo rytas“, į kupidonus, iškėlusius lankus virš galvų, į blizgantį tikro ąžuolo stalą ir blizgančias tikro ąžuolo kėdes, į užuolaidas ant langų ir galvojo. Kažin, ar teks kada ramiai gyventi savo namuose? Kodėl dabar man blogiau negu tada, kai pradėjau? Jeigu prakišiu šitą partiją, ir to nebeturėsiu. Ne, velniai rautų! Nė šešiasdešimt dolerių nebeturiu kišenėj, neskaitant namo, ir viską statau ant kortos. Nelemtos mergiotės. Nieko geresnio mudu su sene nesugebėjom. Gal berniukai išsibaigė joje, kai dar mudu nebuvom pažįstami?

– Štai, – pasakė Marija, nešdama dėklą už audeklinio diržo. – Visos pilnos.

– Reikia eiti, – pasakė Haris. Jis pakėlė sunkų alyva ištepliotą audeklinį dėklą, kuriame pūpsojo išardytas automatinis šautuvas. – Pakišk po priekine sėdyne.

– Sudie, – pasakė Marija.

– Sudie, motin.

– Aš nesirūpinsiu. Bet tu būk atsargus.

– Būk gera.

– O Hari, – pasakė jinai ir stipriai priglaudė jį prie savęs.

– Leisk. Neturiu laiko.

Jis paplojo jai per nugarą savo strampu.

– Jūrų vėžlys, – pasakė jinai. – O Hari. Būk atsargus.

– Reikia eiti. Sudie, motin.

– Sudie, Hari.

Ji žiūrėjo, kaip jis išeina iš namų, aukštas, tiesus, plačių pečių, siaurų klubų; iš judesių, galvojo ji, vis dar panašus į žvėrį, greitas, vikrus ir dar nesenas, jis taip lengvai ir eikliai eina, galvojo ji, ir kai jis sėdosi į automobilį, ji pamatė jo šviesius, nuo saulės išblukusius plaukus, veidą su plačiais mongoliškais skruostikauliais, siauras akis, įlaužtą nosį, plačią burną ir apvalų smakrą, ir kai sėsdamas į automobilį, jis šyptelėjo jai, jinai pravirko. Prakeiktas veidas, galvojo jinai. Kai tik pamatau tą jo prakeiktą veidą, man norisi verkti.

VII skyrius

Trys turistai sėdėjo pas Fredį prie baro, ir Fredis pilstė jiems gėrimus. Vienas buvo labai aukštas, liesas, plačių pečių vyras su šortais ir storų stiklų akiniais, įdegęs, su trumpais rusvais ūsiukais. Jo draugė buvo garbanota blondinė trumpai vyriškai kirptais plaukais, nešvaria oda, iš veido ir figūros panaši į imtynininkę. Irgi su šortais.

– Oi, eikit po paraliais, – sakė jinai trečiajam turistui, papurtusio raudono veido vyriškiui su rūdžių spalvos ūsais, balta

drobine kepure žaliu priekakčiu; kalbėdamas jis kažkaip keistai judino lūpas, lyg turėtų ką karšta burnoj.

– Kaip žavinga, – sakė vyriškis žaliu priekakčiu. – Aš nebuvau girdėjęs šio posakio šnekamojoj kalboj. Maniau, kad tai archaizmas arba vartojamas nebent e... tam tikroj spaudoj, bet ne literatūrinėje kalboje.

– Po paraliais, po paraliais, – kartojo imtynininkė koketiškumo priepuoly, maloningai leisdama jam pasigrožėti spuoguotu jos profiliu.

– Kaip gražu, – kartojo vyriškis žaliu priekakčiu. – Jūs taip žavingai jį ištariate. Ar kartais tai ne brukliniškas posakis?

– Nepaisykit, ką ji šneka. Ji mano žmona, – tarė aukštasis turistas. – Ar judu pažįstami?

– O, po paraliais jį ir po paraliais pažintį su juo! – pasakė žmona. – Kaip laikotės?

– Neblogai, – atsakė vyriškis žaliu priekakčiu. – O *jūs?*

– Ji tai puikiausiai, – įsiterpė aukštasis. – Pamatytumėt...

Kaip tik tada įėjo Haris, ir aukštojo turisto žmona pasakė:

– O, koks nuostabus. Tokio aš ir norėjau. Nupirk man, tėtuk.

– Man reikia su tavim pasikalbėti, – pasakė Haris Fredžiui.

– Drožk tiesiai ir ką tik nori, – pertarė aukštojo turisto žmona.

– Užsičiaupk, tu šliundra, – pasakė Haris. – Eikš į galinį kambarį, Fredi. Kambaryje už baro prie stalo jo laukė Gražbylys.

– Sveikas, šefe, – pasisveikino jis su Hariu.

– Užsičiaupkit, – atsakė Haris.

– Klausyk, – pradėjo Fredis. – Liaukis. Taip negalima. Negalima padorioj vietoj taip burnoti. Negalima padorioj vietoj damą vadinti šliundra.

– Šliundra, – pakartojo Haris. – Girdėjai, ką ji man sakė?

– Vis tiek, į akis žmogaus taip niekas nevadina.

– Gerai. Atnešėt pinigus?

– O kaipgi, – pasakė Gražbylys. – Kaip aš galėjau neatnešti? Ar aš sakiau, kad neatnešiu?

– Parodykit.

Gražbylys padavė jam pinigus. Haris suskaičiavo dešimt banknotų po šimtą ir keturis po dvidešimt.

– Turėjo būti tūkstantis du šimtai.

– Atskaityti mano komisiniai.

– Duokit šen visus.

– Ne.

– Duokit.

– Nekvailiok.

– Na, palauk, parazite.

– Liaukis, smarkuoli, – pasakė Gražbylys. – Nebandyk jėga atimti, nes aš jų čia neturiu.

– Aha, – tarė Haris. – Kaip aš pirma nepagalvojau. Klausyk, Fredi. Tu mane seniai pažįsti. Aš žinau, kad tavo laivas vertas tūkstančio dviejų šimtų. Čia trūksta šimto dvidešimt. Imk šituos ir surizikuok likusiais šimtu dvidešimt ir nuomos mokesčiu.

– Tai bus trys šimtai dvidešimt, – pasakė Fredis. Tokia suma rizikuoti jam buvo nejuokai, ir jį išmušė prakaitas vien pagalvojus apie tai.

– Aš turiu automobilį ir radiją namie už tokią sumą.

– Galėčiau raštu patvirtinti užstatą, – pasiūlė Gražbylys.

– Nereikia man jokių raštų, – atsakė Fredis. Jį vėl išmušė prakaitas, ir jo balsas buvo netvirtas. Paskui jis tarė: – Gerai. Surizikuosiu. Bet dėl Dievo meilės, Hari, saugok laivą.

– Saugosiu kaip savo.

– Savo tu praradai, – pasakė Fredis, ir jį dar smarkiau ėmė mušti prakaitas tai prisiminus.

– Aš būsiu atsargus.

– Padėsiu pinigus į savo seifą banke, – pasakė Fredis.

Haris pažvelgė į Gražbylį.

– Patikima vieta, – tarė jis ir šyptelėjo.

– Šeimininke! – pašaukė kažkas iš baro.

– Tave šaukia, – pasakė Haris.

– Šeimininke! – pašaukė vėl.

Fredis nuėjo į barą.

– Tas žmogus mane įžeidė, – išgirdo Haris spigų balsą, bet kalbėjo toliau su Gražbyliu.

– Aš lauksiu prieplaukoje, gatvės gale. Tai maždaug už pusės kvartalo.

– Gerai.

– Tada viskas.

– Gerai, šefe.

– Joks aš jums šefas.

– Kaip sau norit.

– Aš ten būsiu nuo keturių valandų.

– Daugiau nieko?

– Jie turi laivą patys užimti, suprantat? Aš nieko nežinau. Aš tikrinu variklį. Aš reisui nepasirengęs. Išsinuomojau jį iš Fredžio mėgėjams vežioti. Jie turi man pagrasinti revolveriu, kad paleisčiau variklį, ir patys nupjauti lynus.

– O kaip Fredis? Jūs jam nesakėte, kad nuomojat mėgėjams vežioti?

– Fredžiui aš pasakysiu.

– Nepatarčiau.

– Pasakysiu.

– Nepatarčiau.

– Klausykit, aš nuo pat karo esu turėjęs reikalų su Fredžiu. Du kartus mudu buvome kompanionais ir niekad nepasitaikė jokių nesusipratimų. Jūs žinot, kiek aš jam prekių esu vežiojęs. Iš viso miesto sukčių jis vienintelis, kuriuo aš *pasitikiu.*

– Aš niekuo nepasitikėčiau.

– Kur *jūs* pasitikėsit! Kiekvienas pagal save sprendžia.

– Ne apie mane dabar kalba.

– Gerai. Eikite pas savo draugus. O kokią legendą sukurpėt?

– Jie kubiečiai. Aš sutikau juos užkandinėj. Vienam reikėjo pagelbėti pasiimti pinigų pagal patvirtintą čekį. Kas čia bloga?

– Ir jūs nieko nepastebėjot?

– Ne. Aš susitariau su jais susitikti banke.

– Kas juos atveš?

– Taksi.

– O taksistas ką pagalvos – kad jie smuikininkai, ar ne?

– Rasim tokį, kuris negalvoja. Mieste tokių kiek nori. Kad ir Cheisusas.

– Cheisusas nekvailas. Tik iš jo plepalų taip atrodo.

– Pasakysiu jiems, kad pasiieškotų kur kvailesnio.

– Imkit tokį, kuris neturi vaikų.

– Visi jie turi vaikų. Ar teko jums kada sutikti bevaikį taksistą?

– Parsidavėlis prakeiktas!

– Bet žmogaus aš nesu nužudęs, – atsakė jam Gražbylys.

– Ir nebenužudysit. Gerai, eime iš čia. Su jumis pabuvus utėlės apipuola.

– Gal pats jų turi.

– Ar jos atsiranda nuo kalbėjimo?

– Jeigu neužsiklijuoji burnos.

– Tai užsiklijuokit savo. Aš einu išgerti, – pasakė Haris.

Priekiniam kambary trys turistai tebesėdėjo ant aukštų taburečių. Kai Haris priėjo prie baro, moteriškė nusisuko, demonstruodama savo pasibjaurėjimą.

– Ko gersi? – paklausė Fredis.

– Ką dama geria? – paklausė Haris.

– *Cuba libre.*

– Tai man duok grynos.

Aukštasis turistas su rusvais ūsiukais ir storų stiklų akiniais prikišo savo platų veidą su tiesia nosimi prie Hario:

– Kaip jūs drįsote taip kalbėti su mano žmona?

Haris nužvelgė jį nuo galvos iki kojų ir pasakė Fredžiui:

– Kas čia pas tave dedasi?

– Aš klausiu, – pakartojo aukštasis.

– Nusiraminkit, – pasakė jam Haris.

– Su manim juokų nekrėskit.

– Klausykit, – pasakė jam Haris, – atvažiavot čia pasitaisyti ir pailsėti, ar ne? Tai ir nusiraminkit.

Ir išėjo.

– Reikėjo turbūt užduoti jam, – pasakė aukštasis turistas. – Kaip tau atrodo, brangioji?

– O, kad aš būčiau vyras, – atsakė žmona.

– Daug pasiektumėt su tokia figūra, – tarstelėjo turistas su žaliu priekakčiu į savo bokalą.

– Ką jūs pasakėte? – paklausė aukštasis.

– Aš pasakiau, kad jūs galite sužinoti jo pavardę ir adresą, parašyti jam laišką ir išdėstyti savo nuomonę apie jį.

– Klausykit, po galais! Kaip jūsų pavardė? Jūs čia šaipotės iš manęs, ar ką?

– Galite vadinti mane profesoriumi Makvolsiu.

– Mano pavardė Laftonas, – pasakė aukštasis. – Aš rašytojas.

– Labai malonu susipažinti, – tarė profesorius Makvolsis. – Ir dažnai jūs rašote?

Aukštasis turistas apsidairė.

– Eikim iš čia, brangioji, – pasakė jis. – Čia visi akiplėšos arba puspročiai.

– Čia nepaprasta vietelė, – kalbėjo profesorius Makvolsis. – Nuostabi, iš tiesų. Ją vadina Amerikos Gibraltaru, ir jinai trim šimtais septyniasdešimt penkiom myliom įpiečiau negu Kairas, Egipte. Bet vienintelis dalykas, ką aš čia suspėjau apžiūrėti – šitas baras. Puikus baras, jei norite žinoti.

– Aš matau, kad jūs tikrai profesorius, – pasakė žmona. – Ir žinot, jūs man patinkat.

– Jūs man taip pat, meilute, – tarė profesorius Makvolsis. – Bet man metas eiti.

Jis atsistojo ir išėjo ieškoti savo dviračio.

– Čia visi puspročiai, – pasakė aukštasis. – Gal dar po vieną, brangioji?

– Man patiko tas profesorius, – tarė žmona. – Jis labai malonus.

– O tas kitas...

– O, to nuostabiai gražus veidas, – pasakė žmona. – Jis panašus į totorių. Gaila, kad toks akiplėša. Jis kaip koks Čingischanas. Ak, koks jis didelis.

– Jis be vienos rankos, – tarė jos vyras.

– Aš nepastebėjau, – atsakė žmona. – Gal dar po vieną? Įdomu, ką dar čia pamatysime.

– Gal Tamerlaną?

– Ak, koks tu išsilavinęs, – pasakė žmona. – Bet man gana ir to Čingischano. Kodėl profesoriui taip patiko, kai aš sakiau „po paraliais“?

– Nežinau, brangioji, – atsakė Laftonas, rašytojas. – Man tai niekad nepatiko.

– Matyt, aš jam patikau tokia, kokia esu, – tarė žmona. – Ak, koks jis malonus.

– Tu dar tikriausiai jį pamatysi.

– Jūs visados *jį* pamatysite, kada tik užeisite čia, – įsiterpė Fredis. – Jis čia gyvena. Jau kokios dvi savaitės, kaip čia.

– O kas tas toks, kuris taip nemandagiai kalbėjo?

– Tas? A, jis vietinis.

– Kuo jis verčiasi?

– Viskuo po truputį, – atsakė jai Fredis. – Jis žvejys.

– Kaip jis neteko rankos?

– Nežinau. Susižeidė, rodos.

– Ak, koks jis gražus, – pasakė turisto žmona.

Fredis nusijuokė:

– Visaip girdėjau apie jį sakant, bet taip dar niekas nesakė.

– Argi jums ne gražus jo veidas?

– Kur jau ten, madam, – atsakė Fredis. – Jo veidas kaip kumpis, ir dar įlaužta nosim.

– Vaje, kokie tie vyrai kvaili! – tarė turisto žmona. – Jis mano išsapnuotasis.

– Prastus sapnus sapnuojat, – pasakė Fredis.

Tuo metu rašytojas sėdėjo kvailoku veidu, kuris pasikeisdavo, kai jis susižavėjęs pažvelgdavo į savo žmoną. Tik rašytojas arba viešųjų darbų valdininkas gali turėti tokią žmoną, galvojo Fredis. Viešpatie, kokia baidyklė!

Kaip tik tada įėjo Elbertas.

– Kur Haris?

– Į prieplauką nuėjo.

– Ačiū, – pasakė Elbertas.

Jis išėjo, o rašytojas su žmona tebesėdėjo, ir Fredis, stovėdamas už baro, nerimavo dėl savo laivo ir galvojo, kaip įskausta kojas nuo stoviniavimo visą dieną. Jis pasidarė medines groteles ant cementinių grindų, bet ne ką geriau. Kojas nepaliauja skaudėti. Bet jam gerai einasi, geriau negu kam kitam mieste, ir pridėtinių išlaidų nedaug. Ta moteriškė tikra kūtvėla, kaip kažin ką. Ir koks jau čia vyras, kad gyvena su tokia. Aš nė užsimerkęs negalėčiau, galvojo Fredis. Nė su skolintu. Bet jie geria tik kokteilius, ir brangius. Tai šis tas.

– Taip, sere, – atsakė jis. – Tuojau.

Įėjo nudegęs, šviesiaplaukis, dailiai nuaugęs vyras su jūrinike ir chaki spalvos šortais ir labai graži jauna moteris su plonu baltu megztuku ir tamsiai mėlynom kelnėm.

– O, ką aš matau! – Laftonas net atsistojo. – Ričardas Gordonas su žaviąja ponia Helina.

– Sveikas, Laftonai, – pasisveikino Ričardas Gordonas. – Ar nematėte čia tokio girtuoklio profesoriaus?

– Jis ką tik išėjo, – pasakė Fredis.

– Nori vermuto, širdele? – paklausė Ričardas Gordonas savo žmoną.

– Jeigu ir tu gersi, – atsakė jinai. Paskui pasisveikino su abiem Laftonais. – Man dvi dalis prancūziško ir vieną itališko, Fredi.

Ji atsisėdo ant aukštos taburetės pariesdama kojas ir nukreipė žvilgsnį į gatvę. Fredis žiūrėjo į ją susižavėjęs. Jam jinai buvo gražiausia moteris iš gyvenančių šią žiemą Ki Veste. Gražesnė netgi už tą garsiąją gražuolę ponią Bredli. Ponia Bredli jau pradėjo tukti. Šita mergina buvo dailaus airiško veidelio, jos tamsios garbanos kone siekė pečius, veido oda lygi, skaisti. Fredis žiūrėjo į jos tamsią rankutę, laikančią taurę.

– Kaip darbai? – paklausė Laftonas Ričardą Gordoną.

– Neblogai, – atsakė Gordonas. – O kaip jūsų?

– Džeimsas nenori dirbti, – pasakė ponia Lafton. – Jis tiktai geria.

– Sakykit, kas per vienas tas profesorius Makvolsis? – paklausė Laftonas.

– Kažkoks ekonomistas, rodos, metinėse profesoriaus atostogose, ar kaip ten. Jis Helinos bičiulis.

– Jis man irgi patiko, – pasakė ponia Lafton.

– Jis man pirmiau pradėjo patikti, – juokais pareiškė Helina Gordon.

– O, galite jį sau turėtis, – pasakė ponia Lafton. – Tokios gerutės mergytės visad gauna, ko nori.

– Todėl mes ir gerutės, – tarė Helina Gordon.

– Man dar vieną vermuto, – užsisakė Ričardas Gordonas. – Gal išgersim? – paklausė jis Laftoną.

– Kodėl ne, – pasakė Laftonas. – Sakykit, jūs einat rytoj į tą Bredlių keliamą puotą?

– Žinoma, jis eina, – pasakė Helina Gordon.

– Man ji, žinote, patinka, – tarė Ričardas Gordonas. – Labai įdomi ir kaip moteris, ir kaip socialinis reiškinys.

– Ak, – atsiduso ponia Lafton. – Jūs taip mokate kalbėti, kaip ir profesorius.

– Nedemonstruok savo neišsilavinimo, brangioji, – pasakė Laftonas.

– Ar su socialiniais reiškiniais miegama? – paklausė Helina Gordon, žiūrėdama pro atdaras duris.

– Nekalbėk nesąmonių, – pasakė Ričardas Gordonas.

– Aš tik noriu sužinoti, ar tai irgi būtina rašytojui patirti?

– Rašytojas turi žinoti viską, – pasakė Ričardas Gordonas. – Jis negali riboti savo gyvenimo patyrimo pagal buržuazines normas.

– Ak taip, – tarė Helina Gordon. – O ką turi daryti rašytojo žmona?

– O, daug ką, – pasakė ponia Lafton. – Ak, kad jūs būtumėt mačiusi vyrą, kuris ką tik buvo čia atėjęs ir įžeidė mudu su Džeimsu. Jis buvo stačiai šiurpą keliantis.

– Reikėjo man jį primušti, – pasakė Laftonas.

– Jis tikrai kėlė šiurpą, – pakartojo ponia Lafton.

– Aš einu namo, – pasakė Helina Gordon. – Eini, Dikai?

– Dar kol kas pasiliksiu mieste, – atsakė Ričardas Gordonas.

– Taip? – paklausė Helina Gordon, žiūrėdama į veidrodį už Fredžio nugaros.

– Taip, – atsakė Ričardas Gordonas.

Fredis, žiūrėdamas į ją, pagalvojo, kad ji tuoj pravirks. Jis nenorėjo, kad jinai čia verktų.

– Gal dar nori ko išgerti? – paklausė ją Ričardas Gordonas.

– Ne, – papurtė galvą jinai.

– Klausykit, kas jums yra? – paklausė ponia Lafton. – Ar jums čia nelinksma?

– Baisiai linksma, – atsakė Helina Gordon. – Bet turbūt vis tiek eisiu namo.

– Aš anksti grįšiu, – pasakė Ričardas Gordonas.

– Gali nesiskubint, – tarė jinai.

Ji išėjo. Ji nepravirko. Ir Džono Makvolsio ji taip pat nerado.

VIII skyrius

Haris Morganas atvažiavo į prieplauką, kur stovėjo Fredžio laivas, apsidairė, pakėlė priekinę sėdynę, ištraukė plokščią, alyva primirkusį audeklinį dėklą ir įmetė į kokpitą.

Jis įlipo pats ir, pakėlęs motorinės liuką, paslėpė automatą tarp variklių. Tada atidarė vožtuvus ir paleido abu variklius. Dešinysis po poros minučių ėmė lygiai tuksėti, bet kairysis vis užsikirsdavo ant antro ir ketvirto cilindrų. Apžiūrėjęs pamatė, kad žvakės įtrūkusios, paieškojo atsarginių, tačiau nerado.

Reikia naujų žvakių ir benzino, pagalvojo jis.

Pasilenkęs prie variklių, jis atsagstė dėklą ir sudėjo automatą. Susirado du plataus diržo galus ir keturis varžtus, įpjovęs keliose vietose diržą, pritaisė po kokpito grindim į kairę nuo liuko dvi kilpas automatui pakabinti; kaip tik ties kairiuoju varikliu. Automatas kabojo sūpuodamasis tarsi lopšy, ir parinkęs iš keturių apkabų, kurios buvo dėklo kišenėje, jis įstatė vieną į automatą. Atsiklaupęs tarp variklių, pabandė pasiekti automatą. Užteko poros judesių. Vienu atkabini kilpą, laikančią automatą per buožę, kitu ištrauki jį iš antros kilpos. Jis pabandė, ir buvo visai nesunku, netgi viena ranka. Nustūmė jungiklį iš pusiau automatinio veikimo į automatinį ir patikrino, ar saugiklis nuleistas. Paskui vėl pakabino automatą. Jis nesugalvojo, kur padėti atsargines apkabas, todėl pastūmė dėklą po benzino baku, kad galėtų lengvai pasiekti, apkabas atsukęs storgaliais į save. Jei tik pasitaikys proga čia nulipti, kai jau būsim išplaukę, galėsiu įsidėt porą į kišenę. Geriau jų prie savęs neturėti, kad nekaukšteltų nelemtosios į ką nors.

Jis atsistojo. Diena išpuolė graži, ne per šalta, pūtė silpnas šiaurys. Tikrai puiki diena. Buvo atoslūgis, ir ant polių prie pat

kranto tupėjo du pelikanai. Tamsiai žalias žvejų kateris prapūškavo pro šalį link žuvų turgaus, vairagaly, laikydamas rumpelį, sėdėjo negras žvejys. Haris pažiūrėjo į vandenį, lygų, slūgstantį pavėjui nuo kranto, pilkai mėlyną popiečio saulėje, į smėlio salą, supiltą, kai greta buvo gilinamas dugnas. Ties ja skraidė baltos žuvėdros.

Bus gera naktis, pagalvojo Haris. Bus puiki naktis plaukti.

Jis truputį suprakaitavo, besidarbuodamas prie variklių, ir atsitiesęs nusišluostė skuduru veidą.

Prieplaukoje stovėjo Elbertas.

– Klausyk, Hari, – tarė jis. – Gal vis dėlto tu mane paimtum?

– Kas atsitiko?

– Mes dabar dirbsim prie viešųjų darbų po tris dienas per savaitę. Aš tik šįryt sužinojau. Man reikia ko nors kito.

– Gerai, – tarė Haris. Jis vėl apsigalvojo. – Gerai.

– Tai puiku, – pasakė Elbertas. – Aš bijojau savo senei į akis pasirodyti. Ji man per pietus tokią pirtį užkūrė, tarsi aš būčiau sutrumpinęs tą darbo savaitę.

– Kas tai tavo senei? Ko tu jos neapkuli? – linksmai paklausė Haris.

– Pabandytum ją apkulti, – pasakė Elbertas. – Pažiūrėčiau, ką ji tau pasakytų. Mano senė žodžio už dantų neieško.

– Klausyk, Elai, – pasakė jam Haris. – Imk mano mašiną, važiuok į uosto geležies krautuvę ir nupirk šešias žvakes kaip šita. Paskui paimk už dvidešimt centų ledo ir kokia dešimt kefalių. Nupirk dvi dėžutes kavos, keturias mėsos, du kepaliukus duonos, truputį cukraus ir dvi dėžutes kondensuoto pieno. Užsuk pas Sinklerį ir pasakyk, kad atvežtų čia pusantro šimto galonų benzino. Grįžk kuo greičiau ir pakeisk kairiojo variklio an-

trą ir ketvirtą žvakę, skaičiuojant nuo smagračio. Tegul palaukia arba tegu ieško manęs pas Fredį. Ar atsiminsi? Rytoj plaukiame su mėgėjais žvejoti tarpūnų.

– Kad jau per šalta tarpūnams žvejoti, – pasakė Elbertas.

– Mano mėgėjai sako, kad ne, – atsakė Haris.

– Gal paimti dvylika kefalių? – paklausė Elbertas. – Jeigu kartais lydekos užpultų? Dabar čia pakrantės knibžda lydekų.

– Paimk dvylika. Bet kad per valandą grįžtum ir benzino būtų pripilta.

– Kam tau tiek benzino?

– Gali tekt plaukiot iki vėlumos, paskui nebus kada prisipilti.

– O kur tie kubiečiai, kuriuos žadėjai vežti?

– Nieko daugiau apie juos negirdėjau.

– Ten tai geras buvo darbas.

– Šitas irgi neblogas. Na, judėk.

– Kiek aš gausiu už darbą?

– Po penkis už dieną, – pasakė Haris. – Jei nenori, nereikia.

– Gerai, – pasakė Elbertas. – Kokios, sakei, žvakės?

– Antra ir ketvirta nuo smagračio, – pasakė jam Haris.

Elbertas linktelėjo.

– Gal neužmiršiu, – pasakė jis.

Jis įlipo į automobilį, apsisuko ir nuvažiavo gatve.

Haris, stovėdamas laive, galėjo gerai matyti Pirmojo valstybinio kredito banko mūrą ir didžiąsias duris. Jis buvo visai netoli, už kokio kvartalo nuo prieplaukos. Šoninių durų Haris nematė. Jis pažvelgė į laikrodį. Buvo kelios minutės po dviejų. Jis uždarė motorinės liuką ir išlipo į prieplauką. Ne, dabar kas bus, tas, pagalvojo jis. Aš padariau viską, ką galėjau. Eisiu pasišnekėt su Fredžiu, paskui sugrįšiu ir lauksiu. Iš prieplaukos jis pasuko į dešinę skersgatviu, kad nereikėtų eiti pro banką.

IX skyrius

Atėjęs pas Fredį, jis norėjo jam viską pasakyti, bet negalėjo. Bare nieko nebuvo, jis sėdėjo ant taburetės ir norėjo pasakyti, bet tai buvo neįmanoma. Kai jau buvo bepraveriąs burną, pajuto, kad Fredis nesileis. Seniau gal ir būtų, dabar tikrai ne. O gal ir seniau nebūtų. Tik tada, kai jis pagalvojo, kaip čia Fredžiui pasakyti, tik tada suprato, kaip tai negerai. Galėčiau pasilikti čia, pagalvojo jis, ir tada nieko nebūtų. Aš galėčiau pasilikti čia, išgerti dar kelias porcijas ir įkaušti. Ir būtų viskas. Tik mano automatas laive. Bet niekas, be mano senės, nežino, kad jis mano. Aš jį parsivežiau iš Kubos, iš vieno reiso, kai dar anais dalykais užsiiminėjau. Niekas nežino, kad aš jį turiu. Galėčiau dabar pasilikti čia, ir būtų viskas. Bet iš ko, po velnių, gyventi? Iš kur paimti pinigų Marijai ir mergaitėms išlaikyti? Nei laivo, nei kapitalo, nei išsilavinimo. Ką gali dirbti viena ranka? Tik su pautais žaisti. Aš galėčiau pasilikti čia ir išgerti dar, na, kokias penkias porcijas, ir tuo viskas baigtųsi. Paskui būtų per vėlu. Aš galėčiau nieko nedaryti ir praleisti progą.

– Duok išgerti, – pasakė jis Fredžiui.

Galėčiau parduoti namą ir išsinuomoti butą, kol atsirastų kokio nors darbo. Kokio darbo? Jokio darbo. Jokio darbo nėra. Galėčiau nueiti į banką ir pranešti, bet ką aš gaučiau? Ačiū. Žinoma. Ačiū. Vieni šunsnukiai kubiečiai be jokio reikalo šaudė į mane, kai vežiau krovinį, per juos netekau rankos, kiti šunsnukiai amerikiečiai atėmė man laivą. O dabar dar palikti be namų už ačiū? Ne jau, tiek to. Velniop, galvojo jis. Man nėra iš ko rinktis.

Jis norėjo pasakyti Fredžiui, kad nors kas žinotų, ką jis ketina daryti. Bet negalėjo, nes suvokė, kad Fredis nesileis. Jis da-

bar nemažai pinigo uždirba. Dieną pas jį nedaug lankytojų, bet užtat paskui baras pilnas iki dviejų nakties. Fredžio kišenėj vėjai nešvilpauja. Haris žinojo, kad jis nesileis. Aš turiu tai padaryti vienas, galvojo jis, su tuo nelemtu skurdžium Elbertu. Viešpatie, koks jis atrodė alkanas, kai stovėjo prieplaukoj, alkanesnis nei kada nors. Yra končų, kurie geriau badu dvės, bet nevogs. Kiek dabar tokių mieste su gurgiančiais pilvais. Bet jie piršto nepajudins. Geriau badmiriauja taip iš lėto diena po dienos. Kaip pradėjo nuo pat gimimo; ne visi, žinoma.

– Klausyk, Fredi, – pasakė jis. – Man reikia poros butelių.

– Ko?

– Bakardžio.

– Gerai.

– Tik atkimšk, gerai? Tu žinai, kad aš išsinuomojau tavo laivą keliems kubiečiams perplukdyti.

– Sakei.

– Nežinau, kada jie plauks. Gal šiąnakt. Man dar nepranešė.

– Laivas tvarkingas, gali plaukti kada nori. Naktis bus gera, jei šiandien teks.

– Jie kažką kalbėjo, kad šiandien norėtų dar pažvejoti.

– Ant denio yra, ko reikia, jeigu pelikanai neišnešiojo.

– Tebėra.

– Tai gerai, laimingos kelionės, – pasakė Fredis.

– Ačiū. Duok dar vieną butelį.

– Ko?

– Viskio.

– Tu juk geri bakardį.

– Tą gersiu, jei sušalsiu plaukdamas.

– Tau bus visą laiką pavėjui, – pasakė Fredis. – Tokią naktį ir aš norėčiau plaukti.

– Puiki naktis bus, kaip kažin ką. Tai duodi man dar butelį?

Kaip tik tada įėjo aukštasis turistas su žmona.

– O, mano išsapnuotasis, – pasakė jinai ir atsisėdo ant taburetės greta Hario.

Jis pažvelgė į ją ir atsistojo.

– Aš dar užeisiu, Fredi, – pasakė jis. – Einu dabar prie laivo, jeigu jie sumanytų žvejoti.

– Neišeikit, – pasakė turisto žmona. – Prašom neišeiti.

– Nekvailiok, – pasakė Haris ir išėjo.

Ričardas Gordonas žingsniavo į didelę Bredlių žiemos vilą. Jis tikėjosi, kad ponia Bredli bus viena. Tikriausiai viena. Ponia Bredli kolekcionavo rašytojus kaip ir jų knygas, bet Ričardas Gordonas to dar nežinojo. Jo žmona tuo metu pajūriu traukė namo. Ji nesutiko Džono Makvolsio. Gal jis eis pro jų namą.

X skyrius

Elbertas jau laukė laive, ir benzino buvo pripilta.

– Aš paleisiu variklį ir pažiūrėsiu, kaip tie du cilindrai veikia, – pasakė Haris. – Sudėjai maistą?

– Taip.

– Tai papjaustyk masalo.

– Stambiai?

– Stambiai. Tarpūnams.

Elbertas vairagaly pjaustė masalą, o Haris prie šturvalo šildė variklius, kai kažkas pokštelėjo lyg įjungus atbulinį bėgį. Jis pažvelgė į gatvę ir pamatė, kaip iš banko išbėgo žmogus. Rankoje jis turėjo revolverį. Paskui pranyko iš akių. Išbėgo du vyrai su odiniais portfeliais ir revolveriais ir nubėgo į tą pačią

pusę. Haris pažvelgė į Elbertą, užsiėmusį masalo pjaustymu. Tuo tarpu ketvirtasis, tas didysis, atbulas išniro pro banko duris, atstatęs tomsoną, ir kai jis traukėsi tolyn nuo durų, banke pratisai sukaukė sirena; Haris pamatė, kaip automato vamzdis pradėjo strykt strykt strykt šokinėti ir išgirdo ta ta ta ta, tankų ir duslų pro sirenos kauksmą. Žmogus apsisuko ir leidosi bėgti, dar kartą iššovęs į banko duris, ir kai Elbertas atsitiesė vairagaly ir suriko: „Viešpatie, banką plėšia! Viešpatie, ką daryti?", Haris išgirdo skersgatvyje burzgiant automobilį ir pamatė fordą, sukantį į prieplauką.

Trys kubiečiai sėdėjo užpakaly ir vienas prie vairuotojo.

– Kur laivas? – suriko kažkuris ispaniškai.

– Štai, kvaily, – atsakė kitas.

– Čia ne tas laivas.

– Kapitonas tas.

– Greičiau. Greičiau, velniai rautų!

– Lipk lauk, – pasakė vienas kubietis vairuotojui. – Rankas aukštyn!

Kai tas išlipo iš automobilio, jis užkišo peilį jam už diržo ir, patraukęs į save, perpjovė diržą ir kelnes beveik iki kelių. Nutraukęs kelnes pasakė:

– Nė iš vietos.

Tie du, kurie turėjo portfelius, sviedė juos į kokpitą, ir visi keturi stumdydamiesi suvirto į laivą.

– Judam! – riktelėjo vienas.

Didysis su automatu bakstelėjo vamzdžiu Hariui į nugarą.

– Greičiau, kapitone, – paragino jis. – Pirmyn.

– Ramiau, – pasakė Haris. – Nusuk tą į šalį.

– Atriškit lynus, – riktelėjo didysis. – Ei tu! – Elbertui.

– Palauk, Hari, – pasakė Elbertas. – Juk tai banko plėšikai.

Didysis kubietis atsisuko ir mostelėjęs automatu nusitaikė į Elbertą.

– Ei, ne! Ne! – pasakė Elbertas. – Ne!

Vamzdis buvo taip arti jo krūtinės, kad kulkos tik čiaukšt ir susmigo, lyg kas būtų botagu triskart sukirtęs. Elbertas suklupo ant kelių, akis išplėtęs, išsižiojęs. Tarsi darsyk norėdamas pakartoti: „Ne!“

– Apsieisi be padėjėjo, – pasakė didysis kubietis, – tu vienaranki šunsnuki! – paskui ispaniškai: – Nupjaukit lynus peiliu, – ir angliškai: – greičiau. Judam! – paskui vėl ispaniškai: – Įremkit jam į nugarą revolverį! – ir angliškai: – Greičiau. Plaukiam. Aš tau galvą nunešiu.

– Plaukiam, – pasakė Haris.

Vienas iš tų dviejų į indėnus panašių kubiečių įrėmė revolverį jam į šoną, kur nebuvo rankos. Vamzdis beveik lietė kablį.

Gręždamasis nuo kranto ir sukdamas šturvalą sveikąja ranka, jis pažvelgė atgal, kad neužkliudytų polių, ir pamatė vairagaly Elbertą, suklupusį kraujo klane, su nusvirusia dabar ant šono galva. Prieplaukoj stovėjo fordas ir storas vairuotojas vienom apatinėm, viršutinės nusmukusios ant kulnų, rankos virš galvos, išsižiojęs taip pat plačiai, kaip Elbertas. Gatvėje vis dar nieko nebuvo matyti.

Poliai prašliaužė pro šalį, laivas išplaukė iš prieplaukos ir pro švyturį leidosi uosto vartų link.

– Varyk, – pasakė didysis kubietis. – Spausk visu pirmyn.

– Atitraukit revolverį, – tarė Haris. Galėčiau užvesti laivą ant Kraufišo seklumos, galvojo jis, bet aišku, kad tas prakeiktas kubietis nudėtų mane.

– Spausk, – pasakė didysis kubietis. Paskui ispaniškai: – Gulkit. Kapitono neišleiskit iš akių.

Jis pats atsigulė vairagaly, nutraukęs Elbertą į kokpitą. Kiti trys išsitiesė kniūbsti kokpite. Haris sėdėjo prie šturvalo. Žiūrėdamas į priekį, jis vedė laivą iš uosto, pro jachtų prieplauką su skelbimų lenta ir žaliu signaliniu švyturiuku, pro molą, paskui pro tvirtovę, pro raudoną švyturiuką, paskui atsigręžė. Didysis kubietis, išsiėmęs iš kišenės žalią šovinių dėžutę, kišo šovinius į apkabas. Automatas gulėjo greta jo, ir jis grūdo šovinius į apkabas apčiuopom, žiūrėdamas pro vairagalį atgal į uostą. Kiti taip pat žiūrėjo atgal, išskyrus vieną iš tų, panašių į indėnus, kuris jį saugojo. Šis mostelėjo jam revolveriu, kad nesidairytų. Niekas dar jų nesivijo. Varikliai tuksėjo lygiai, ir atoslūgis juos nešė. Plaukdamas jis matė, kaip smarkiai buvo pakrypęs į jūros pusę plūduras, o aplink jį sukosi verpetai.

Yra du greitieji kateriai, kurie galėtų mus pavyti, galvojo Haris. Vienas Rėjaus, vežioja paštą iš Matekumbės. Kur kitas? Prieš kelias dienas mačiau Edo Teiloro dirbtuvėse, prisiminė jis. Tai tas, kurį aš norėjau išsinuomoti iš Gražbylio. Yra dar du, toptelėjo jam. Vieną valstybinė kelių valdyba laiko prie salų. Kitas stovi Harison Baite. Kiek mes jau nuplaukėm? Jis atsigręžė – fortas liko tolokai užpakaly, raudonų plytų senojo pašto mūras kilo virš Karinio uosto pastatų ir geltonas viešbučio rūmas stūksojo ant trumpos miesto horizonto linijos. Buvo matyti įlankėlė prie forto ir švyturys virš namų, išsirikiavusių iki didžiojo žiemos viešbučio. Kokios keturios mylios, pagalvojo jis. Štai ir atsiveja. Dvi baltos žvejų valtys aplenkė bangolaužį ir plaukė tiesiai paskui juos. Tos nė po dešimt mylių per valandą neįveiks, pagalvojo jis. Vargšai. Kubiečiai šnekėjosi ispaniškai.

– Kokiu greičiu mes plaukiam, kapitone? – paklausė didysis, žiūrėdamas atgal.

– Apie dvylika, – pasakė Haris.

– O koks didžiausias tų valčių greitis?

– Gal dešimt.

Visi kubiečiai žiūrėjo į valtis, net tas, kuris turėjo neišleisti Hario iš akių. Bet ką aš galiu daryti, galvojo jis. Kol kas nieko. Dvi baltos valtys nesidarė didesnės.

– Žiūrėk, Robertai, – pasakė mandagusis.

– Kur?

– Žiūrėk!

Toli užpakaly, taip toli, kad vos galėjai įžvelgti, pakilo vandens stulpelis.

– Jie šaudo į mus, – pasakė mandagusis. – Kaip kvaila.

– Velniai rautų, – susikeikė didysis. – Iš trijų mylių.

Iš keturių, pagalvojo Haris. Bus visos keturios.

Haris matė lygiam paviršiuj tolydžio iškylančius nedidelius vandens stulpelius, bet garso nebuvo girdėti.

Vargšai tie končos, galvojo jis. Dar blogiau. Juokingi.

– Ar čia yra koks valstybinis laivas, kapitone? – paklausė plačiaveidis, žiūrėdamas pro vairagalį atgal.

– Kranto apsaugos kateris.

– Kokiu greičiu jis plaukia?

– Gal dvylika.

– Tai mums nėr ko bijoti?

Haris neatsakė.

– Ko mums daugiau bijoti?

Haris tylėjo. Iš kairės pro šalį slinko aukštėjantis, platėjantis smailaviršūnis Send Ki, o stulpas, žymintis Send Ki seklumas, buvo dešinio borto traverse. Už kokių dešimties minučių rifas liks užpakaly.

– Kas yra? Liežuvį prarijot?

– Ko klausėt?

– Ar gali dar kas nors mus pavyti?

– Kranto apsaugos lėktuvas.

– Mes nupjovėm telefono laidus, kai tik atvažiavom į miestą, – pasakė tas mandagusis.

– Ar ir radiją nupjovėt? – paklausė Haris.

– Manote, kad lėktuvas gali čia atskristi?

– Kol šviesu, gali, – tarė Haris.

– O kaip jums atrodo, kapitone? – paklausė Robertas, tas plačiaveidis.

Haris neatsakė.

– Na, tai ką manote?

– Kodėl jūs leidote tam šunsnukiui nušauti mano padėjėją? – paklausė Haris mandagųjį, kuris stovėjo greta ir sekė kursą pagal kompasą.

– Užsičiaupk, – pasakė Robertas – Nes ir tave nušausiu.

– Kiek pinigų paėmėt? – paklausė Haris mandagųjį.

– Nežinom. Dar neskaičiavom. Vis tiek jie ne mūsų.

– Tai jau, – pasakė Haris. Jis praplaukė švyturį ir pasuko dviejų šimtų dvidešimt penkių laipsnių kursu, kaip visuomet plaukdamas į Havaną.

– Aš noriu pasakyti, kad mes ne dėl savęs. Dėl revoliucinės organizacijos.

– Ir mano padėjėją nušovėt dėl to?

– Man labai gaila, – pasakė jaunuolis. – Aš negaliu jums apsakyti, kaip man dėl jo negera.

– Ir nesistenkit, – pasakė Haris.

– Matot, – tyliai kalbėjo jaunuolis. – Tas Robertas – blogas žmogus. Jis geras revoliucionierius, bet blogas žmogus. Jis taip daug žudė Mačado laikais, kad priprato. Jam dabar patinka žudyti. Žinoma, jis žudo dėl reikalo. Dėl gero reika-

lo, – jis grįžtelėjo į Robertą, kuris dabar sėdėjo vairagaly vienoje žvejojimo kėdžių, pasidėjęs tomsoną ant kelių, ir žiūrėjo atsisukęs į baltas valtis, kurios Hariui pasirodė dabar mažesnės.

– Ko turite išgerti? – šūktelėjo Robertas iš vairagalio.

– Nieko, – atsakė Haris.

– Tai geriu savo, – pasakė Robertas.

Vienas kubiečių atsigulė ant suoliuko virš benzino bako. Atrodė, kad jam jau bloga. Kitam, matyt, irgi buvo bloga, bet jis dar sėdėjo.

Pažvelgęs atgal, Haris pamatė švino spalvos laivą, kuris ką tik buvo praplaukęs fortą ir baigė prisivyti baltąsias valtis.

Kranto apsaugos kateris, pagalvojo jis. Irgi vargšai.

– Kaip jums atrodo, ar lėktuvas atskris? – paklausė mandagusis jaunuolis.

– Po pusvalandžio sutems, – pasakė Haris. Jis atsisėdo ant suoliuko prie šturvalo. – Ką jūs manote su manim daryti? Nužudysit?

– Aš nenorėčiau, – pasakė jaunuolis. – Aš nekenčiu žudymo.

– Ką tu ten veiki? – paklausė Robertas, kuris sėdėjo dabar su buteliu viskio rankoje. – Gretiniesi prie kapitono? Kam tau to prireikė? Gal manai prie jo stalo valgyti?

– Paimkit vairą, – pasakė Haris jaunuoliui. – Matote kursą? Du šimtai dvidešimt penki.

Jis atsistojo nuo suolo ir nuėjo į vairagalį.

– Duokit ir man išgerti, – pasakė jis Robertui. – Štai kranto apsaugos kateris, bet jis mūsų nepavys.

Jis atmetė pyktį, neapykantą ir bet kokią savigarbą kaip prabangą ir ėmė kurti savo planą.

– Žinoma, – pasakė Robertas, – kad jis mūsų nepavys. Pažiūrėk, tiems kūdikiams jau bloga. Ką sakai? Nori išgerti? Gal dar turi kokį paskutinį prašymą, kapitone?

– Juokdarys jūs, – atsakė jam Haris. Jis ilgai traukė iš butelio.

– Ei, nepersistenk! – sušuko Robertas. – Daugiau aš neturiu.

– Aš turiu, – pasakė Haris, – pajuokavau.

– Su manim nejuokauk, – pasakė Robertas įtariai.

– Galiu nejuokauti.

– Ko turi?

– Bakardžio.

– Nešk čia.

– Raminkitės, – pasakė Haris. – Nėra ko skubėti.

Jis peržengė Elberto lavoną. Priėjo prie šturvalo, pažvelgė į kompasą. Jaunuolis buvo nukrypęs nuo kurso maždaug dvidešimt penkis laipsnius, ir kompaso rodyklė šokinėjo. Jis ne jūreivis, pagalvojo Haris. Vadinasi, dar turiu laiko. Pažiūrėsim į kilvaterį.

Kilvaterio srovė dviem putotom kreivėm bėgo atgal į švyturį, kuris dabar buvo tiesiai už vairagalio, rudas, kūginis, tarsi išpieštas ant horizonto linijos. Valčių beveik nebuvo matyti. Miesto radijo bokštai susiliejo į neaiškią dėmę. Varikliai tuksėjo lygiai. Haris pasilenkė ir ištraukė vieną bakardžio butelį. Nusinešė jį į vairagalį. Ten pirma pats nugėrė, paskui padavė butelį Robertui. Stovėdamas vairagaly, jis pažvelgė žemyn į Elbertą, ir jam pasidarė negera. Vargšas badmirys, pagalvojo jis.

– Kas yra? Ko tu bijai? – paklausė plačiaveidis kubietis.

– Gal, sakau, išmeskim jį? – paklausė Haris. – Kam čia jį vežiotis?

– Gerai, – pasakė Robertas. – Turi košės galvoj.

– Imkit už pažastų, – pasakė Haris. – Aš imsiu už kojų.

Robertas pasidėjo tomsoną ant plataus vairagalio ir pasilenkęs pakėlė lavoną už pečių.

– Žinai, sunkiausias daiktas pasaulyje – negyvas žmogus, – pasakė jis. – Ar tau kada teko kelti kokį negyvą dėdulę, kapitone?

– Ne, – atsakė kapitonas. – Ar jums teko kelti negyvą tetulę?

Robertas užtempė lavoną ant vairagalio.

– Tu nepėsčias, vyruti, – pasakė jis. – Gal išgerkim, ar ką?

– Kodėl ne, – sutiko Haris.

– Gaila, žinai, kad jį nudėjau, – pasakė Robertas. – Kai tave nudėsiu, dar labiau gailėsiuos.

– Liaukitės, – pasakė Haris. – Kam tokios kalbos?

– Na, imk, – pasakė Robertas. – Viens, du.

Kai jie pasilenkę kėlė ir vertė lavoną per bortą, Haris paspyrė koja automatą. Jis pūkštelėjo į vandenį tuo pat metu kaip ir Elbertas, bet Elbertas dar du kartus persivertė baltose kunkuliuojančiose kilvaterio putose, o automatas iš karto nugrimzdo į dugną.

– Na štai, – pasakė Robertas. – Bent laive tvarka! – pamatęs, kad nebėr automato: – Kur jis? Kur padėjai?

– Ką?

– *La ametralladora!* – iš susijaudinimo jis sušuko ispaniškai.

– Ką?

– Pats žinai ką.

– Aš jo nemačiau.

– Tu jį numetei nuo vairagalio. Dabar tau galas! *Tuojau pat.*

– Ramiau, – pasakė Haris. – Kam jums mane žudyti?

– Duokš revolverį, – pasakė Robertas ispaniškai vienam bloguojančiam kubiečiui. – Greičiau duokš revolverį!

Haris stovėjo ir jautėsi kaip niekad didelis, stambus, jautė, kaip jam šlampa pažastys, jautė, kaip prakaitas srūva per šonus.

– Tu pernelyg įjunkai į žudymą, – išgirdo jis sakant bloguojantį kubietį ispaniškai. – Nužudei padėjėją. Dabar nori nužudyti kapitoną. Kas mus nuplukdys?

– Atsitrauk nuo jo, – pasakė kitas. – Galėsi pribaigti, kai nuplauksim.

– Jis išmetė automatą per bortą, – pasakė Robertas.

– Mes turim pinigų. Kam tau dabar tas automatas? Kuboje automatų kiek nori.

– Aš jums sakau, gailėsitės, jei dabar jo nenušausim, aš jums sakau. Duokit revolverį.

– Liaukis. Tu girtas. Visada, kai pasigeri, įsigeidi ką nors nudėti.

– Išgerkit, – pasakė Haris, žiūrėdamas tenai, kur už pilkų Golfo srovės ribulių apvali raudona saulė jau lietė vandenį. – Žiūrėkit. Kai jinai visai nusileis, vanduo pasidarys skaisčiai žalias.

– Eik po velnių! – burbtelėjo plačiaveidis kubietis. – Nemanyk, kad tau baigsis geruoju.

– Aš jums nupirksiu kitą automatą, – pasakė Haris. – Kuboje toks tik keturiasdešimt penki doleriai. Nusiraminkit. Jums nėra ko bijoti. Joks lėktuvas dabar mūsų nesivys.

– Aš tave nudėsiu, – pasakė Robertas, nužvelgdamas jį. – Tu tyčia taip padarei. Dėl to ir privertei su tuo lavonu terliotis.

– Jūs negalit manęs nudėti, – pasakė Haris. – Kas jus nuplukdys į Kubą?

– Nudėsiu tave tuojau pat!

– Nusiraminkit, – pasakė Haris. – Eisiu pažiūrėti variklių.

Jis atidarė liuką, įlipo, paveržė tepalines, pačiupinėjo variklius ir palietė ranka savo tomsono buožę. Dar ne, galvojo jis.

Dar ne dabar. Po velnių, pavyko. Juk Elbertui dabar vis tiek, kai nebe gyvas. Jo senei nebus laidotuvių išlaidų. Benkartas plačiasnukis! Plačiasnukis benkartas ir banditas! Po velnių, kaip norėčiau tuoj pat jį pribaigti. Bet geriau dar palauksiu. Jis atsistojo, išlipo ir uždarė liuką.

– Kas girdėt? – paklausė jis Robertą, uždėdamas ranką ant jo riebaus peties. Plačiaveidis kubietis dėbtelėjo į jį, bet nieko neatsakė.

– Matėt, koks dabar žalias vanduo? – paklausė Haris.

– Eik po velnių, – pasakė Robertas. Jis buvo girtas, bet įtarus ir kaip žvėris nujautė negera.

– Dabar leiskite mane, – pasakė Haris vaikinui prie šturvalo. – Kaip jūsų vardas?

– Galit vadinti Emiliu, – atsakė vaikinas.

– Eikit į apačią, ten rasit užvalgyt, – pasakė Haris. – Yra duonos ir mėsos. Jei norit, išsivirkit kavos.

– Nenoriu.

– Paskui aš pats išvirsiu, – pasakė Haris. Jis sėdėjo prie šturvalo, kompaso lempelei šviečiant, lengvai vedė laivą pagal kursą ramia jūra pavėjui ir žiūrėjo, kaip naktis leidžiasi ant vandens. Borto šviesų jis nedegė.

Gera būtų naktis plaukti, galvojo jis, puiki naktis. Kai paskutiniai saulėlydžiai išblės, reikės leisti labiau į rytus. Jei ne, po kokios valandos pamatysim Havanos pašvaistę. Po dviejų tai tikrai. Kai tik tas šunsnukis pamatys pašvaistę, jam gali šaut į galvą mane nužudyti. Velniškai pavyko. Kažin, ką Marija turi vakarienei. Turbūt nerimauja jinai. Turbūt taip nerimauja, kad nė kąsnio negali praryti. Kažin kiek tie benkartai pinigų paėmė? Net neskaičiuoja. Nieko sau būdas parūpinti pinigų revoliucijai. Velniai, ne žmonės tie kubiečiai.

O Robertas niekšas. Aš jį šiąnakt nudėsiu. Nudėsiu, nors kažin kas paskui būtų. Tik vargšui Elbertui nuo to nebus geriau. Nekaip jaučiausi, kai leidau jį į vandenį. Nežinau, kas man pakišo tokią mintį.

Jis užsidegė cigaretę ir rūkė patamsy.

Viskas eina gerai, galvojo jis. Net geriau, negu tikėjausi. Tas vaikinas tikrai malonus. Būtų gerai, kad tie du būtų vienoj pusėj. Kaip juos suvaryti į tą vieną pusę? Reikia veikti kuo atsargiau. Kuo ramesni jie bus kol kas, tuo geriau. Kuo sklandžiau viskas eis, tuo geriau.

– Norit sumuštinio? – paklausė vaikinas.

– Ačiū, – atsakė Haris. – Duokit savo draugui.

– Jis geria. Nevalgys, – pasakė vaikinas.

– O kiti?

– Jie bloguoja, – pasakė tas.

– Puiku plaukti tokią naktį, – pasakė Haris. Jis pastebėjo, kad vaikinas nežiūri į kompasą, ir toliau leido laivą į rytus.

– Būtų puiku, – pasakė vaikinas, – jei ne jūsų padėjėjas.

– Geras buvo vyras, – tarė Haris. – Ar banke kas nors nukentėjo?

– Advokatas. Regis, Simonsas jo pavardė.

– Negyvas?

– Turbūt.

Taigi, galvojo Haris. Ponas Gražbylys. O ko, po velnių, jis tikėjosi? Kaip manėsi išvengsiąs? Štai kas būna, kai nori likt už visus gudresnis. Ponas Gražbylys. Sudiev, pone Gražbyly.

– Kaip ten nutiko, kad jis nebegyvas?

– Manau, jūs suprantat, – pasakė vaikinas. – Ne tai, kas jūsų padėjėjui. Man labai nesmagu. Jis juk nieko bloga nenorėjo. Bet dabartiniu revoliucijos etapu tai neišvengiama.

– Rodos, buvo neblogas žmogus, – pasakė Haris ir pagalvojo: ką ta mano burna šneka. Prakeikimas, burna ką nori gali pasakyti. Bet man juk reikia susidraugaut su tuo vaikiu, jeigu kartais... – Tai kokią revoliuciją jūs dabar rengiate? – paklausė jis.

– Esame vienintelė tikrai revoliucinė partija, – pasakė vaikinas. – Mes norime atsikratyti visų senų politinių vadovų, Amerikos imperializmo, kuris mus smaugia, ir karinės tironijos. Mes norime pradėti viską iš naujo ir kiekvienam žmogui duoti galimybę gyventi. Norime išlaisvinti *guajiros,* na, žinot, valstiečius, ir padalyti didžiąsias cukrašvendrių plantacijas tiems, kurie jose dirba. Bet mes ne komunistai.

Haris pakėlė į jį akis nuo kompaso.

– O kaip jūs tai padarysit? – paklausė jis.

– Dabar mes kaupiam pinigus kovai, – pasakė vaikinas. – Tam esam priversti naudoti tokias priemones, kurių paskui niekad nebenaudosim. Ir pasitelkti žmones, kurių pagalbos paskiau mums nebereikės. Bet tikslas pateisina priemones. Ir Rusijoje taip darė. Stalinas plėšikavo daug metų prieš revoliuciją.

Jis kairysis, galvojo Haris. Štai kas jis – kairysis.

– Jūsų programa atrodo gera, – pasakė jis, – jeigu išties norite padėti darbo žmogui. Aš pats kiek kartų esu dalyvavęs streikuose seniau, kai pas mus Ki Veste buvo cigarų fabrikai. Aš jums būčiau padėjęs kuo galėdamas, jeigu būčiau žinojęs, kas jūs tokie.

– Daug kas mums padėtų, – tarė vaikinas. – Bet dabartinėj judėjimo stadijoj mes niekuo negalime pasitikėti. Man labai gaila, bet toks etapas būtinas. Aš nekenčiu terorizmo. Ir man labai nepatinka tokie pinigų parūpinimo būdai. Bet nėra kitos išeities. Jūs nežinote, kokia bloga dabar padėtis Kuboje.

– Atrodo, kad bloga.

– Ne, jūs negalite žinoti, kaip ten blogai. Ten viešpatauja kruvina tironija, kurią jaučia mažiausias kaimelis. Trys žmonės negali drauge pasirodyti gatvėje. Kuba neturi išorinių priešų, ir jai nereikia kariuomenės, bet jinai laiko dvidešimt penkis tūkstančius kariškių, ir visi jie, nuo kapralo iki vyriausiųjų vadų, čiulpia tautos kraują. Kiekvienas, net eilinis, žiūri, kaip pasipelnyti. Be to, yra dar karinis rezervas, kur sulindę visi sukčiai, banditai ir skundikai, pasilikę nuo Mačardo laikų, jie surenka viską, kas atlieka nuo kariuomenės. Kariuomenės mes turime nusikratyti visų pirmiausia. Anksčiau mus valdė bizūnais. Dabar valdo šautuvais, revolveriais, patrankom ir durtuvais.

– Atrodo, kad blogai, – pasakė Haris, vairuodamas į rytus.

– Jūs negalite nė įsivaizduoti, kaip blogai, – kalbėjo vaikinas. – Aš myliu savo vargšę tėvynę ir padaryčiau viską, viską, kad tik galėčiau ją išlaisvinti nuo tironijos. Tai, ką aš dabar darau, man bjauru. Bet nors ir tūkstantį kartų bjauriau būtų, aš vis tiek tai daryčiau.

Kad taip išgėrus dabar, galvojo Haris. Kas man, po velnių, rūpi ta revoliucija. Man nusi... ant jo revoliucijos. Norėdamas padėti darbo žmogui, jis apiplėšia banką, nužudo tą, kas jam padėjo, paskui nužudo tą vargšą Elbertą, kuris niekam nieko blogo nepadarė. Nužudo darbo žmogų. Bet jis apie tai negalvoja. Žmogų, kuris turi vaikų. Kubą valdo kubiečiai. Visi jie viens kitą išdavinėja, viens kitą pardavinėja. Ir gauna, ką užsipelnė. Velniop tas jų revoliucijas. Aš tik tiek žinau, kad man reikia išmaitinti šeimą, ir aš negaliu jos išmaitinti. O jis pasakoja man apie savo revoliuciją. Velniop tą jo revoliuciją.

– Taigi, blogi reikalai, – pasakė jis vaikinui. – Gal perimtumėt šturvalą minutei? Aš eisiu išgerti.

– Gerai, – sutiko vaikinas. – Kaip laikyti?

– Du dvidešimt penki, – tarė Haris.

Buvo jau tamsu, ir čia, vidury Golfo srovės, gerokai supo. Pro abu kubiečius, gulinčius ant suoliukų, jis nuėjo į galą, kur Robertas sėdėjo žvejojimo kėdėj. Vanduo putojo tamsoje už bortų. Robertas buvo susikėlęs kojas ant kitos kėdės, atsuktos į jį.

– Duokit ir man truputį, – paprašė Haris.

– Eik po velnių, – atsakė plačiaveidis kimiu balsu. – Čia mano.

– Gerai, – tarė Haris ir nuėjo atsinešti kito butelio. Žemai patamsy, pasispaudęs po dešinės rankos strampu butelį, kurį Fredis buvo atkimšęs ir vėl lengvai pridaręs, ištraukė kamštį ir gerai nugėrė.

Dabar pats geriausias laikas, pasakė jis sau. Nėr ko ilgiau laukti. Vaikinukas savo pasaką pasekė. Plačiasnukis benkartas girtas; kiti du guli sublogavę. Dabar.

Jis patraukė iš butelio, bakardis sušildė jį ir padrąsino, bet po krūtine jis vis tiek jautė šaltį ir tuštumą. Visi jo viduriai buvo užšalę.

– Norit išgerti? – paklausė jis vaikiną prie šturvalo.

– Ne, ačiū, – atsakė vaikinas. – Aš negeriu.

Haris matė kompaso lempelės šviesoje, kaip jis nusišypsojo. Gražus vaikinas, kaip kažin ką. Ir maloniai kalba.

– Aš gurkštelėsiu, – pasakė Haris. Jis patraukė užsivertęs, bet bakardis vis tiek neišsklaidė to drėgno, veriamo šalčio, kuris nuo vidurių plito po visą krūtinę. Jis pastatė butelį ant grindų. – Laikykitės to kurso, – pasakė vaikinui. – Eisiu pažiūrėti variklių.

Jis atidarė liuką ir įlipo. Tada prikabino liuko dangtį ilgu kabliu prie grindų. Pasilenkė prie variklių, pačiupinėjo šaldy-

mo sistemą, cilindrus ir uždėjo ranką ant riebokšlių. Paskui prisuko abi tepalines po pusantro karto. Gana delsti, pasakė jis sau. Gana delsti, sakau. Kur dingo tavo narsa? Į kulnus turbūt nusirito, galvojo jis.

Jis pažiūrėjo pro liuką. Abu suoliukai virš benzino bakų, kur gulėjo tuodu sublogavę, beveik ranka pasiekiami. Vaikinas sėdėjo atsukęs nugarą ant aukštos kėdės, apšviestas kompaso lempelės. Atsigręžęs į vairagalį, jis matė Robertą, atsilošusį kėdėje, tamsiam vandens fone.

Dvidešimt vienas šovinys apkaboj – tai keturios salvės daugiausia po penkis, galvojo jis. Aš turiu būti taiklus. Gerai. Pradėk. Gana delsti ir abejoti, tu ištižėli. Tai velnias, viską atiduočiau už gerą gurkšnį. Ne, dabar jokių gurkšnių. Jis pakėlė kairę ranką, atsegė pirmąją kilpą, uždėjo pirštą ant gaiduko, pakėlė nykščiu saugiklį iki galo ir ištraukė automatą. Pritūpęs šalia variklių, jis atidžiai nusitaikė į vaikino galvą kompaso lempelės šviesos rate.

Tamsoje iš vamzdžio pliūptelėjo skaisti liepsna, gilzės subarškėjo į pakeltą liuko dangtį ir į variklį. Kol vaikino kūnas sunkiai smuko nuo kėdės, Haris apsisuko ir iššovė į tamsią figūrą ant kairiojo gulto, prikišęs trūkčiojantį, liepsną spjaudantį vamzdį taip arti, kad net užuodė degančio drabužio kvapą; paskui švystelėjo automatu į kitą pusę ir paleido salvę į antrąjį gultą, nuo kurio pasikėlęs žmogus graibėsi revolverio. Tada pritūpė ir pažiūrėjo į vairagalį. Plačiaveidis buvo dingęs. Abi kėdės stovėjo tuščios. Vaikinas užpakaly nejudėjo. Dėl jo nėra abejonės. Vienas kubietis daužėsi ant suoliuko. Kitas, – akies krašteliu matė jis, – gulėjo kniūbsčias, persisvėręs per planšyrą.

Haris stengėsi tamsoje surasti plačiaveidį. Laivas dabar sukosi vietoje, ir kokpite buvo truputį šviesiau. Haris sulaikė kva-

pą ir įsižiūrėjo. Tikriausiai jis ten, kur kampe ant grindų kažkas tamsuoja. Jis žiūrėjo neatitraukdamas akių, ir šešėlis sujudėjo. Taip, jis ten.

Jis šliaužia prie jo. Ne, prie to, kuris persisvėręs per bortą. Jis nori paimti jo revolverį. Pasilenkęs visai žemai, Haris sekė jį akimis, kol tikrai įsitikino. Tuomet paleido salvę. Ugnis apšvietė šliaužiojančiojo rankas ir kelius, ir kai ta ta ta ta nutilo, Haris išgirdo, kaip jis konvulsiškai daužosi ant grindų.

– Še tau, šunsnuki, – pasakė Haris. – Še tau, plačiasnuki benkarte!

Šaltis atslūgo jam nuo širdies, ir jis išgirdo krūtinėje pažįstamą duslų gaudesį. Atsitūpęs pakišo ranką po keturkampiu benzino baku mediniu rėmu, ieškodamas antros apkabos. Išsitraukė apkabą, bet jo ranka buvo šlapia ir greitai džiūvo.

Baką pramušiau, pasakė jis sau. Reikia išjungti variklius. Nesurasi dabar, kokioj vietoj teka.

Jis paspaudė lenktą rankenėlę, išmetė tuščią apkabą, įsidėjo pilną ir išlipo viršų.

Kai atsistojo su tomsonu kairėj rankoj ir apsidairė, prieš uždarydamas liuką savo dešinės rankos kabliu, kubietis nuo kairiojo gulto, – triskart peršautu kairiu petimi, du šoviniai buvo perėję kiaurai ir pramušę benzino baką, – sugebėjo atsisėsti, atidžiai prisitaikė ir šovė jam į pilvą.

Haris loštelėjo ir atsisėdo. Jam pasirodė, kad kas basliu trenkė į pilvą. Jo nugara rėmėsi į vieną iš metalinių vamzdžių žvejojimo kėdės kojoms įstatyti, ir kai kubietis vėl šovė į jį ir sutrupino kėdę prie pat jo galvos, Haris pasigraibė aplink, užčiuopė savo tomsoną, atsargiai jį pakėlė prilaikydamas vamzdį kabliu, ir išleido pusę naujos apkabos į kubietį, kuris sėdėjo pasilenkęs į priekį ir ramiausiai šaudė į jį. Vyras susmuko ant suoliuko, ir

Haris vėl ėmė graibytis po grindis, kol aptiko plačiaveidį, gulintį kniūbsčią, apčiupinėjo jį savo kabliu, rado galvą, atsuko į save, paskui įrėmė vamzdį ir paspaudė gaiduką. Pasigirdo toks garsas kaip basliu daužant moliūgą. Haris numetė automatą ir atsigulė ant grindų.

– Aš šunsnukis, – pasakė jis, lūpomis beveik liesdamas lentas. – Aš šunsnukis, ir dabar man galas.

Reikia išjungti variklius, nes visi čia sudegsim, galvojo jis. Dar ne viskas prarasta. Man dar ne viskas prarasta. Viešpatie! Vienas dalykas viską sugadino. Dėl vieno dalyko viskas velniop nuėjo. Prakeikimas! Tebūnie *prakeiktas* tas benkartas kubietis! Kas galėjo pagalvoti, kad aš jo nepribaigiau?

Jis atsistojo keturpėsčias ir, užtrenkęs vieną liuko dangčio pusę, nušliaužė per ją į priekį prie šturvalo suoliuko. Įsikibęs atsistojo stebėdamasis, kad taip lengvai gali judėti, bet staiga, stovėdamas tiesiai, pajuto silpnumą ir šleikštulį, pasilenkė, strampu remdamasis į kompasą, ir išjungė abu variklius. Jiems nutilus buvo girdėti, kaip vanduo pliuškena į bortus. Ir jokio kito garso. Laivas pasisuko skersas ir ėmė suptis ant nedidelės šiaurinio vėjo keliamos vilnies.

Jis užsikvempė ant šturvalo, paskui iš lėto atsisėdo ant suoliuko ir atsirėmė į žemėlapių staliuką. Jautė, kaip senka jėgos užėjus ilgam šleikštumo priepuoliui. Sveikąja ranka atsisagstė marškinius ir užčiuopė žaizdą delnu, paskui pirštais. Žaizda nesmarkiai kraujavo. Visas suėjo į vidų, galvojo jis. Geriau gulsiuos, gal nustos.

Pakilo mėnuo, ir dabar jis galėjo matyti, kas dedasi kokpite.

Velniava, pagalvojo jis, tai velniava.

Geriau gulsiuos, kol nenuvirtau, galvojo jis, ir nusileido ant grindų.

Jis atsigulė ant šono, ir paskui laivas taip pasisuko, kad mėnuo apšvietė kokpitą, ir jis galėjo aiškiai viską matyti.

Priklota, galvojo jis. Taigi, priklota. Bet ką jinai darys, galvojo jis. Ką darys Marija? Gal jai atiduos premiją? Prakeiktas kubietis. Gal ji kaip nors išsivers. Jinai smarki. Gal visi būtume kaip nors išsivertę. Nesąmonė buvo imtis. Matyt, apžiojau didesnį kąsnį, negu galėjau nuryti. Nereikėjo nė pradėti. Bet juk aš viską buvau apgalvojęs nuo pradžių iki galo. Niekas nesužinos, kas čia atsitiko. Kad galėčiau kuo nors padėti Marijai. Šitiek pinigų laive. Aš net nežinau kiek. Tiek pinigų turėdamas, kiekvienas galėtų gyventi. Dabar tikriausiai apsauga išvogs. Dalį tai tikrai. Kad galėčiau kaip nors savo senei pranešti, kas atsitiko. Ką jinai darys? Nežinau. Turbūt reikėjo man ieškotis darbo prie degalinės ar kur kitur. Reikėjo mesti iš galvos laivą. Nebeužsidirbsi dorai pinigų dabar su laivu. Kad nors nesuptų, prakeiktasis. Kad nors nustotų supti. Jaučiu net, kaip ten viduj teliūskuojasi. Vadinasi, aš, ponas Gražbylys ir Elbertas. Visi, kas tik buvo prisidėję. Tie benkartai taip pat. Matyt, toks jau tas reikalas. Toks jau nelaimingas reikalas. Turbūt tokiam kaip aš geriausia būtų laikyti degalinę. Velnio aš tau galėčiau laikyti degalinę. Marija, ta tai galėtų. Jinai dabar jau per sena uodegą kraipyti. Kad nors nesuptų. Reikia tik būti ramiam. Kuo ramesniam. Sako, jei negersi vandens ir ramiai gulėsi, svarbiausia, jei negersi vandens.

Jis pažiūrėjo į tai, kas buvo matyti mėnulio apšviestam kokpite.

Tiek to, man neteks valyti, galvojo jis. Ramiau. Svarbiausia man dabar būti ramiam. Kuo ramesniam. Dar ne viskas prarasta. Jei gulėsiu ramiai ir negersiu vandens.

Jis pasivertė ant nugaros ir stengėsi lygiai alsuoti. Laivas suposi Golfo srovės bangose, ir Haris Morganas gulėjo ant nugaros kokpite. Iš pradžių jis bandė pasispirti sveikąja koja, kad mažiau suptų. Paskui nurimo ir nebesipriešino.

XI skyrius

Kitą rytą Ki Veste Ričardas Gordonas grįžo namo iš Fredžio baro, kur buvo nuvažiavęs pasiklausinėti apie banko apiplėšimą. Važiuodamas dviračiu, jis sutiko mėlynakę stambią moterį dažytais šviesiais plaukais, išlindusiais iš po senos vyriškos fetrinės skrybėlės; jinai skubėjo skersai gatvę, jos akys buvo raudonos nuo verkimo. Didelė kaip karvė, pagalvojo jis. Įdomu, kas tos moters galvoje? Įdomu, kokia jinai lovoje? Ką gali jausti vyras, kai jo žmona taip įkūnėja? Įdomu, pas ką ji vaikšto šitam mieste? Baisu ir pažiūrėti į tokią moterį. Kaip šarvuotis. Klaiku.

Jis privažiavo prie namų. Palikęs dviratį ant priebučio, įėjo į holą ir uždarė termitų išvarpytas lauko duris.

– Ką sužinojai, Dikai? – sušuko jam žmona iš virtuvės.

– Nekalbink manęs, – pasakė jis. – Einu dirbti. Turiu viską galvoj.

– Tai puiku, – pasakė ji. – Aš tau netrukdysiu.

Jis atsisėdo prie didelio stalo pirmam kambary. Jis rašė romaną apie streiką tekstilės fabrike. Šios dienos skyriuje jis ketino pavaizduoti storąją moterį užverktom akim, kurią sutiko važiuodamas namo. Jos vyras, grįžęs vakare, bodisi ja, bodisi jos dažytais plaukais, per didelėmis krūtimis, neapkenčia už tai, kad

ji taip išstorėjo ir pasidarė nevalyva, už tai, kad visai nesidomi jo, kaip organizatoriaus, darbu. Jis lygina ją su jauna žydaite standžiomis krūtimis ir sodriom lūpom, kuri kalbėjo mitinge tą vakarą. Tai bus gerai. Tai bus pasiutiškai gerai ir išeis visai lengvai, ir tai bus tikroviška. Aiškiaregystės akimirką jis pamatė visą tokio tipo moters vidinį pasaulį.

Jos ankstyvą atšalimą vyro glamonėms. Troškimą motinystės ir ramaus gyvenimo. Nesupratimą vyro siekių. Pasigailėtinas pastangas simuliuoti pasitenkinimą lytiniu aktu, kuris jau seniai kelia jai pasibjaurėjimą. Bus nuostabus skyrius.

Ta moteris, kurią jis sutiko, buvo Hario Morgano žmona Marija, ji ėjo namo iš šerifo.

XII skyrius

Fredžio Voleso laivas „Končų karalienė“, trisdešimt keturių pėdų ilgio, su numeriu „Tampa V“, buvo baltas, priekinis denis nudažytas vadinama linksmai žalia spalva, kokpito vidus taip pat linksmai žalias. Tokios pat spalvos ir būdelės stogas. Laivo vardas ir uostas, Ki Vestas, Florida, išvedžioti juodom raidėm ant laivo galo. Laivas buvo be utlegarių ir be stiebo. Jis turėjo tik stiklinius skydus, priekinis, tas priešais vairą, buvo išdaužtas. Neseniai nudažytam lentiniam korpuso apkale matyti keliose vietose pramuštos skylės išdraskytais kraštais. Išdraskytais kraštais skylių matyti ir ant abiejų bortų, per kokią pėdą žemiau planšyro, priekinėj kokpito daly. Dar kelios tokios skylės beveik prie pat vaterlinijos dešiniam borte, priešais užpakalinę būdelės, arba stoginės, pasparą. Iš pačios žemiausios skylės ištekėjęs kažkoks tamsus skystis, tąsiai nuvirvenęs ant neseniai nudažyto šono.

Laivas dreifavo, atsukęs bortą nesmarkiam šiauriniui, už kokių dešimties mylių nuo šiaurėn plaukiančių tanklaivių kelio, toks linksmas, skaisčiai baltas ir žalias ant tamsiai mėlynų Golfo srovės vandenų. Kuokštai pageltusių nuo saulės Sargaso jūržolių, plūduriuojančių paviršiuje, iš lėto slinko pro šalį su tėkme į šiaurės rytus, o laivą vėjas po truputį kreipė į šoną, nešdamas tolyn į srovės gilumą. Laive nebuvo jokių gyvybės žymių, tik iš po planšyro kyšojo kiek išpurtęs vyro kūnas, gulintis ant suolelio virš benzino bako kairėj pusėj, o nuo ilgo suolelio pagal dešinįjį bortą kitas vyras gulėjo persisvėręs per kraštą, tarsi norėdamas ranka pasiekti vandenį. Jo galva ir pečiai buvo saulėje, ir toje vietoje, kur pirštai vos nesiekė vandens, zujo būrys mažų žuvyčių, kokių poros colių, ovalių, auksinių su neryškiais raudonais dryžiais; jos pasitraukė nuo jūržolių ir susimetė pasroviui plaukiančio laivo šešėlyje, ir kaskart, kai iš laivo į vandenį kažkas nulašėdavo, žuvytės puldavo prie lašo ir stumdydamosi sukdavosi aplink, kol lašo nelikdavo. Du pilki lipčiai po kokia aštuoniolika colių suko ratus šešėlyje apie laivą, čia pražiodami, čia sučiaupdami žiotis viršugalvy; bet, matyt, jie nejuto, kad lašai, kuriais minta mažosios žuvytės, krinta lygiais laiko tarpais, ir lyg tyčia tą akimirką būdavo kitoj laivo pusėj. Jie jau seniai nutraukė tąsius raudonus krešulius ir draikanas iš žemiausių skylių, ir surijo, kratydami savo bjaurias galvas su čiulptuvais ir pailgus, siaurėjančius, smailauodegius kūnus. Dabar jie nenorėjo plaukti iš ten, kur taip netikėtai ir sočiai gavo prisiryti.

Kokpite buvo dar trys žmonės. Vienas, negyvas, gulėjo ant nugaros, matyt, nuvirtęs nuo suolelio prie šturvalo. Kitas, taip pat negyvas, didelis, buvo sukniubęs tarp špigato ir užpakalinės būdelės dešinės pasparos. Trečiasis, dar gyvas, bet jau seniai be sąmonės, tysojo ant šono, pasidėjęs galvą ant rankos.

Dvigubas laivo dugnas buvo pilnas benzino, ir kai laivas suposi, buvo girdėti, kaip jis teliūskuoja. Gyvasis – Haris Morganas – manė, kad tas garsas ėjo iš jo pilvo, ir jam dabar atrodė, kad jo pilvas didelis kaip ežeras ir teliūskuojasi iš karto į abu krantus. Taip jam atrodė todėl, kad jis dabar gulėjo ant nugaros, pritraukęs kelius ir atmetęs galvą. Vanduo ežere, tas ežeras jo pilvas, buvo labai šaltas, toks šaltas, kad kai jis įbrido prie pat krašto, jam užgėlė kojas ir buvo nepakenčiamai šalta, ir viskas atsidavė benzinu, tartum jis būtų čiulpęs guminę žarną, kuria benzinas perpilamas į baką. Jis žinojo, kad čia nėra jokio bako, tačiau juto šaltą guminę žarną, kuri, rodos, įėjo jam pro burną ir susirangė, didelė, šalta ir sunki, jo viduriuose. Sulig kiekvienu oro įkvėpimu žarna darėsi vis šaltesnė ir vis kiečiau vyniojosi jo pilve, ir pro ežero pliuškenimą jis juto ją kaip didelę, lėtai besirangančią gyvatę. Jis jos bijojo, bet nors jinai buvo jame, atrodė, kad jinai kažkur be galo toli, ir dabar labiausiai jį vargino šaltis.

Šaltis kiaurai vėrė, geliantis šaltis, kuris niekaip nesiliovė, ir jis gulėjo ramiai jį jusdamas. Vienu metu Haris pagalvojo, kad jeigu prisitrauktų kelius ir užsiklotų savimi kaip antklode, tai sušiltų, ir jam pasirodė, kad jis užsiklojo savimi ir pasidarė šilčiau. Bet iš tikrųjų ta šiluma buvo tik nuo kraujavimo, kuris prasidėjo, kai jis pritraukė kelius; ir kai šiluma išsisklaidė, jis suprato, kad negalima užsikloti savimi ir nieko negalima šalčiui padaryti, todėl neverta nė priešintis. Jis gulėjo, iš paskutiniųjų stengdamasis nemirti kuo ilgiau, kai neteks sąmonės. Laivas dreifavo, ir dabar jis gulėjo šešėly, ir darėsi vis šalčiau ir šalčiau.

Laivas dreifavo nuo dešimtos valandos vakaro, o dabar jau buvo kitos dienos popietė. Visame Golfo srovės plote tebuvo

matyti tik jūržolės, keli rausvi stangrūs medūzų burbulai, šauniai pūpsantys ant vandens, ir tolimas dūmelis tanklaivio, plaukiančio su kroviniu iš Tampiko į šiaurę.

XIII skyrius

– Na? – paklausė Ričardas Gordonas savo žmonos.

– Ant tavo marškinių dėmė nuo lūpų dažų, – pasakė ji, – kita prie ausies.

– O dėl to?

– Dėl ko?

– Dėl to, kad aš radau tave gulinčią ant sofos su tuo nevėkšla girtuokliu.

– Visai ne.

– Tai kaip aš jus radau?

– Tu radai mus sėdinčius ant sofos.

– Patamsy?

– Kur tu buvai?

– Pas Bredlius.

– Taip, – pasakė jinai. – Žinau. Neik artyn prie manęs. Tu dvoki ta moterim.

– O kuo tu dvoki?

– Niekuo. Aš sėdėjau ir kalbėjausi su draugu.

– Tu jį bučiavai?

– Ne.

– Jis tave bučiavo?

– Taip, ir man buvo malonu.

– Tu kalė.

– Jeigu tu mane taip vadinsi, aš tave paliksiu.

– Tu kalė.

– Gerai, – pasakė ji. – Viskas baigta. Jeigu tu nebūtum toks savimyla ir aš nebūčiau tavęs gailėjusi, tu būtum seniai supratęs, kad viskas baigta.

– Tu kalė.

– Ne, – pasakė ji. – Aš ne kalė. Aš stengiausi būti gera žmona, bet tu egoistas ir pasipūtęs kaip gaidys ant šiukšlyno. Tiek ir težinai giedoti: „Pažiūrėk, ką aš padariau. Pagalvok, kokią laimę aš tau daviau! Tu tik lakstyk aplink ir kudakuok“. Jokios tu man nedavei laimės, ir tu man atsipykai. Nekudakuosiu daugiau.

– Ko tu kudakuosi. Nieko nepadėjai, kad galėtum kudakuoti.

– O kas kaltas? Ar aš nenorėjau vaikų? Bet mes niekad negalėjom sau to leisti. Važiuoti į Antibus maudytis ir į Šveicariją slidinėti mes galėjom sau leisti. Atvažiuoti čia, į Ki Vestą, mes galėjom sau leisti. Tu man atsipykai. Aš tavęs nekenčiu. Ta tavo Bredli šiandien buvo paskutinis lašas.

– O, nekišk jos čia.

– Pareini namo išsitepliojęs lūpų dažais. Ar negalėjai bent nusiprausti? Va, ir ant kaktos.

– Tu bučiavai tą menkystą girtuoklį?

– Ne, nebučiavau. Bet būčiau, jei būčiau žinojusi, ką tu darai.

– Kodėl tu leidaisi jo bučiuojama?

– Iš pykčio tau. Mes laukėm, laukėm, laukėm. O tu net nepriėjai prie manęs. Išėjai su ta moterim ir kelias valandas nesirodei. Džonas palydėjo mane namo.

– Ak, Džonas?

– Taip, Džonas. DŽONAS. Džonas.

– O kaip jo pavardė? Tomas?

– Jo pavardė Makvolsis.

– Kodėl nepadiktuoji raidėmis, kaip rašoma?

– Nežinau, – pasakė ji ir nusijuokė. Bet tuoj nutilo. – Nemanyk, kad vėl viskas gerai, jeigu aš nusijuokiau, – pasakė ji drebančiom lūpom, su ašarom akyse. – Niekas ne gerai. Tai nėra paprastas barnis. Viskas baigta. Aš tau net pykčio nejuntu. Labai paprastai. Tu man tik bjaurus. Tu man bjaurus, ir tarp mūsų viskas baigta.

– Gerai, – pasakė jis.

– Ne, ne gerai. Viskas baigta. Argi tu nesupranti?

– Rodos, suprantu.

– Tegu nesirodo.

– Nebūk melodramatiška, Helina.

– Ak, aš melodramatiška? Nieko panašaus. Tik tarp mūsų viskas baigta.

– Ne, nebaigta.

– Pasakiau ir nebekartosiu.

– Ką ketini daryti?

– Dar nežinau. Galbūt ištekėsiu už Džono Makvolsio.

– Neištekėsi.

– Ištekėsiu, jei tik panorėsiu.

– Jis tavęs neves.

– Nebijok, ves. Jis šiandien prašė mano rankos.

Ričardas Gordonas nieko neatsakė. Tuštuma įšliaužė į tą vietą, kur pirma buvo jo širdis, ir viskas, ką jis girdėjo ar pats sakė, atrodė lyg sklindą kažkur iš šalies.

– Ko jis tave prašė? – paklausė jis tolimu, lyg ne savo balsu.

– Tekėti už jo.

– Kodėl?

– Nes jis mane myli. Nes jis nori su manimi gyventi. Jis ganėtinai uždirba ir gali mane išlaikyti.

– Tu ištekėjusi už manęs.

– Netikrai. Ne bažnyčioje. Tu nenorėjai tuoktis bažnyčioje ir tu gerai žinai, kad sugildei širdį vargšei mano mamai. Aš taip tave mylėjau, kad dėl tavęs būčiau bet kam širdį sugildžiusi. Dieve, kokia buvau kvaila. Aš juk ir sau širdį sugildžiau. Ji sugildyta, ir aš nebeturiu širdies. Viską, kuo tikėjau, viską, ką branginau, mečiau dėl tavęs, nes tu buvai toks nuostabus, ir tu taip mane mylėjai, kad meilė buvo viskas. Meilė buvo už viską svarbiau, ar ne taip? Meilė buvo tai, ką tik mes turėjome ir ko niekas kitas negalėjo turėti. Tu buvai genijus, aš buvau visas tavo gyvenimas. Aš buvau tavo draugė ir tavo mažoji juodoji gėlelė. Pliauškalai. Meilė – taip pat bjaurus melas. Meilė – tai ergoapiolo tabletės, nes tu bijojai, kad nebūtų vaikų. Meilė – tai chininas ir chininas, ir chininas, kol pradeda ausyse spengti. Meilė – tai šlykštus abortų siaubas, į kurį tu mane siųsdavai. Meilė – tai mano išdraskyti viduriai. Tai kateteriai ir apsiplovimai. Aš žinau, kas yra meilė. Meilė visada kabo vonioje už durų. Ji dvokia lizoliu. Velniop meilę! Meilė – kai tu, davęs man laimės, užmingi išsižiojęs, o aš guliu visą naktį akių nesumerkdama ir bijau net melstis, nes žinau, kad nebeturiu teisės. Meilė – tai visi tie šlykštūs triukai, kurių tu mane išmokei, pats turbūt prisiskaitęs iš kažkokių knygų. Viskas. Viskas baigta su tavim ir viskas baigta su meile! Su tavo šlykščia meile. Tu, rašytojau!

– Tu, airiška nevala!

– Nesiplūsk. Ir aš žinau tau vardą.

– Ir gerai.

– Ne, ne gerai. Blogai, labai blogai. Jeigu tu bent būtum geras rašytojas, gal ir galėčiau pakęsti visa kita. Bet aš prisižiūrėjau, koks tu piktas, pavydus, kaip kaitalioji savo politines pažiūras, vaikydamasis mados, kaip meilikauji į akis, o už akių keiki. Prisižiūrėjau tiek, kad tu man atsipykai. Ir dar šiandien ta bjauri turtinga kalė Bredli! O, kaip man atsipyko visa tai. Aš stengiausi tavim rūpintis ir tave linksminti, tau tarnauti ir tau virti, ir tylėti, kai tu nori, ir būti linksma, kai tu nori, ir kęsti tavo nuotaikas, ir dėtis laiminga, ir taikstytis su tavo pykčiais ir pavyduliavimais, ir su tavo niekšybėmis, bet dabar viskas baigta.

– Tai dabar nori pradėti iš naujo su girtuokliu profesorium?

– Jis tikras žmogus. Jis geras ir nuoširdus, ir su juo taip ramu, ir mes turime daug dvasinio bendrumo ir interesų, kurių tu niekad neturėsi. Jis panašus į mano tėvą.

– Jis girtuoklis.

– Taip, jis geria. Ir mano tėvas gėrė. Ir mano tėvas nešiojo vilnones puskojines ir vakarais ištiesdavo kojas ant kėdės ir skaitydavo laikraštį. Ir kai mes sirgome krupu, jis mus slaugė. Jis dirbdavo katilus, ir jo rankos buvo visos suskilusios, ir jis mėgdavo muštis, kai išgerdavo, ir mokėdavo muštis, kai būdavo blaivas. Jis eidavo klausyti mišių, nes mama to norėdavo, ir atlikdavo velykinę dėl jos ir dėl mūsų Viešpaties, bet labiausiai dėl jos, ir jis buvo geras sutuoktinis, o jeigu kada ir būdavo jai neištikimas, ji niekada to nesužinodavo.

– Galiu kirsti, kad jis dažnai būdavo jai neištikimas.

– Galbūt, bet jeigu taip atsitikdavo, jis pasisakydavo kunigui, o ne jai, ir jeigu taip atsitikdavo, tai tik todėl, kad jis negalėdavo susivaldyti, o paskui gailėdavosi ir atgailaudavo. Jis

ne iš smalsumo tai darydavo ar gaidiško pasipūtimo, ar kad galėtų pasigirti žmonai, koks jis vyras. Jeigu taip atsitikdavo, tai tik todėl, kad mama su mumis, vaikais, būdavo išvažiavusi visai vasarai, ir jis susitikdavo su draugais ir pasigerdavo. Jis buvo tikras žmogus.

– Tu galėtum būti rašytoja ir parašyti apie jį knygą.

– Aš būčiau geresnė rašytoja už tave. Ir Džonas Makvolsis geras žmogus. O tu ne. Ir niekad nebūsi. Ir ne politinės pažiūros ar religingumas čia svarbu.

– Aš nereligingas.

– Ir aš ne. Bet kadais buvau ir vėl būsiu. Ir šito tu iš manęs neatimsi. Kaip atėmei visa kita.

– Na žinoma.

– Žinoma. Galėsi sau miegoti su kokia nors turtinga kale, kaip Elen Bredli. Kaip tu jai patikai? Ar ji nesakė, kad tu nuostabus?

Žiūrėdamas į jos liūdną, piktą veidą, pro ašaras dar gražesnį, su papurtusiomis kaip pumpurai po lietaus lūpomis, išsidraikiusiais tamsiais garbanotais plaukais, Ričardas Gordonas suprato, kad neteko jos galutinai.

– Tai tu manęs nebemyli?

– Man net tas žodis bjaurus.

– Gerai, – pasakė jis ir ūmiai sudavė jai per veidą.

Ji pravirko dabar iš skausmo, ne iš pykčio, užsikniaubusi ant stalo.

– Nereikėjo taip daryti, – pasakė ji.

– Ne, labai reikėjo, – pasakė jis. – Tu labai daug žinai, bet nežinai, kaip man to reikėjo.

Šiandien pavakare, kai atsidarė durys, jinai jo nematė. Ji matė tik baltas, tarsi iš glajaus išlietas, lubas su kupidonais, ba-

landėlėmis ir raitytais ornamentais, kurie staiga išryškėjo nuo šviesos, kai durys atsidarė.

Ričardas Gordonas pasuko galvą ir pamatė jį, stovintį tarpduryje, petingą, barzdotą.

– Nenustok, – pasakė Elen. – O, nenustok.

Jos šviesūs plaukai buvo išsidraikę ant pagalvio.

Bet Ričardas Gordonas nustojo ir, pasukęs galvą, žiūrėjo neatitraukdamas akių.

– Nekreipk į jį dėmesio. Nekreipk į nieką dėmesio. Argi nesupranti, kad dabar negalima nustoti? – pasakė moteris beatodairiškai primygtinai.

Barzdotasis vyras tyliai uždarė duris. Jis šypsojosi.

– Kas yra, brangusis? – paklausė Elen Bredli, dabar vėl patamsy.

– Aš turiu išeiti.

– Tu juk negali išeiti, argi nesupranti?

– Tavo vyras...

– Juk tai tik Tomis, – pasakė Elen. – Jis viską seniai žino. Nekreipk į jį dėmesio. Na, brangusis. Na, prašau.

– Aš negaliu.

– Tu privalai, – pasakė Elen. Jis juto, kaip ji visa virpa, net galva dreba ant jo peties. – Viešpatie, negi tu nieko nesupranti? Nejau nė kiek neturi pagarbos moteriai?

– Aš turiu išeiti.

Tamsoje jis pajuto smūgį per veidą, net akyse jam sužaibavo. Paskui vėl smūgį. Šį kartą per burną.

– Tai štai koks tu, – pasakė jinai jam. – Aš maniau, kad jūs prityręs vyras. Nešdinkitės lauk!

Štai kas buvo šiandien pavakare. Štai kaip baigėsi pas Bredlius.

O dabar jo žmona sėdėjo prie salo, užsikniaubusi ant rankų, ir abudu tylėjo. Ričardas Gordonas girdėjo, kaip tiksi laikrodis, ir jo krūtinėj buvo taip tuščia, kaip šitam kambary tylu. Po valandėlės žmona pasakė, nežiūrėdama į jį:

– Man labai gaila, kad taip susiklostė. Bet tu juk pats matai, kad viskas baigta?

– Taip, jeigu jau taip buvo, kaip tu sakai.

– Ne visada taip buvo, bet dabar jau seniai taip.

– Atsiprašau, kad aš tau sudaviau.

– O, tai niekis. Ne tai svarbu. Tai tik tokia atsisveikinimo forma.

– Liaukis.

– Man reikia išeiti, – pasakė ji labai pavargusiu balsu. – Reikia turbūt imti didįjį lagaminą.

– Atidėk rytui, – pasakė jis. – Viską galima padaryti rytą.

– Geriau aš tai padarysiu dabar, Dikai, taip bus lengviau. Bet aš taip pavargau nuo viso šito, ir man taip skauda galvą.

– Kaip nori.

– O Viešpatie, – pasakė ji. – Kaip norėčiau, kad nieko nebūtų buvę. Bet buvo. Pasistengsiu tau čia viską sutvarkyti. Reikės tau pasamdyti ką nors, kad patarnautų. Jeigu aš nebūčiau tiek visko prišnekėjusi, jeigu tu nebūtum man sudavęs, gal būtume galėję dar kaip nors susitaikyti.

– Ne, dar prieš tai viskas buvo baigta.

– Man taip tavęs gaila, Dikai.

– Nesigailėk manęs, nes aš vėl tau suduosiu.

– Gal man bus lengviau, jei tu man suduosi, – pasakė ji. – Man tavęs gaila. *Labai* gaila.

– Eik po velnių.

– Man gaila, kad pasakiau, jog tu prastas lovoje. Aš nieko apie tai neišmanau. Tikriausiai tu nuostabus.

– Manai, tu tai kažin kas, – pasakė jis.

Ji vėl pravirko.

– Tai blogiau negu antausis, – pasakė ji.

– Kaip tu ten sakei?

– Nežinau. Nebeprisimenu. Aš taip buvau supykus, ir tu mane taip įskaudinai.

– Juk jeigu viskas baigta, ko dar pykti?

– O, aš nenoriu, kad viskas būtų baigta. Bet taip yra, ir dabar jau nieko nebepadarysi.

– Tu turi savo girtuoklį profesorių.

– Liaukis, – pasakė ji. – Geriau baikim tas kalbas ir patylėkim.

– Taip.

– Tu sutinki?

– Taip.

– Aš miegosiu čia.

– Ne. Gali eiti į lovą. Tikrai gali. Aš truputį išeinu.

– Neišeik.

– Man reikia, – pasakė jis.

– Sudiev, – pasakė ji, ir jis pamatė jos veidą, kurį visados taip mylėjo ir kurio niekad negadino ašaros, ir jos garbanotus juodus plaukus, mažas standžias krūtis, aptemptas megztuku ir liečiančias stalo kraštą, bet nematė jos visos, kurią taip mylėjo ir manė, kad patenkina, bet pasirodo, nesugebėjo; ir kai jis ėjo pro duris, ji žiūrėjo į jį iš anapus stalo, pasidėjusi smakrą ant rankų, ir verkė.

XIV skyrius

Jis neėmė dviračio, išėjo pėsčias. Mėnuo jau buvo patekėjęs, ir medžiai atrodė tamsūs dangaus fone, ir jis ėjo pro medinius namus su siaurais kiemeliais ir uždarinėtom langinėm, pro kurias skverbėsi šviesa; negrįstom gatvelėm su dviem eilėm namų; končų kvartalais, kur viskas oru, paslėpta nuo svetimų akių – dorybė, nesėkmės, avižinė košė ir virta žuvis, nuolatinis nepri-valgymas, prietarai, teisumas, kraujomaiša ir tikėjimo paguoda; pro atlapus, apšviestus kubiečių *bolito*, lūšnas, kurių visa romantika tiktai jų vardas: „Raudonasis namelis", „Čiča"; pro akmens blokų bažnyčią su bjauriais smailais trikampiais bokštais šviesiame danguje, pro didelius sodus ir ilgą vienuolyno masyvą juodu kupolu, gražų mėnesienoje, pro degalinę ir skaisčiai apšviestą užkandinę prie dykynės, kur kažkada buvo miniatiūrinis golfo laukas, skaisčiai apšviesta pagrindine gatve, kurioj trys vaistinės, muzikos instrumentų parduotuvė, penkios žydų krautuvės, trys biliardinės, dvi kirpyklos, penkios alinės, trys ledainės, penki prasti ir vienas geras restoranas, du laikraščių ir žurnalų kioskai, keturios sendaikčių krautuvėlės (vienoje dirbami raktai), fotografo ateljė, valstybinių įstaigų namas, kurio antram aukšte keturi stomatologų kabinetai, didelė smulkių prekių parduotuvė, viešbutis prie sankryžos su taksi aikštele priešais, paskui gatvele už viešbučio, kuri veda į „džiungles", pro didelį dažytą namą šviesiais langais, kurio viduje skambėjo pianola, tarpdury stovėjo merginos, o ant šaligatvio sėdėjo jūreivis; paskui kiemais, pro mūrinius teismo rūmus su šviečiančiu laikrodžiu, kuris rodė pusę vienuolikos, pro kalėjimą, kurio baltos sienos spindėjo mėnesienoje, tiesiai prie tamsaus „Alyvų žydėjimo" prieangio skersgatvy, pristatytame automobilių.

„Alyvų žydėjime“ buvo šviesu ir pilna žmonių, ir įėjęs Ričardas Gordonas pamatė, kad lošimo salėj sausakimša; ruletė sukosi ir mažas rutuliukas skardžiai cinksėjo į metalines pertvarėles, ruletė lėtėjo, rutuliukas zvimbė, kol pašokęs spragtelėjo ir sustojo; ir taip tolydžio, ir nieko daugiau nebuvo girdėti, tik kaip sukasi ruletė ir kaukši kauliukai. Už baro stovėjo šeimininkas su dviem barmenais, jis pasakė:

– Sveiki gyvi, pone Gordonai. Ką gersite?

– Nežinau, – atsakė Ričardas Gordonas.

– Nekaip atrodom šiandien. Kas yra? Nesveikuojam?

– Taip.

– Aš jums šio to sutaisysiu. Tuoj pasijusit geriau. Ar esate ragavęs ispaniško absento *ojen?*

– Duokit šen.

– Išgersit – ir tuoj pasidarys geriau. Panorėsit su visais čia susikibti, – pasakė šeimininkas. – Ponui Gordonui – *ojen special.*

Stovėdamas prie baro Ričardas Gordonas išgėrė tris *ojen special,* bet geriau jam nepasidarė; drumstas, salstelėjęs, šaltas, saldymedžiu atsiduodantis gėrimas niekaip jo nepaveikė.

– Duokit ko nors kito, – pasakė jis barmenui.

– Kas yra? Jums nepatiko *ojen special?* – paklausė šeimininkas. – Jums nepasidarė geriau?

– Ne.

– Po *ojen special* ne viską galima gerti.

– Duokite gryno viskio.

Viskis sušildė jam liežuvį ir gomurį, bet nuotaikos nepataisė, ir ūmiai, žiūrėdamas į save veidrodyje už baro, jis suprato, kad gėrimas jam jau niekada nebepadės. Tai, kas jam dabar yra, yra ir bus nuo šiol, visada bus, ir nors jis pasigers iki sąmonės netekimo, kai išsiblaivys, bus taip pat.

Aukštas, labai liesas jaunuolis su retais šviesiais pūkeliais ant smakro, stovįs greta jo prie baro, paklausė:

– Ar tik nebūsite Ričardas Gordonas?

– Taip.

– Aš Herbertas Spelmanas. Man rodos, mes susipažinome vienam pobūvy Brukline.

– Gali būti, – pasakė Ričardas Gordonas. – Labai gali būti.

– Man labai patiko jūsų paskutinė knyga, – pasakė Spelmanas. – Man visos jūsų knygos patiko.

– Aš labai džiaugiuosi, – pasakė Ričardas Gorodnas. – Gal išgersim?

– Su jumis mielai, – pasakė Spelmanas. – Ar jūs ragavote to *ojen*?

– Jis man nepadeda.

– O kas jums yra?

– Nuotaika prasta.

– Pabandykit dar vieną.

– Ne, aš gersiu viskį.

– Žinote, man tai didelis įvykis, kad jus sutikau, – pasakė Spelmanas. – Jūs turbūt neprisimenate manęs tą vakarą?

– Ne. Bet gal tai buvo geras vakaras. Juk gerų vakarų paprastai neprisimenam, ar ne?

– Gal ir taip. Mes buvome pas Margaritą Van Brunt. Prisimenate? – paklausė jis su viltim.

– Stengiuosi.

– Tai aš tuomet padegiau namą, – pasakė Spelmanas.

– Negali būti.

– Taip, taip, – pasakė Spelmanas džiaugsmingai. – Tikrai aš. Tai buvo nuostabiausias iš visų man atmintinų vakarų.

– Ką jūs dabar veikiate? – paklausė Gordonas.

– Nieko ypatinga, – atsakė Spelmanas. – Truputį keliauju. Ilsiuosi, taip sakant. O jūs rašote naują knygą?

– Taip. Jau įpusėjau.

– Šaunu! – pasakė Spelmanas. – Apie ką?

– Apie streiką tekstilės fabrike.

– Nuostabu, – tarė Spelmanas. – Aš ryju viską apie socialinius prieštaravimus.

– Kaip?

– Be galo mėgstu, – pakartojo Spelmanas. – Labiau už viską. Ir jūs tikrai pats geriausias iš jų visų. Klausykit, ar yra ten gražuolė žydaitė agitatorė?

– O ką? – paklausė Ričardas Gordonas įtariai.

– Tai vaidmuo Silvijai Sidni. Aš ją įsimylėjęs. Norite pamatyti jos nuotrauką?

– Mačiau, – atsakė Ričardas Gordonas.

– Išgerkim, – pasiūlė Spelmanas pakiliai. – Kas galėjo pagalvoti, kad aš jus čia sutiksiu. Išties esu laimės kūdikis. Tikras laimės kūdikis.

– Kodėl? – paklausė Ričardas Gordonas.

– Aš pamišęs, – pasakė Spelmanas. – Ak, kaip nuostabu. Tarsi būtum visą laiką įsimylėjęs, tik visados laimingai.

Ričardas Gordonas truputį pasitraukė į šalį.

– Be reikalo, – pasakė Spelmanas. – Aš nepavojingas. Tai yra – aš beveik nepavojingas. Išgerkim dar.

– Ar jūs seniai pamišęs?

– Man rodos, visada toks buvau, – atsakė Spelmanas. – Aš jums sakau, kad tai vienintelis būdas mūsų laikais būti laimingam. Kas man rūpi, koks *Douglas Aircraft* akcijų kursas? Kas man rūpi, koks Telefono ir telegrafo kompanijos akcijų kursas? Tai manęs nedomina. Aš skaitau vieną jūsų knygų arba geriu,

arba žiūriu į Silvijos fotografiją ir esu laimingas. Aš kaip paukštis. Dar geriau negu paukštis... Aš... – valandėlę jis dvejojo, ieškodamas žodžio, paskui greitai išpyškino: – Aš mažas dailus gandriukas, – ir nuraudo. Jis žiūrėjo į Ričardą Gordoną neatitraukdamas akių, krutindamas lūpas, ir tuomet augalotas šviesiaplaukis jaunas vyras atsiskyrė nuo kompanijos kitam gale baro ir priėjęs uždėjo ranką jam ant peties.

– Eime, Heroldai, – pasakė jis. – Mums jau metas namo.

Spelmanas nuožmiai žiūrėjo į Ričardą Gordoną.

– Jis juokiasi iš gandro, – pasakė jis. – Jis pasitraukė nuo gandro. Nuo gandro, kuris sklendžia ratus...

– Eime, Heroldai, – pasakė augalotasis šviesiaplaukis.

Spelmanas atkišo ranką Ričardui Gordonui.

– Aš nepykstu, – pasakė jis. – Jūs geras rašytojas. Laikykitės ir toliau tokios linijos. Atminkit, kad aš visad laimingas. Nesileiskite išmušamas iš vėžių. Iki greito pasimatymo.

Augalotasis šviesiaplaukis viena ranka apkabino jį per pečius, ir abu nuėjo pro žmones link durų. Spelmanas atsigręžė ir mirktelėjo Ričardui Gordonui.

– Puikus vaikinas, – pasakė šeimininkas. Jis patekšnojo sau per kaktą. – Labai mokytas. Turbūt per daug mokosi. Mėgsta taures daužyti. Bet ne iš piktumo. Už viską sumoka, ką sudaužo.

– Ar jis čia dažnai užeina?

– Kas vakarą. Kas jis sakėsi esąs? Gulbė?

– Gandras.

– Aną vakarą buvo arklys. Su sparnais. Toks, kaip ant *White horse** butelių, tik su sparnais. Bet šiaip puikus vyrukas. Turi

* Baltasis žirgas.

pinigų. Galvoj jam negerai. Giminės ir laiko jį čia su priežiūra. Jis man gyrė jūsų knygas, pone Gordonai. Ką gersite? Mano sąskaita.

– Viskio, – atsakė Ričardas Gordonas.

Jis pamatė ateinantį šerifą. Šerifas buvo blyškaus kaip lavonas veido ir labai malonus žmogus. Ričardas Gordonas buvo sutikęs jį pobūvy pas Bredlius ir kalbėjęs apie banko apiplėšimą.

– Klausykit, – tarė šerifas, – jeigu nesat labai užsiėmęs, važiuokite su manim, truputį vėliau. Kranto apsauga parplukdo Hario Morgano laivą. Tanklaivis pranešė, pastebėjo netoli Matekumbės. Visa gauja paimta.

– Oho! – pasakė Ričardas Gordonas. – Visi suimti?

– Telegramoje sakoma, kad iš visų tik vienas gyvas.

– Nežinote kas?

– Ne, neaišku. Dievaižin, kas ten atsitiko.

– Pinigai laive?

– Niekas nežino. Bet turėtų būti laive, jeigu jie nepasiekė Kubos.

– Kada jie parplauks?

– Veikiausiai po kokių poros valandų.

– Kur atplukdys laivą?

– Turbūt į Karinį uostą. Prie kranto apsaugos tiltelio.

– Kur aš jus rasiu?

– Užvažiuosiu čia jūsų paimti.

– Arba pas Fredį. Čia gal taip ilgai neišbūsiu.

– Pas Fredį šiandien karšta. Ten prisirinkę karo veteranų iš salų. Jie visada kelia riaušes.

– Eisiu pažiūrėti, – pasakė Ričardas Gordonas. – Tokia bjauri nuotaika šiandien.

– Tik nepakliūkit jiems po ranka, – perspėjo šerifas. – Aš užvažiuosiu jūsų paimti po poros valandų. Gal dabar pavėžėti iki tenai?

– Ačiū.

Jie prasispraudė pro žmones, ir Ričardas Gordonas atsisėdo į automobilį greta šerifo.

– Kas, jūsų manymu, atsitiko Morgano laive? – paklausė jis.

– Dievas žino, – pasakė šerifas. – Bet, matyt, kažkas baisu.

– O daugiau nėra jokios informacijos?

– Ničnieko, – atsakė šerifas. – Na, štai, tik pažiūrėkit.

Jie privažiavo prie skaisčiai apšviesto Fredžio baro ir pamatė, kad jis pilnut pilnutėlis. Vyrai su brezentiniais drabužiais, kai kurie vienplaukiai, kiti su kepurėm, senom kariškom skrybėlėm arba kartoniniais šalmais, buvo trim eilėm apgulę barą, automatinis patefonas su garsintuvu grojo „Kaprio salą". Tą akimirką, kai jie sustojo prie šaligatvio, pro atdaras duris paknopstom išvirto žmogus, jam iš paskos kitas. Jiedu nuvirto ir raičiojosi susikibę po šaligatvį, ir tas, kuris buvo viršuj, abiem rankom įsitvėręs pirmajam už plaukų, daužė jo galvą į cementą, net šleikštu darėsi nuo to garso. Bare niekas nekreipė į juos dėmesio.

Šerifas išlipo iš automobilio ir sugriebė už peties tą, kuris buvo ant viršaus.

– Liaukis, – pasakė jis. – Stokitės greičiau.

Žmogus atsitiesė ir pažvelgė į šerifą.

– Kurių velnių kišatės ne į savo reikalus?

Antrasis, kurio buvo kruvini plaukai, kraujas sunkėsi iš vienos ausies ir tekėjo per strazdanotą veidą, užsipuolė šerifą.

– Ko kimbate prie mano bičiulio? – kimiu balsu paklausė jis. – Ko jums reikia? Gal manot, kad aš negaliu pakęsti?

– Tu viską gali pakęsti, Džojau, – pasakė tas, kuris jį daužė. – Klausykit, – tarė jis šerifui, – ar negalėčiau pasiskolinti sidabrinio?

– Ne, – atsakė šerifas.

– Tai eikit po velnių! – jis atsisuko į Ričardą Gordoną: – O iš jūsų, dranguži?

– Aš jus pavaišinsiu, – pasakė Gordonas.

– Eime, – pasakė veteranas ir įsikibo Gordonui į parankę.

– Aš užvažiuosiu, – tarė šerifas.

– Gerai. Lauksiu jūsų.

Kai jie spraudėsi prie baro, pirmasis veteranas, rudaplaukis šlakuotas vyras su kruvina ausim ir skruostu, sugriebė Gordoną už rankos.

– Senas bičiulis, – pasakė jis.

– Jis bravo vyras, – tarė antrasis veteranas, – jis gali pakęsti.

– Aš galiu pakęsti, supranti? – pasakė kruvinasis. – Tuo aš ir nušluosčiau jiems nosį.

– Bet tu negali atgal duoti, – atsiliepė kažkieno balsas. – Ir nesistumdyk čia.

– Praleiskite mus, – pasakė kruvinasis. – Praleiskit mane ir mano bičiulį, – jis sušnibždėjo Ričardui Gordonui į ausį: – kam man duoti atgal? Aš juk galiu pakęsti, supranti?

– Klausykit, – tarė antrasis veteranas, kai jie pagaliau atsidūrė prie alumi sulieto baro. – Kad būtumėt matę jį šiandien dieną pas Penktosios stovyklos komisarą. Aš jį parsiverčiau ir ėmiau daužyti per galvą buteliu. Kaip būgną mušdamas. Galiu lažintis, gal kokia penkiasdešimt kartų sudaviau.

– Daugiau, – pasakė kruvinasis.

– O jam nieko.

– Aš galiu pakęsti, – pakartojo tas. Jis sušnibždėjo Ričardui Gordonui į ausį: – Tai paslaptis.

Ričardas Gordonas perdavė jiems du alaus bokalus iš trijų, kuriuos storapilvis negras barmenas su baltu švarku prileido ir pastūmė jam.

– Kokia paslaptis? – paklausė jis.

– Mano, – atsakė kruvinasis. – Mano paslaptis.

– Jis turi paslaptį, – pasakė antrasis veteranas. – Jis nemeluoja.

– Norit sužinoti? – sušnibždėjo kruvinasis Ričardui Gordonui į ausį. Gordonas linktelėjo. – Man neskauda.

Antrasis linktelėjo.

– Pasakyk viską.

Rudaplaukis prikišo savo kruvinas lūpas Gordonui beveik prie pat ausies.

– Kartais man net malonu, – pasakė jis. – Ką jūs pasakysite?

Šalia Gordono stovėjo aukštas liesas vyras su randu nuo ausies iki pat smakro. Jis pažiūrėjo į rudaplaukį ir nusišiepė.

– Iš pradžių tai buvo sportas, – paaiškino jis. – Paskui pasidarė malonumas. Jeigu man nuo ko nors galėtų būti bloga, tai nuo tavęs tikrai susivemčiau, Rudi.

– Greit vemi, – pasakė pirmasis veteranas. – Kokiam daliny tarnavai?

– Ką tu išmanai apie dalinius, prasigėręs mušeika, – atrėžė aukštasis.

– Gal išgersim? – pasiūlė Gordonas aukštajam.

– Ačiū, – atsakė šis. – Dar turiu.

– Neužmirškit mūsų, – pasakė vienas iš tų, kurie įėjo su Gordonu.

– Dar tris alaus, – užsakė Ričardas Gordonas, negras prileido ir pastūmėjo jiems. Prie baro buvo taip ankšta, kad rankų negalėjai pakelti, ir Gordoną prispaudė prie aukštojo.

– Jūs iš laivo? – paklausė aukštasis.

– Ne, čia gyvenu. O jūs iš salų?

– Mes šiandien atvažiavom iš Torgutos, – pasakė aukštasis. – Tokį vėją ten pakelėm, kad bijojo mus ilgiau laikyti.

– Jis kairysis, – pareiškė pirmasis veteranas.

– Ir tu toks būtum, jei bent kiek košės galvoj turėtum, – pasakė aukštasis. – Išsiuntė mus ten norėdami atsikratyti, bet mes pakėlėm vėją, – jis nusišiepė Ričardui Gordonui.

– Duok jam! – suklykė kažkas, ir Ričardas Gordonas pamatė kumštį smogiant kažkam į veidą visai netoli jo. Du vyrai nutempė nuo baro į šalį tą, kuriam smogė. Išsivedė, kur laisviau, ir vienas vėl smogė jam į veidą, kitas į pilvą. Žmogus pargriuvo ant cementinių grindų ir užsidengė veidą rankomis, ir vienas vyrų spyrė jam į nugarą. Visą laiką žmogus neištarė nė garso. Vienas vyrų truktelėjęs pastatė jį ir pastūmė prie sienos.

– Pamokyk jį, – pasakė jis, ir kai anas atsišliejo išblyškęs prie sienos, antrasis vyras atsistojo į poziciją, truputį sulenkęs kelius, užsimojo dešiniu kumščiu beveik nuo pat cementinių grindų ir kirto jam į žandikaulį. Tas suklupo, paskui palengva parvirto, ir apie jo galvą ėmė tvenktis kraujo klanelis. Tie du vyrai paliko jį ten ir sugrįžo prie baro.

– Tai bent smūgis, vyruti, – pasakė pirmasis.

– Šunsnukis koks, atvažiuoja į miestą, pasideda atlyginimą į banką, o paskui trinasi čia taikydamas nukniaukti porciją, – pasakė antrasis. – Aš jau antrą kartą jį mokau.

– Gerai jį pamokei šį kartą.

– Kai aš jam smogiau, pajutau, kad žandikaulis subraškėjo lyg kauliukų maišelis, – džiūgavo antrasis. Vyras gulėjo prie sienos, ir niekas nekreipė į jį dėmesio.

– Klausyk, jeigu tu man taip trenktum, aš nė nemirktelčiau, – pareiškė rudaplaukis veteranas.

– Užsičiaupk, pliauškale, – pasakė „mokytojas“, – tu sifilitike.

– Ką pasakei?!

– Nuo tokių kaip tu mane vemt verčia, – pasakė „mokytojas“. – Ko man trankyti rankas į tave?

– Užtatai kad atsitrenktum. Klausyk, seni, – rudaplaukis kreipėsi į Ričardą Gordoną, – gal dar po vieną?

– Ar ne šaunūs vaikinai? – paklausė aukštasis. – Karas apvalo žmogų ir padaro jį kilnesnį. Tiktai klausimas, ar kareiviais gali būti tik tokie kaip mes, ar kariuomenė mus tokius padarė?

– Aš nežinau, – atitarė Ričardas Gordonas.

– Galiu lažintis, kad čia jūs nerastumėt nė trijų atsarginių, – pasakė aukštasis. – Čia rinktinė publika. Padugnių grietinėlė. Tie, su kuriais Velingtonas laimėjo prie Vaterlo. Ką gi, ponas Huveris išvijo mus iš Antikosčio, ponas Ruzveltas atgrūdo čia, norėdamas mumis nusikratyti. Stovykloj yra visos sąlygos epidemijai kilti, bet tie vargšai benkartai nemiršta, ir tiek. Kai kuriuos išgrūdo į Tortugą, bet dabar ir ten klimatas sveikesnis. Be to, mes nenorėjom ten pasilikti. Teko parvežti atgal. Kur dabar mus nubogins? Juk turi kaip nors mumis nusikratyti. Negi jūs nesuprantate?

– Bet kodėl?

– Nes mes beviltiški, – atsakė jis. – Mes neturime ko prarasti. Mes jau visiškai sužvėrėję. Mes blogesni už tuos, kuriuos vedė Spartakas. Bet mums nieko negali padaryti, nes mes tiek mušti, kad dabar vienintelė mūsų paguoda – gėrimas, ir vienintelis

pasididžiavimas – kad galim viską pakęsti. Bet ne visi tokie. Kai kurie gali ir atgal duoti.

– Ar daug stovykloje komunistų?

– Tik apie keturiasdešimt, – atsakė aukštasis. – Iš dviejų tūkstančių. Komunistu būti reikia disciplinos ir susivaldymo; girtuoklis negali būti komunistu.

– Neklausykit jo, – tarė rudaplaukis veteranas. – Jis prakeiktas radikalas.

– Klausykit, – pasakė kitas veteranas, kuris gėrė alų su Ričardu Gordonu. – Klausykit, aš jums papasakosiu, kas dedasi laivyne. Klausykis ir tu, prakeiktas radikale.

– Neklausykit jo, – pakartojo rudaplaukis. – Kai laivynas nuplaukia į Niujorką ir išeini vakare į krantą, ten po Riversaiddraivu būna senių su ilgom barzdom, kurie leidžia už dolerį prim... jų barzdas. Kaip jums patinka?

– Aš tau pastatysiu išgerti, – pasakė aukštasis, – ir tu užmirši. Nenoriu apie tai nė girdėti.

– Nieko aš neužmiršiu, – atrėžė rudaplaukis. – Kas jums yra, drauguži?

– Ar teisybė apie tas barzdas? – paklausė Ričardas Gordonas. Jis pajuto, kad darosi bloga.

– Prisiekiu Dievu ir savo motina, – atsakė rudaplaukis. – Čia, po velnių, tai dar vieni niekai.

Kitame gale baro vienas veteranas ginčijosi su Fredžiu dėl sąskaitos.

– Tiek išgėrei, – pasakė Fredis.

Ričardas Gordonas pasižiūrėjo į tą veteraną. Jis buvo visai girtas, akys krauju pasruvusios, ir jis aiškiai ieškojo priekabių.

– Tu prakeiktas sukčius, – pasakė jis Fredžiui.

– Aštuoniasdešimt penki centai, – nenusileido Fredis.

– Žiūrėkit, žiūrėkit, – tarė rudaplaukis veteranas.

Fredis pasidėjo rankas ant baro. Jis nenuleido nuo veterano akių.

– Tu prakeiktas sukčius, – pakartojo veteranas, čiupdamas alaus bokalą. Kai jis apgniaužė stiklą pirštais, dešinioji Fredžio ranka švystelėjo puslankiu virš baro ir kaukštelėjo didele, pašluoste apvyniota druskine veteranui per galvą.

– Švariai, ar ne? – pasakė rudaplaukis. – Dailiai, ar ne?

– Pamatytumėt, kaip jis kaukši per galvas nupjauta biliardo lazda, – pasakė kitas.

Du veteranai, stovintys prie to, kuris nuvirto žemėn, gavęs su druskine, piktai pasižiūrėjo į Fredį.

– Už ką tu jį?

– Viskas gerai, – tarė Fredis. – Išgerkit mūsų sąskaita. Ei, Volesai, – šūktelėjo jis. – Patrauk tą prie sienos.

– Švariai, ar ne? – atsisuko rudaplaukis į Ričardą Gordoną. – Dailiai, ką?

Plačiapetis jaunas vyras nuvilko druskine kaukštelėtąjį nuo baro. Paskui pastatė stačią, ir tas įsistebeilijo į jį bereikšmiu žvilgsniu.

– Dink iš čia, – pasakė plačiapetis. – Eik prasivėdinti.

Žmogus prie sienos, jau anksčiau „pamokytas", atsisėdo susiėmęs rankomis galvą. Plačiapetis priėjo prie jo.

– Pats irgi dink, – pasakė jis. – Amžinai įkliūni.

– Mano žandikaulis sulaužytas, – kimiai atsakė šis. Iš burnos jam bėgo kraujas ir tekėjo per smakrą.

– Džiaukis, kad dar gyvas likai, tokį smūgį gavęs, – pasakė plačiapetis. – Ir dink iš akių.

– Mano žandikaulis sulaužytas, – murmėjo tas. – Jis man žandikaulį sulaužė.

– Drožk sau, supranti ar ne? – pakartojo plačiapetis. – Amžinai čia tu įkliūni.

Jis padėjo žmogui su sulaužytu žandikauliu atsistoti, ir šis sunkiai išsvirduliavo į gatvę.

– Būna vakarų, kai čia prie sienos koks tuzinas guli, – pasakė rudaplaukis veteranas. – Vieną sykį mačiau, kaip tas storapilvis čia su šluotražiu trynė. Ar nemačiau, kaip tu čia šluotražiu trynei grindis? – paklausė jis storą negrą barmeną.

– Taip, sere, – atsakė barmenas. – Daug kartų. Taip, sere. Bet jūs niekada nematėte, kad aš būčiau ką mušęs.

– Ar nesakiau? – pasakė rudaplaukis veteranas. – Su šluotražiu.

– Ir šiandien gali būti toks vakaras, – pasakė antrasis veteranas. – Kaip jums atrodo, drauguži? – Ričardui Gordonui. – Gal išmeskime dar po vieną?

Ričardas Gordonas jautė, kad jau girtėja. Jo veidas veidrodyje už baro ėmė rodytis nepažįstamas.

– Kaip jūsų pavardė? – paklausė jis aukštąjį komunistą.

– Džeksas, – atsakė aukštasis. – Nelsonas Džeksas.

– Kur jūs pirma gyvenot?

– O, visur, – atsakė šis. – Meksikoj, Kuboj, Pietų Amerikoj, visur.

– Aš jums pavydžiu, – tarė Ričardas Gordonas.

– Ko jūs man pavydit? Kodėl jūs nedirbat?

– Aš parašiau tris knygas, – pasakė Ričardas Gordonas. – Dabar rašau ketvirtą, apie Gastoniją.

– Gerai, – pasakė aukštasis. – Puiku. Kaip, sakėt, jūsų pavardė?

– Ričardas Gordonas.

– A-a! – pratarė aukštasis.

– Ką reiškia, „A-a“?

– Nieko, – atsakė aukštasis.

– Ar jūs skaitėte mano knygas? – paklausė Ričardas Gordonas.

– Taip.

– Patiko?

– Ne.

– Kodėl?

– Nenoriu sakyti.

– Drožkit.

– Man atrodo, kad jos – š... – pasakė aukštasis ir nusisuko.

– Matyt, šiandien mano vakaras, – tarė Ričardas Gordonas. – Vakaras mano garbei. Ką, sakėt, gersit? – paklausė jis rudaplaukį veteraną. – Aš dar turiu du dolerius.

– Alaus, – atsakė rudaplaukis. – Klausykit, aš jūsų draugas. Aš manau, kad jūsų knygos puikios. Velniop tą prakeiktą kairuolį benkartą.

– Ar neturit čia kokios savo knygos, drauguži? – paklausė antrasis veteranas. – Aš norėčiau paskaityti. Ar jūs kada rašėte „Vakarų apsakymams“ arba „Karo didvyriams“? Aš tuos „Karo didvyrius“ galėčiau kasdien skaityti.

– Kas per paukštis tas aukštasis? – paklausė Ričardas Gordonas.

– Aš jums sakiau, kad jis tik prakeiktas radikalas, – pasakė antrasis veteranas. – Stovykloje jų knibždėte knibžda. Mes juos išvytume, bet sakau, mūsų vyrai dažniausiai negali prisiminti.

– Ko negali prisiminti? – paklausė rudaplaukis.

– Nieko negali prisiminti, – atsakė antrasis.

– Jūs mane matot? – paklausė rudaplaukis.

– Taip, – atsakė Ričardas Gordonas.

– Ar galėtumėt pagalvoti, kad aš turiu puikiausią pasaulyje žmonikę?

– Kodėl gi ne.

– Tikrai turiu, – teigė rudaplaukis. – Ta mergaitė įsimylėjus mane iki ausų. Ji man kaip vergė. „Duok man dar puodelį kavos“, – sakau aš jai. – „Nešu, tėtuk “, – sako jinai. Ir kava ant stalo. Ir visa kita taip. Įsimylėjus mane iki ausų. Mano norai jai įstatymas.

– Tiktai kur jinai? – paklausė antrasis veteranas.

– Tas ir yra, – pasakė rudaplaukis. – Tas ir yra, drauguži. Kur jinai?

– Jis nežino, kur jinai, – pareiškė antrasis veteranas.

– Ne tik tai, – tarė rudaplaukis. – Aš nežinau, kur aš ją paskutinį kartą mačiau.

– Jis nežino net, kokioj šaly jinai.

– Bet klausyk, bičiuli, nesvarbu, kur jinai, bet ta mergaitė man ištikima, – atrėmė rudaplaukis.

– Šventa teisybė, – pritarė antrasis veteranas. – Gali dėl to galvą guldyti.

– Kartais, – pasakė rudaplaukis, – man atrodo, kad jinai – Džindžer Rodžers. Na žinai, iš filmo.

– O kodėl ne.

– Paskui aš vėl matau, kad jinai ramiai sėdi namie ir laukia manęs.

– Saugo šeimos židinį, – pasakė antrasis.

– Taigi, – pritarė rudaplaukis. – Jinai puikiausia moterėlė visam pasauly.

– Klausykit, – pareiškė antrasis. – Mano senė irgi nebloga.

– Teisybė.

– Jinai numirė, – pasakė antrasis veteranas. – Nekalbėkim apie ją.

– Ar jūs vedęs, drauguži? – paklausė rudaplaukis Ričardą Gordoną.

– Žinoma, – atsakė šis.

Prie kito baro galo, už kokių keturių žmonių, jis matė raudoną profesoriaus Makvolsio veidą, mėlynas akis ir smėlio spalvos putotus ūsus. Profesorius Makvolsis žiūrėjo tiesiai prieš save, ir Ričardas Gordonas matė, kaip jis baigė gerti bokalą ir, atkišęs apatinę lūpą, nučiulpė nuo ūsų putą. Ričardas Gordonas pastebėjo, kokios skaisčiai mėlynos jo akys.

Žiūrėdamas į jį Ričardas Gordonas pajuto kažkokį negerumą krūtinėje. Ir jis pirmąkart suprato, ką jaučia vyras, žiūrėdamas į vyrą, dėl kurio jį palieka žmona.

– Kas yra, drauguži? – paklausė rudaplaukis veteranas.

– Nieko.

– Jums negerai, aš matau, kad blogai jaučiatės.

– Ne, – pasakė Ričardas Gordonas.

– Atrodot, lyg šmėklą pamatęs.

– Matot aną su ūsais? – paklausė Ričardas Gordonas.

– Ar tą?

– Taip.

– Tai ką? – paklausė antrasis veteranas.

– Nieko, – atsakė Ričardas Gordonas. – Tegu jį šimts. Nieko.

– Jis kliudo jums? Mes galim jį pamokyt. Trise jį patvarkysim, ir jūs galėsit kaukšteli jam batu.

– Ne, – pasakė Ričardas Gordonas. – Tai nieko nepadės.

– Mes jį pričiupsim, kai jis išeis, – pasakė rudaplaukis veteranas. – Man nepatinka jo fizionomija. Tas šunsnukis panašus į streiklaužį.

– Aš jo neapkenčiu, – pasakė Gordonas. – Jis mane pražudė.

– Mes jam parodysim, – pagrasino antrasis veteranas. – Geltona žiurkė! Klausyk, Rudi, čiupk porą butelių. Mes jį negyvai pritvatysim. Kada jis taip padarė, drauguži? Klausykit, gal dar po vieną?

– Mes turim dolerį trisdešimt centų, – pasakė Ričardas Gordonas.

– Tuomet geriau gal butelį paimkim, – pasiūlė rudaplaukis veteranas. – Nuo alaus aš nespėju lakstyt.

– Ne, – pasakė antrasis. – Tau alus sveikiau. Alus iš statinės sveikiau. Kad pradėjai, tai nemaišyk. Eime, prikulsim tą aviną, paskui sugrįšim ir išgersim alaus.

– Nelieskit jo.

– Ne, drauguži. Mes taip negalim. Jūs pasakėt, kad jis jūsų žmoną nužudė.

– Mane pražudė.

– Tfu! Atsiprašau. Dovanokit, drauguži.

– Jis apiplėšė banką, – pasakė antrasis veteranas. – Galiu lažintis, kad už jo galvą pažadėta premija. Po velnių, juk tai jo fotografiją aš mačiau šiandien pašte.

– Ką tu veikei pašte? – įtariai paklausė antrasis.

– Gal ir laiško nebegalima gauti?

– Ar į stovyklą laiškai neateina?

– Gal manai, banke buvau?

– Ką tu veikei pašte?

– Užėjau pro šalį eidamas.

– Še tau, – pasakė jo draugužis ir taip trenkė užsimojęs, kaip tik buvo galima užsimoti tokioj kamšaty.

– Kameros draugai susiėmė, – atsiliepė kažkas.

Susikibusius, besimušančius, besispardančius ir besikumščiuojančius juos išstūmė pro duris.

– Tegu imasi ant šaligatvio, – pasakė plačiapetis. – Tie benkartai po tris keturis kartus per vakarą susiima.

– Mušeikų pora, – tarė kitas veteranas. – Rudis kadaise gerai imdavosi, bet dabar jį priveikė sifas.

– Abu juos priveikė.

– Rudis gavo nuo vieno vyruko per imtynes, – pasakė mažas kresnas veteranas. – Tas vyrukas sirgo sifu, buvo visas išbertas, visi pečiai ir nugara. Kai tik jie susikibdavo, tas trindavosi pečiu Rudžiui į nosį arba į burną.

– Paistalai. Kam Rudžiui ten kišti veidą?

– O kad jis visuomet taip laikydavo galvą, kai imdavosi. Žemai, va taip. Tai tas vyrukas ir trynėsi į jį.

– Eik jau, mažvaikiams pasakok. Dar niekas nėra gavęs sifo ringe.

– Tau taip atrodo. O aš pasakysiu, kad tokio švaruolio kaip Rudis pasauly nėra buvę. Juk aš jį pažinojau. Vienam būry tarnavom. Ir geras kovotojas buvo. Kaip kažin ką, geras. Ir vedęs tokią puikią mergaitę. Kaip kažin ką, puikią. O sifą gavo nuo to Benio Sempsono, tegul aš prasmengu, jei neteisybė.

– Tai ir prasmek, – pasakė kitas veteranas. – O kur Sargis gavo?

– Sargis Šanchajuj.

– O kur tu?

– Aš niekur.

– O Puta kur?

– Nuo mergšės Breste, važiuodamas namo.

– Kad jūs, vyrai, tiek ir težinot. Sifas, sifas. Ar ne vis tiek, ar žmogus serga sifu, ar ne.

– Tokiems kaip mes vis tiek, – pasakė vienas veteranas. – Nuo jo nei geriau, nei blogiau.

– Sargiui geriau. Jis nesupranta, kas jam yra.

– Ką reiškia „sifas“? – paklausė profesorius Makvolsis savo kaimyną prie baro. Tas jam pasakė.

– Įdomu, kodėl taip vadina? – teiravosi toliau profesorius Makvolsis.

– Nežinau, – atsakė vyras. – Kiek girdėjau, visada taip vadino, dar tada, kai pirmąkart buvau paimtas į kariuomenę. Vadina ir kitaip. Bet daugiausia sifu.

– Tikrai labai įdomu, – pasakė profesorius Makvolsis. – Daugiausia tie terminai – seni angliški žodžiai.

– Kodėl tai vadina sifu? – paklausė profesoriaus Makvolsio kaimynas savo kaimyną.

– Nežinau.

Niekas, atrodė, nežinojo, bet visiems labai patiko šis rimtas filologinės problemos svarstymas.

Ričardas Gordonas dabar stovėjo prie baro greta profesoriaus Makvolsio. Jį čia atstūmė, kai Rudis su Sargiu susimušė, ir jis nesipriešino.

– Sveiki, – pasakė jam profesorius Makvolsis. – Gal išgersite?

– Tik ne su jumis, – atsakė Ričardas Gordonas.

– Ko gero, turite pagrindo, – tarė profesorius Makvolsis. – Ar teko kada matyti ką nors panašaus?

– Ne, – atsakė Ričardas Gordonas.

– Labai įdomu, – kalbėjo profesorius Makvolsis. – Jie nuostabūs. Aš kas vakarą čia ateinu.

– Ir neįkliūvat?

– Ne. O kodėl turėčiau įkliūti?

– Girti mušasi.

– Aš niekados neįkliūvu.

– Prieš kelias minutes pora mano draugų norėjo jus apkulti.

– Taip?

– Gailiuosi, kad neleidau jiems.

– Nemanau, kad nuo to kas labai pasikeistų, – pasakė profesorius Makvolsis savo keista kalbėjimo maniera. – Jeigu jums nemalonu, kad aš čia, galiu išeiti.

– Ne, – tarė Ričardas Gordonas. – Man net savotiškai patinka jūsų draugija.

– Taip, – nutęsė profesorius Makvolsis.

– Ar jūs buvote kada vedęs? – paklausė Ričardas Gordonas.

– Taip.

– Kas atsitiko?

– Mano žmona mirė per gripo epidemiją tūkstantis devyni šimtai aštuonioliktais metais.

– Kodėl jūs dabar vėl norite vesti?

– Manau, kad šį kartą man geriau pavyks. Manau, kad dabar aš būsiu geresnis vyras.

– Ir išsirinkot mano žmoną?

– Taip, – atsakė profesorius Makvolsis.

– Kad jus velniai! – keiktelėjo Ričardas Gordonas ir trenkė jam per veidą.

Kažkas čiupo jį už rankos. Jis ištraukė ranką, ir kažkas vožė jam už ausies, net subraškėjo. Jis matė priešais profesorių Makvolsį, tebestovintį prie baro, visą raudoną, mirkčiojantį akimis. Profesorius Makvolsis norėjo paimti kitą bokalą vietoj to, kurį Gordonas išlaistė, ir Ričardas Gordonas vėl užsimojo ant jo. Tuo metu kažkas vėl sprogo jam už ausies, visos šviesos plykstelėjo, pradėjo suktis ir užgeso.

Paskui jis pasijuto stovintis baro tarpdury. Galvoj gaudė, ir žmonių pilnas kambarys iš lėto sukosi, ir jam darėsi bloga. Jis matė, kad žmonės žiūri į jį. Plačiapetis vyras stovėjo greta.

– Klausykit, – kalbėjo jis. – Nėra ko čia jums kelti skandalą. Gana tie girtuokliai be perstojo mušasi.

– Kas man sudavė? – paklausė Ričardas Gordonas.

– Aš jums sudaviau, – atsakė petingasis. – Tai mūsų nuolatinis klientas. Ir nusiraminkit. Nėra ko čia riaušes kelti.

Netvirtai stovėdamas ant kojų, Ričardas Gordonas pamatė profesorių Makvolsį, ateinantį nuo žmonių apgulto baro prie jo.

– Atsiprašau, – pasakė jis. – Aš nenorėjau, kad jus sumuštų. Jūsų aš nekaltinu ir suprantu.

– Eikit po velnių, – pasakė Ričardas Gordonas ir žengė prie jo.

Daugiau jis nieko neprisiminė, nes petingasis vyras atsistojo į poziciją, truputį nuleido pečius ir vėl jam stuktelėjo, ir jis griuvo, šį kartą kniūbsčias, ant cementinių grindų. Petingasis vyras atsisuko į profesorių Makvolsį.

– Viskas gerai, daktare, – tarė jis paslaugiai. – Jis prie jūsų nebelįs. Ko jis norėjo?

– Turiu parvežti jį namo, – pasakė profesorius Makvolsis. – Ar jis atsigaus?

– Žinoma.

– Padėkit man jį įkelti į taksi, – paprašė profesorius Makvolsis.

Jiedu ištempė Ričardą Gordoną suėmę iš abiejų pusių ir, vairuotojo padedami, įsodino į senutėlį taksi.

– Garantuojat, kad jis atsigaus? – paklausė profesorius Makvolsis.

– Patampykit gerai už ausų, kai norėsit, kad atsigautų. Pašlakstykit vandeniu. Tik kad vėl nepradėtų muštis, kai atsigaus. Pasisaugokit, daktare.

– Gerai, – pasakė profesorius Makvolsis.

Ričardo Gordono galva buvo keistai atmesta ant užpakalinės sėdynės, alsuodamas jis karksėjo ir švokštė. Profesorius Makvolsis pakišo ranką jam po galva ir prilaikė, kad nesitrankytų į sėdynę.

– Kur važiuojam? – paklausė taksistas.

– Į kitą galą miesto, – pasakė profesorius Makvolsis. – Pro parką. Paskui ta gatve, kur pardavinėja kefales.

– Roki Roudu?

– Taip, – tarė profesorius Makvolsis.

Važiuojant pro pirmą kavinę profesorius Makvolsis paprašė taksistą sustoti. Jis norėjo nusipirkti cigarečių. Atsargiai paguldė Ričardo Gordono galvą ant sėdynės ir įėjo į kavinę. Kai grįžo, Ričardo Gordono automobilyje nebebuvo.

– Kur jisai? – paklausė taksistą.

– Antai eina gatve, – atsakė tas.

– Pavykite jį.

Kai taksi pavijo Ričardą Gordoną, šlitiniuojantį šaligatviu, profesorius Makvolsis išlipo ir priėjo prie jo.

– Sėskitės, Gordonai, – pasakė jis. – Mes važiuojam namo.

Ričardas Gordonas pažiūrėjo į jį.

– Mes? – paklausė jis svyruodamas.

– Aš noriu jus parvežti namo šituo taksi.

– Eikit jūs po velnių.

– Vis dėlto sėskitės, – pasakė profesorius Makvolsis. – Aš noriu saugiai parvežti jus namo.

– Kur jūsų gauja?

– Kokia gauja?

– Jūsų gauja, kuri mane primušė.

– Tai tvarkdarys. Net nenumaniau, kad jis ketina jums suduoti.

– Meluojat, – pasakė Ričardas Gordonas. Jis užsimojo smogti priešais stovinčiam žmogui raudonu veidu, bet nepataikė. Tik pats susvyravęs suklupo, paskui iš lėto atsistojo. Kelius buvo nusibrozdinęs į šaligatvį, bet nejautė. – Eikit šen, mušimės, – pasakė užsikirsdamas.

– Aš nesimušu, – atsakė profesorius Makvolsis. – Sėskitės į taksi. Aš su jumis nevažiuosiu.

– Eikit po velnių, – metė Ričardas Gordonas ir nuėjo gatve.

– Tegul sau eina, – pasakė taksistas. – Jis jau atsigaivelėjo.

– Jūs taip manot?

– Žinoma, – patvirtino taksistas. – Visiškai.

– Man dėl jo neramu, – suabejojo profesorius Makvolsis.

– Geruoju jo neįsodinsite į mašiną, – pasakė taksistas. – Tegul sau eina. Jis visai gerai jaučiasi. Ar jis jums brolis?

– Tam tikru atžvilgiu, – tarė profesorius Makvolsis.

Jis žiūrėjo, kol Ričardas Gordonas nušlitiniavo gatve ir pranyko po dideliais ūksmingais medžiais, kurių šakos buvo nusvirusios taip žemai, kad įaugo į žemę kaip šaknys. Profesoriaus Makvolsio mintys nebuvo labai malonios. Tai mirštamoji nuodėmė, galvojo jis žiūrėdamas, sunki mirštamoji nuodėmė, ir tai labai žiauru, ir nors formaliai religija įteisintų galutinį rezultatą, aš pats negalėsiu sau atleisti. Kita vertus, chirurgas negali nutraukti operacijos dėl to, kad pacientui skauda. Bet kodėl visos operacijos gyvenime daromos be anestetikų? Jeigu aš būčiau geresnis, būčiau leidęsis jo primušamas. Jam būtų palengvėję. Vargšas kvailas žmogus. Vargšas

benamis žmogus. Nereikėjo jo vieno palikti, bet aš žinau, kad jam tai nepakeliama. Man gėda, aš bjauriuosi savimi ir gailiuosi to, ką padariau. Visa tai gali blogai baigtis. Bet nereikia apie tai galvoti. Dar kartą pavartosiu anestetikus, kurie man padėdavo septyniolika metų ir kurių man greit nebereikės. Nors tikriausiai tai jau virto yda, ir aš dabar tik ieškau pasiteisinimo. Bet galiausiai tai aš prie šios ydos prisitaikęs. Tik kad galėčiau kuo nors padėti tam vargšui žmogui, kuriam darau skriaudą.

– Vežkit mane atgal pas Fredį.

XV skyrius

Kranto apsaugos kateris su buksyruojama „Končų karaliene“ plaukė tarp rifų ir salų. Katerį supo ant priešpriešių bangų, kurias prasidėjus potvyniui kėlė nestiprus šiaurinis vėjelis, bet baltasis laivas lengvai ir klusniai sekė paskui buksyrą.

– Bus viskas gerai, jei vėjas nesustiprės, – pasakė kranto apsaugos katerio kapitonas. – Laivas eiklus. Gerus laivus statydavo tas Robis. Ar jūs ką nors supratot iš to, ką jis kalba?

– Nieko negalima suprasti, – atsakė padėjėjas. – Jis nusišneka.

– Man rodos, jis neišlaikys, – tarė kapitonas. – Taip peršautas pilvas. Kaip jums atrodo, ar jis nušovė tuos keturis kubiečius?

– Ką gali žinoti. Aš jį klausiau, bet jis manęs nesuprato.

– Gal dar bandykim paklausti?

– Eikim pažiūrėti, – pasakė padėjėjas.

Palikę vairininką prie šturvalo manevruoti pro plūdurus, jie nuėjo į kapitono kajutę už vairinės. Ten, ant geležinio gulto,

gulėjo Haris Morganas. Jis buvo užsimerkęs, bet tuoj atsimerkė, vos kapitonas palietė jo platų petį.

– Kaip jautiesi, Hari? – paklausė jį kapitonas. Haris žiūrėjo į jį, bet nieko neatsakė. – Gal tau ko nors reikia? – paklausė jį kapitonas.

Haris Morganas žiūrėjo į jį.

– Jis negirdi, – pasakė padėjėjas.

– Hari, – pakartojo kapitonas, – gal tau ko reikia, vyruti?

Jis sudrėkino rankšluostį iš butelio, pritaisyto prie gulto, ir suvilgė giliai suskirdusias Hario Morgano lūpas. Jos buvo sukepusios ir atrodė juodos. Žiūrėdamas į jį, Haris Morganas pradėjo kalbėti.

– Žmogus... – pratarė jis.

– Taip, – paragino kapitonas. – Sakyk, sakyk.

– Žmogus, – labai iš lėto pasakė Haris Morganas, – neturi negali jokio nieko negali nėra niekur... – jis nutilo. Kai kalbėjo, jo veidas buvo be jokios išraiškos.

– Sakyk, sakyk, Hari, – ragino kapitonas. – Pasakyk mums, vyruti, kas tai padarė? Kaip visa tai įvyko?

– Žmogus, – pasakė Haris, žiūrėdamas tiesiai į jį savo siauromis akimis plačiam veide, dabar stengdamasis kažką paaiškinti.

– Keturi žmonės, – pasakė kapitonas, norėdamas jam padėti. Jis vėl suvilgė jam lūpas, sugniauždamas rankšluostį, kad pora lašų patektų į burną.

– Žmogus, – pataisė jį Haris; paskui nutilo.

– Na, gerai. Žmogus, – pasakė kapitonas.

– Žmogus, – prakalbo Haris vėl labai iš lėto, be išraiškos, vos judindamas sukepusias lūpas. – Kaip dabar kad yra kad pasidarė kaip nori nieko.

Kapitonas pažiūrėjo į padėjėją ir palingavo galvą.

– Kas tai padarė, Hari? – paklausė padėjėjas.

Haris pažiūrėjo į jį.

– Neapgaudinėk savęs, – pasakė jis.

Kapitonas su padėjėju abu pasilenkė prie jo. Dabar tai pasakys.

– Tas pat, kaip stumti mašinas per kalnus. Tuo keliu į Kubą. Bet kokiu keliu. Visur. Taip ir čia. Kaip dabar kad yra. Kaip dabar kad pasidarė. Laikinai, žinoma, kaip kažin ką. Gal pasiseks. Žmogus...

Jis nutilo. Kapitonas vėl palingavo galvą, žiūrėdamas į padėjėją. Haris Morganas žiūrėjo į jį blausiu žvilgsniu. Kapitonas vėl suvilgė jam lūpas. Ant rankšluosčio liko kraujo dėmė.

– Žmogus, – pasakė Haris Morganas, žiūrėdamas į juos abu. – Žmogus vienas negali. Nė vienas žmogus vienas dabar... – jis nutilo. – Vis tiek žmogus vienas nė velnio negali.

Jis užsimerkė. Daug laiko praėjo, kol jis tai pasakė, ir viso gyvenimo reikėjo, kol jis tai suprato.

Jis gulėjo nejudėdamas, vėl atsimerkęs.

– Eime, – tarė kapitonas padėjėjui. – Ar tau tikrai nieko nereikia, Hari?

Haris Morganas žiūrėjo į jį, bet nieko neatsakė. Jis juk pasakė jiems; bet jie neišgirdo.

– Mes dar ateisim, – tarė kapitonas. – Laikykis, vyruti.

Haris Morganas išlydėjo juos žvilgsniu.

Vairininko būdelėj žiūrėdamas, kaip temsta ir nuo Sombrero švyturio per jūrą tįsta takas, padėjėjas pasakė:

– Net šiurpas eina, kai jis pradeda taip kliedėti.

– Gaila vargšo, – tarė kapitonas. – Na, dabar jau greit būsim namie. Truputį po vidurnakčio ir parvešim jį. Kad tik nereikėtų sulėtint greičio dėl valties.

– Manot, jis išgyvens?

– Ne, – pasakė kapitonas. – Nors ką gali žinoti.

XVI skyrius

Daug žmonių susirinko tamsioje gatvelėje už geležinių vartų į buvusią povandeninių laivų bazę, dabar paverstą pramoginių jachtų prieplauka. Sargui kubiečiui buvo įsakyta nieko neįleisti, ir minia apgulė tvorą, kad galėtų nors pro geležinius virbus pažiūrėti į tamsią pakrantę, prie pat vandens apšviestą jachtų, kurios stovėjo prisišvartavusios prie tiltelių. Minia buvo rami, kokia tik gali būti rami Ki Vesto minia. Vienos jachtos keleiviai pečiais ir alkūnėmis prasiyrė prie vartų ir norėjo įeiti.

– Ei! Čia negalima, – pasakė sargas.

– Dar ko! Mes iš jachtos.

– Niekas negalima įeiti, – spyrėsi sargas. – Eik atgal.

– Neieškok kvailių, – tarė vienas ir, pastūmėjęs jį į šalį, prasibrovė į prieplauką.

Už vartų pasiliko minia ir mažasis sargas, sumišęs ir susierimęs, su savo uniformine kepure, ilgais ūsais ir žlugusiu autoritetu, tą sekundę karštai trokštąs turėti raktą, kad galėtų užrakinti didžiuosius vartus; o tie, žvaliai žingsniuodami nuolaidžiu keliu, pamatė priekyje būrelį žmonių, laukiančių prie kranto apsaugos tiltelio. Nepaisydami jų, vyrai nuėjo prieplauka pro jachtų tiltelius ir pasuko į penktuoju numeriu pažymėtą tiltelį, iki kurio buvo lentų takas, prožektorių apšviestas, ir nuo šiurkštaus medinio tiltelio nužengė ant *New Exuma II* tikmedžio denio. Kajutkompanijoje jie susėdo į didelius odinius krėslus prie ilgo stalo, apskleisto žurnalais, ir vienas iš jų paskambino stiuardui.

– Škotiško viskio su soda, – pasakė jis. – O tau, Henri?

– Taip pat, – pasakė Henris Karpenteris.

– Kam tą asilą pastatė prie vartų?

– Neturiu supratimo, – atitarė Henris Karpenteris.

Stiuardas su baltu švarku įnešė dvi taures.

– Uždėkite plokšteles, kur aš paėmiau po pietų, – paprašė jachtos savininkas Volesas Džonstonas.

– Atleiskite, sere, aš jas, rodos, vėl įdėjau, – pasakė stiuardas.

– Velniai jus rautų, – tarė Volesas Džonstonas. – Tuomet uždėkite Bachą iš to naujojo albumo.

– Gerai, sere, – pasakė striurdas. Jis priėjo prie spintelės, kur buvo sudėtos plokštelės, išėmė vieną albumą ir nusinešė prie patefono. Užgrojo „Sarabandą“.

– Ar matei šiandien Tomą Bredlį? – paklausė Henris Karpenteris. – Aš jį mačiau, kai lėktuvas atskrido.

– Aš jo nepakenčiu, – pasakė Volesas. – Nei jo, nei tos kekšės jo žmonos.

– O man Elen patinka, – paprieštaravo Henris Karpenteris. – Ji moka džiaugtis gyvenimu.

– Gal ir pats pasidžiaugei?

– Žinoma. Ir buvo nuostabu.

– Už jokius pinigus su ja neprasidėčiau, – pasakė Volesas Džonstonas. – Kurių galų ji čia gyvena?

– Jie čionai turi dailią vilą.

– Ta prieplaukėlė tikrai puiki, švari, – tarė Volesas Džonstonas. – Ar teisybė, kad Tomis Bredlis impotentas?

– Nemanau. Apie bet kurį galima taip pasakyti. Jis tik plačių pažiūrų.

– Gražiai pasakei. Jinai tai tikrai plačių.

– Ji nepaprastai puiki moteris, – pasakė Henris Karpenteris. – Tau jinai patiktų, Voli.

– Nemanau, – atrėmė Volesas. – Ji turi visa, ko aš labiausiai nepakenčiu moteryse, o Tomis Bredlis įkūnija tai, ko aš nekenčiu vyruose.

– Tu šiandien labai kategoriškas.

– O tu niekad nebūni kategoriškas – nes esi nepastovus, – pasakė Volesas Džonstonas. – Tu negali apsispręsti. Tu net nežinai, kas pats esi.

– Tiek to, kas aš, – pasakė Henris Karpenteris. Jis užsidegė cigaretę.

– O kodėl gi?

– Bent jau todėl, kad aš plaukioju visur su tavim ta prakeikta tavo jachta ir didesnę laiko dalį darau tai, ką tu nori, ir tau nereikia mokėti žmonėms už tylėjimą, ir už dar šį tą; žmonėms, kurie žino, kas jie tokie ir kas tu toks.

– Tavo nuotaika nuostabi, – pasakė Volesas Džonstonas. – Tu pats žinai, kad aš niekad nemoku už tylėjimą.

– Kur tu mokėsi. Per daug šykštus esi. Verčiau susirandi tokių draugų kaip aš.

– Tokių draugų kaip tu aš daugiau neturiu.

– Tik nepradėk žarstyti komplimentų, – pasakė Henris. – Šįvakar aš tam nenusiteikęs. Geriau klausykis sau Bacho, įžeidinėk stiuardą, gerai išgerk ir eik miegoti.

– Kas tau užėjo? – paklausė Džonstonas stodamasis. – Ko taip stengiesi pasidaryti nepakenčiamas? Ne toks jau neįkainojamas turtas esi, pats žinai.

– Žinau, – pasakė Henris. – Rytoj aš būsiu ak koks linksmas. Bet šiandien man blogas vakaras. Argi nepastebėjai, kad

vakarai nevienodi? Bet turbūt kai esi ganėtinai turtingas, visi vakarai vienodi.

– Šneki kaip gimnazistė.

– Labanakt, – pasakė Henris Karpenteris. – Aš ne gimnazistė ir ne gimnazistas. Einu miegoti. Rytą vėl bus viskas baisiai linksma.

– Kiek pralošei? Ar dėl to esi toks surūgęs?

– Pralošiau tris šimtus.

– Matai! Sakiau, kad dėl to.

– Tu visados viską žinai.

– Bet klausyk. Tu pralošei tris šimtus.

– Aš pralošiau daugiau.

– Kiek?

– Visą banką, – pasakė Henris Karpenteris. – Amžinai visą banką. Dabar lošiu rulete, ten nėra banko. Tik šįvakar aš apie tai pagalvojau. Paprastai apie tai negalvoju. O dabar einu miegoti, nes jau nusibodau tau.

– Tu man nenusibodai. Tik nebūk storžievis.

– Aš storžievis, ir tu man nusibodai. Labanakt. Rytoj vėl bus viskas gerai.

– Tu baisus storžievis.

– Nori ryk, nori spjauk, – pasakė Henris. – Aš visą gyvenimą darau viena ir kita.

– Labanakt, – pasakė Volesas Džonstonas su viltim.

Henris Karpenteris neatsakė. Jis klausėsi Bacho.

– Neik miegoti toks, – pasakė Volesas Džonstonas. – Nereikia karščiuotis.

– Tiek to.

– Kodėl tiek to? Aš juk ne pirmą kartą matau tave tokį, bet vis geruoju baigdavos.

– Tiek to.

– Išgerk, pralinksmėsi.

– Nenoriu aš gerti ir nepralinksmėsiu nuo to.

– Na, tai eik miegoti.

– Einu, – pasakė Henris Karpenteris.

Štai kas dėjosi tą naktį *New Exuma II* jachtoj, komanda iš dvylikos žmonių, kapitonas Nilsas Larsonas, keleiviai: savininkas Volesas Džonstonas, trisdešimt aštuonerių metų, Harvardo universiteto meno magistras, kompozitorius, pajamų šaltinis – šilko fabrikai, nevedęs, *interdit de sejour** Paryžiuje, gerai žinomas nuo Alžyro iki Biskros; ir vienas svečias, Henris Karpenteris, trisdešimt šešerių metų, Harvardo universiteto meno magistras, pajamų šaltinis – motinos palikimas, šiuo metu du šimtai per mėnesį iš globos fondo, anksčiau – keturi šimtai penkiasdešimt per mėnesį, kol bankas, tvarkantis globos tarybos fondus, nebuvo pakeitęs vienos patikimos garantijos į kitą patikimą garantiją, paskui į daugybę kitų, ne tokių patikimų garantijų, ir galiausiai į solidų nekilnojamąjį turtą; jis, beje, pasirodė esąs nesolidus. Bet dar prieš šį pajamų sumažėjimą apie Henrį Karpenterį buvo sakoma, kad jeigu jį numesi be parašiuto iš penkių tūkstančių penkių šimtų pėdų aukščio, jis sveikas ir gyvas nutūps prie kokio nors turtuolio stalo. Tačiau už svečiavimąsi jis mokėjo visą kainą geroje kompanijoje, ir nors tókios nuotaikos ir tókios kalbos kaip šįvakar pasitaikydavo retai ir tik pastaruoju metu, jo draugai jau seniau pajuto, kad jis pradeda pasuoti. Jeigu jie nebūtų pajutę instinktu, įspėjančiu, kad vienas iš jų bandos pradeda pasuoti, ir nebūtų paklusę sveikam siekiui išmesti jį iš savo tarpo, jeigu negalima

* Draudžiama gyventi.

jo sunaikinti, jis nebūtų nusileidęs ir priėmęs Voleso Džonstono vaišingumo. Taigi Volesas Džonstonas su savo gana ypatingais pomėgiais buvo paskutinė Henrio Karpenterio prieglauda, ir savo sąžiningomis pastangomis nutraukti šį ryšį pastarasis nejučiomis gynė savo pozicijas, šiurkščiais žodžiais ir nuoširdžiu būgštavimu dėl rytojaus intrigavo ir gundė Volesą, kuriam nuolatiniu nuolaidžiavimu būtų greit atsibodęs, ypač turint galvoje Henrio Karpenterio amžių. Taip Henris Karpenteris atidėliojo neišvengiamą savižudybę jei ne keliems mėnesiams, tai nors kelioms savaitėms.

Pajamos, iš kurių jam neapsimokėjo nė gyventi, buvo šimtu septyniasdešimčia dolerių per mėnesį didesnės negu žvejo Elberto Treisio, kuris už tiek išlaikydavo visą šeimą pastaruoju metu, kol dar nebuvo nušautas prieš tris dienas.

Kitose jachtose, stovinčiose prie lentinių tiltelių, buvo kiti žmonės su kitais rūpesčiais. Vienoje pačių didžiausių jachtų, gražiam juodam tristiebiam laive, šešiasdešimties metų grūdų makleriui neleido užmigti iš jo biuro gautas pranešimas apie Finansų inspekcijos daromą patikrinimą. Paprastai tokiu metu jis būtų jau seniai numalšinęs nerimą škotišku viskiu ir pasiekęs tokią būseną, kai jautiesi narsus ir nerūpestingas, kaip tie pakrančių broliai piratai, su kuriais, reikia pasakyti, jis turėjo daug bendrų būdo bruožų ir elgesio normų. Bet gydytojas uždraudė jam gerti mėnesį, tikriau, tris mėnesius, kitaip tariant, jam buvo aiškiai pasakyta, kad nė metų neišgyvens, jeigu nesusilaikys negėręs bent tris mėnesius, ir jis nusprendė vieną tikrai negerti; ir dabar jis nerimavo dėl to gauto užklausimo prieš pat išvažiuojant: kur būtent jis vykstąs ir ar neketinąs išplaukti iš Jungtinių Valstijų vandenų.

Jis gulėjo su pižama savo plačioje lovoje, pasidėjęs po galva du pagalvius, užsidegęs naktinę lempą, bet negalėjo sutelkti dėmesio į knygą, kurioje aprašoma kelionė į Galapagų salas. Seniau jis niekad neatsivesdavo moters į šitą lovą. Jis pats nueidavo pas ją į kajutę ir paskui sugrįždavo į šitą lovą. Tai buvo jo kajutė, tokia pat šventa kaip ir jo kontora. Jis nenorėjo, kad moteris būtų jo kajutėje. Jeigu jam reikėdavo moters, jis nueidavo pas ją, ir kai visa pasibaigdavo, tai pasibaigdavo, ir dabar, kai jau buvo amžinai pasibaigę, jo protas visuomet būdavo toks aiškus ir šaltas, kaip anais laikais būdavo po to. Ir jis gulėjo dabar be tos palaimingos miglelės, be alkoholio įkvėptos drąsos, kuri tiek metų ramindavo jo protą ir sušildydavo širdį, ir galvojo apie tą komisiją, ką ji rado ir prie ko gali prisikabinti, ką praleis pro pirštus ir ką palaikys nusižengimu įstatymams, ir jis nebijojo, tik neapkentė jų ir tos galios, kurią jie panaudos prieš jį taip įžūliai, kad visas jo paties nedidelis, tvirtas ir nepalaužiamas įžūlumas, vienintelis patvarus, paties įgytas ir tikrai vertingas dalykas, sutreškės ir, jeigu tik jis pasiduos baimei, subyrės į šipulius.

Jis mąstė ne abstrakčiomis sąvokomis, o sandėriais, aukcionais, trasferais ir dovanomis. Jis mąstė akcijomis, pūdais, tūkstančiais bušelių, opcionais, valdančiųjų kompanijų, trestų ir monopolijų vardais ir, pergalvodamas dabar visa, suprato, kad prisikabinti jiems bus prie ko, tiek, kad jis ne vieneriems metams neteks ramybės. Jeigu jie nesileis į kompromisus, bus labai blogai. Anais laikais jis nebūtų nerimavęs, bet dabar jo kovinis pajėgumas nusilpęs, kaip ir tas kitas pajėgumas, ir jis buvo vienas prieš visa tai, ir gulėjo didelėje, plačioje senoje lovoje, ir negalėjo nei skaityti, nei užmigti.

Žmona išsiskyrė su juo prieš dešimt metų, po dvidešimties bendro gyvenimo metų padorumo dėlei, ir jis niekad jos nepasigedo, kaip niekad nemylėjo. Jis pradėjo karjerą jos pinigais, ir jinai pagimdė jam du vyriškosios lyties įpėdinius; jie kaip ir motina negalėjo pasigirti protu. Jis elgėsi su ja gerai, kol jo užgyventas turtas dvigubai prašoko jos įdėtą kapitalą, ir tuomet jis galėjo jos nebepastebėti. Kai jo pinigai pasiekė tą sumą, jam niekad nebeįkyrėdavo jos skundai, galvos skausmai ir planai. Jis jų nebepaisydavo.

Jis turėjo puikiausius spekulianto duomenis, nes buvo apdovanotas nepaprastu seksualiniu gyvybingumu, kuris teikė jam gero lošėjo pasitikėjimą; sveiką nuovoką, skvarbų matematišką protą, pastovų, bet santūrų skeptiškumą, jautrų artėjančioms katastrofoms kaip tiksliausias aneroidas atmosferos slėgiui; ir ypač vertingą laiko nuovoką, kuri neleisdavo jam veikti nei per anksti, nei per vėlai. Tie duomenys ir dar tai, kad neturėjo moralinių skrupulų, anei gailesčio, nejusdavo sąžinės graužimo, kad sugebėdavo įgyti žmonių simpatiją, už kurią nemokėdavo nei simpatija, nei pasitikėjimu, tik nuoširdžiai ir karštai įtikinėdavo esąs jų draugas, ir ne koks abejingas, o taip susirūpinęs jų pasisekimu, kad jie automatiškai tapdavo jo bendrininkais, – visa tai padėjo jam tapti tuo, kas jis dabar buvo. O buvo jis dabar senis su dryžuota šilkine pižama, dengiančia įdubusią bejėgę krūtinę, išsipūtusį pilvuką, tuos nebe naudingus ir neproporcingai didelius dalykus, kuriais kadaise taip didžiavosi, ir suvytusias kojukes; ir gulėjo dabar lovoje, negalėdamas užmigti, nes pagaliau pajuto sąžinės graužimą.

Sąžinė graužė jį dėl to, kad prieš penkerius metus buvo toks apsukrus. Galėjo tada sumokėti mokesčius be jokių gudravimų,

ir jeigu jis būtų tai padaręs, dabar būtų ramus. Jis gulėjo ir galvojo apie tai, ir pagaliau užsnūdo; bet kai jau sąžinės graužimas randa plyšį, nebepaliauja juo skverbtis, tad jis pats nebežinojo, ar miega, ar ne, nes smegenys dirbo kaip dirbusios. Todėl jis neturėjo poilsio, o tokiam amžiuje nedaug tereikia žmogui pribaigti.

Jis sakydavo, kad tik geltonsnapiai nerimauja, ir neprisileido nerimo, kol nebuvo patyręs nemigos. Jis galėdavo ir dabar jo neprisileisti miegodamas, bet paskui šis vis tiek apnikdavo, o tokiam amžiuj nesunku buvo ir įveikti.

Jis nerimavo ne dėl to, ką buvo padaręs kitiems, ne dėl to, kas jiems atsitiko per jį ar kaip jiems baigėsi: kas atsisveikino su namu Leikšordraive ir dabar nuomoja kambarius Ostine; kieno ką tik pasirodžiusios visuomenėje dukterys dirba stomatologo asistentėmis, jei tik gauna tokio darbo; kas šešiasdešimt trejų metų amžiaus pradėjo dirbti naktiniu sargu po to paskutinio ažiotažo; kas nusišovė vieną ankstų rytą prieš pusryčius ir kuris iš vaikų pirmasis jį rado, ir kas po to ten dėjosi; kas važinėjo traukiniu į darbą, kai būdavo darbo, iš Bervino ir pardavinėjo akcijas, paskui automobilius, paskui naujausius namų apyvokos reikmenis (mes neįsileidžiam prekeivių, eikite šalin, trinkt durys prieš nosį), kol galiausiai, nemėgdžiodamas tėvo, kuris krito iš keturiasdešimt antro aukšto kaip erelis, tik nešnarėdamas sparnais, – žengė vieną žingsnį ant trečiųjų bėgių prieš ateinantį Ororo–Eldžino traukinį, neišėmęs iš apsiausto kišenės neparduotų virtuvinių kombainų kiaušiniams plakti ir sultims spausti. *Leiskite tik pademostruoti, madam. Pritvirtinate štai čia, paskui priveržiate šitą mažą varžtelį. Dabar žiūrėkite.* Ne, man nereikia. *Bet jūs pabandykite.* Sakau, kad man nereikia. Išeikite.

Ir jis išėjo į gatvę ir pro plikus katalpų medžius, plikus kiemus ir medinius namukus, kur, kaip ir kitur, niekas nieko nenorėjo pirkti, atėjo prie Ororo–Eldžino traukinio kelio.

Kai kas pasirinkdavo ilgą kritimą iš buto ar kontoros lango; kai kas užsidarydavo patyliukais dviviečiame garaže ir paleisdavo variklį, kai kas pagal tautos tradiciją pasinaudodavo koltu arba smitu ir vesonu, tais gudriai sugalvotais prietaisais, kurie padeda atsikratyti nemigos, nuslopinti sąžinę, išgydyti vėžį, išvengti bankroto ir per akimirką, vienu piršto paspaudimu, išsisukti iš pačių beviltiškiausių situacijų; tais nuostabiais amerikietiškais įrankiais, tokiais lengvais, tokiais patikimais, taip puikiai pritaikytais užbaigti amerikietiškam sapnui, kai jis virsta košmaru, ir turinčius tik vieną trūkumą – kad giminėms po to būna valymo.

Žmonės, kuriuos jis nusmukdydavo, pasitraukdavo bet kuriuo iš tų įvairių būdų, bet dėl to jis niekad nepatirdavo nerimo. Kas nors turi pralaimėti, ir tiktai geltonsnapiai nerimauja.

Ne, jis neleisdavo sau galvoti apie juos, nei apie šalutinius sėkmingos spekuliacijos produktus. Tu laimi, kažkas turi pralaimėti, ir tik geltonsnapiai nerimauja.

Tereikėtų tik pradėt galvoti, kaip gerai dabar būtų, jei prieš penkerius metus jis nebūtų buvęs toks apsukrus, ir jo amžiuj labai greitai noras pakeisti tai, ko nebegalima pakeisti, rastų plyšelį nerimui. Tik geltonsnapiai nerimauja. Jis galėtų nuslopinti nerimą škotišku viskiu su soda. Velniop gydytoją ir jo patarimus! Ir jis skambina, ir ateina užsimiegojęs stiuardas; ir spekuliantas geria ir nebesijaučia esąs geltonsnapis; jei tik nebūtų mirties.

O gretimoje jachtoje miega maloni, nuobodi ir dora šeima. Tėvo sąžinė rami, ir jis saldžiai miega, pasivertęs ant šono, ties

galvūgaliu rėmeliuose kliperis kovoja su vilnimis, dega naktinė lempa; knyga guli nukritusi prie lovos. Motina miega ramiai ir sapnuoja savo daržą. Jai jau penkiasdešimt, bet ji graži, sveika, gerai išsilaikiusi moteris ir atrodo visai patraukli, kai miega. Duktė sapnuoja sužadėtinį, kuris rytoj atskris lėktuvu, ir vartosi per sapną, ir kažkam šypsosi, ir miegodama pritraukia kelius beveik prie smakro, susiriečia kaip kačiukas, tokia garbanota, šviesiaplaukė, lygaus, gražaus veiduko, mieganti taip panaši į motiną jaunystėje.

Šeima laiminga, visi vienas kitą myli. Tėvas turi pilietinio orumo ir daugybę nuopelnų, jis kadaise buvęs sausojo įstatymo priešininkas, ne šventeiva, geraširdis, užjaučiantis, supratingas ir beveik niekad nepykstantis. Jachtos komanda gerai apmokama, gerai maitinama, turi geras kajutes. Jie visi labai geros nuomonės apie savo šeimininką ir myli jo žmoną ir dukterį. Sužadėtinis – draugijos „Kaukolės ir kaulai"* narys, visų laikomas daug žadančiu, visų pripažintas gerbiamu, jis kol kas daugiau galvoja apie kitus negu apie save, ir būtų per geras bet kokiai mergaitei, tik ne dailutei Frensei. Jis turbūt ir Frensei truputį per geras, bet praeis dar daug metų, kol Frensė tai supras; o jei bus jos laimė, gali ir nesuprasti. Vyriškis, atitinkantis visus reikalavimus „Kaukolėje", retai atitinka taip pat visus reikalavimus lovoje; bet tokioms dailutėms mergaitėms kaip Frensė geri norai kone prilygsta atlikimui.

Taigi, visi jie ramiai miega, tik iš kur imasi pinigai, kuriuos jie taip gražiai ir su malonumu leidžia ir jaučiasi labai laimingi? Pinigai imasi iš prekybos vienu tokiu milijonais butelių vartojamu produktu, kurio savikaina trys centai kvorta, o parduoda-

* Studentų aristokratų draugija.

ma po dolerį už didelį butelį, po penkiasdešimt centų už vidutinį ir po ketvirtį dolerio už mažą. Bet geriau išeina pirkti didelį butelį, ir nors tu uždirbi po dešimt dolerių per savaitę, tu moki tiek pat, kiek mokėtum būdamas milijonierium, o produktas tikrai geras. Jis teikia viską, kas pažadėta, ir kur kas daugiau. Dėkingi vartotojai iš visų pasaulio kraštų rašo, kad randa vis naujus jo vartojimo būdus, o senieji vartotojai ištikimi jam kaip Heroldas Tomkinsas, sužadėtinis, savo „Kaukolei ir kaulams" arba Stenlis Boldvinas – Harou mokyklai*. Ten, kur pinigai gaunami tokiu būdu, savižudybių nebūna, ir visi ramiai miega jachtoje *Alzira III*, kapitonas Džonas Džekobsonas, keturiolikos žmonių komanda ir keleiviai: savininkas su šeima.

Prie ketvirtojo tiltelio stovi trisdešimt keturių pėdų dvistiebė jachta, joje ilsisi du iš tų trijų šimtų dvidešimt keturių estų, kurie plaukioja po viso pasaulio vandenis laivais nuo dvidešimt aštuonių iki trisdešimt šešių pėdų ilgio ir siunčia iš visur korespondencijas į Estijos laikraščius. Tos jų korespondencijos Estijoje turi didelį pasisekimą, ir autoriai gauna už jas nuo dolerio iki dolerio trisdešimt centų už skiltį. Jos spausdinamos toj vietoj, kur Amerikos laikraščiuose dedamos futbolo ir beisbolo naujienos, bendru pavadinimu „Mūsų drąsiųjų keliauninkų sagos". Nėra nė vienos geros jachtų prieplaukos pietinėse jūrose, kurioje nebūtų bent dviejų įdegusių, jūros druska nupudruotų baltaplaukių estų, laukiančių honoraro už savo paskutinę korespondenciją. Kai jis bus gautas, jachta pakels bures ir plauks į kitą uostą rašyti kitos sagos. Jie taip pat laimingi, kaip *Alzira III* keleiviai. Didelis dalykas būti drąsiuoju keliauninku.

* Aristokratų koledžas Anglijoje.

Jachtoje *Irydia IV* guli šeimininkas, iš profesijos labai turtingo uošvio žentas, ir jo meilužė Doroti, žmona Džono Holiso, Holivudo režisieriaus, kuris gauna didžiulius honorarus ir deda visas pastangas, kad smegenys pergyventų kepenis, ir ruošiasi prieš galą apsiskelbti komunistu, kad išgelbėtų savo sielą, nes kiti organai kiaurai supuvę, nebėra ko ir gelbėti. Tas žentas, stambus reklaminių stendų gražuolis, guli ant nugaros ir knarkia, bet Doroti Holis, režisieriaus žmona, negali užmigti, ji užsimeta chalatą, išeina ant denio ir žiūri į tamsų prieplaukos vandenį, bangolaužio atskirtą nuo jūros. Ant denio vėsu, ir vėjas draiko jai plaukus, ir jinai nubraukia juos nuo įdegusios kaktos, ir glaudžiau įsisupa į chalatą, nes krūtų speneliai sukietėjo nuo šalčio, ir pastebi atplaukiančio laivo šviesas anapus bangolaužio. Ji žiūri, kaip jos greitai ir tiesiai artėja, ir prie jachtų prieplaukos prieigų užsidega laivo prožektorius, ir per vandenį nudryksta šviesos pluoštas, prašliauždamas jis apakina ją ir, pataikęs į kranto apsaugos tiltelį, apšviečia būrelį laukiančių žmonių ir juodą žvilgantį naują greitosios pagalbos automobilį, kuris priklauso laidotuvių biurui, nes per laidotuves atstoja taip pat ir katafalką.

Reikia turbūt išgerti liuminalio, galvoja Doroti. Aš turiu nors kiek pamiegoti. Vargšas Edis girtas kaip dūmas. Aš jam labai reikalinga, ir jis toks puikus, bet jis taip pasigeria, kad krenta ir miega. Jis toks mielas. Žinoma, jeigu aš ištekėčiau už jo, jis tikriausiai susirastų kitą. Bet vis tiek jis mielas. Vargšas berniukas, jis visai girtas. Kad nors rytą blogai nesijaustų. Reikia eiti susidėti plaukus ir pamiegoti. Atrodau kaip ragana. Aš noriu būti graži jam. Jis mielas. Gaila, kad neatsivežiau kambarinės. Bet negalima. Net Beitsės nebuvo galima vežtis. Kažin, kaip vargšas Džonas laikosi. Nelemtos kepenys. Norėčiau būti ten, kad ga-

lėčiau jį prižiūrėti. Reikia eiti nors kiek numigti, nes rytoj atrodysiu kaip baidyklė. Edis mielas. Ir Džonas mielas, ir jo kepenys. Ak, nelemtos kepenys. Edis mielas. Kad jis nebūtų taip pasigėręs. Jis toks didelis, ir linksmas, ir nuostabus, ir šiaip. Gal rytoj taip nepasigers.

Ji nulipo žemyn, nuėjo į savo kajutę ir, atsisėdusi prieš veidrodį, ėmė šukuotis plaukus. Kasdien šimtąkart persibrauk šepečiu. Ji šypsosi sau veidrody, kai didelis tankus šepetys braukė per jos puikius plaukus. Edis mielas. Tikrai. Tik kad nebūtų taip nusigėręs. Amžinai tiems vyrams kas nors yra. Imkim kad ir Džono kepenis. Tik kaip jas paimsi. Turbūt baisu būtų. Gerai, kad jų negalima paimti. Bet iš tiesų tai vyrų niekas nebjauru. Juokinga, kad kai kam taip atrodo. Nors, pavyzdžiui, kepenys? Arba inkstai. Inkstai *en brochette**. Kiek tų inkstų yra? Beveik visko žmogus turi po porą, išskyrus skrandį ir širdį. Ir smegenis, žinoma. Štai. Jau šimtas. Man patinka šukuotis plaukus. Tai turbūt vienintelis naudingas dalykas, kuris malonus. Žinoma, kai esi viena. O, Edis mielas. Gal nueiti pas jį. Ne, jis per daug girtas. Vargšas berniukas. Išgersiu liuminalio.

Ji pasižiūrėjo į save veidrodyje. Ji buvo nepaprastai graži, smulkios, labai dailios figūros. Visai nieko, galvojo jinai. Kai kas blogiau, kai kas geriau, bet kol kas dar nieko. Bet būtinai reikia pamiegoti. Man patinka miegoti. Kad nors kartą galėčiau užmigti taip kietai, saldžiai, kaip miegodavom vaikystėje. Matyt, tas ir yra, užaugi, išteki, gimdai vaikus, paskui per daug geri ir darai visus tuos dalykus, kurių nereikėtų daryti. Jeigu galėtum gerai pamiegoti, turbūt niekas nekenktų. Tik gerti per daug

* Ant iešmo.

nereikėtų. Vargšas Džonas ir jo kepenys, ir Edis. Edis meilutis, vis tiek. Jis žavingas. Teks gerti liuminalį.

Ji susiraukė prieš veidrodį.

– Teks tau gerti liuminalį, – sušnibždėjo pati sau. Ji paėmė tabletę ir užgėrė vandeniu iš stiklinės, kuri su termosu stovėjo chromuotame padėkle ant naktinės spintelės.

Nuo to aš darausi nervinga, galvojo ji. Bet juk reikia pamiegoti. Kažin koks Edis būtų, jeigu mes susituoktume. Tikriausiai susirastų jaunesnę. Turbūt vyrai taip sutvarkyti ir kitaip negali, kaip ir mes. Man, pavyzdžiui, reikia daug, ir tuomet man gera, ir visai nesvarbu, ar su kitu, ar su tuo pačiu. Kad tik būtų, ir visad mylėsi tą, kuris tau duoda. Nors ir tą patį. Bet jiems ne taip. Jiems reikia vis kitos, ar dėl to, kad ji jaunesnė, ar kad nepasiekiama, ar kad į kažką panaši. Jeigu tu brunetė, jiems reikia blondinės. Jeigu tu blondinė, jie susiranda rudaplaukę. O jeigu tu rudaplaukė, dar kokią nors. Žydę, pavyzdžiui, ir kai jau visokių yra turėję, jiems reikia kinės ar dar dievaižin ko. Nežinau. O gal jie nuvargsta. Negali jų kaltinti, jeigu jau jie taip sutvarkyti, ir aš nekalta, kad Džonas tiek gėrė ir dabar niekam nebetikęs. Jis buvo geras. Jis buvo nuostabus. Buvo. Tikrai buvo. Ir Edis nuostabus. Bet dabar jis girtas. Turbūt aš galiausiai pasidarysiu kalė. O gal jau ir esu. Turbūt pati nejunti, kada pasidarai. Kol geriausios draugės pasako. Ponas Vinčelis apie tai nerašo. Tai būtų jam nauja įdomi tema. Kalės gyvenimas. Ponia Džon Holis paršuniavo iš pajūrio į miestą. Įdomiau negu vaikai. Aktualesnė turbūt. Bet moterys tikrai nelaimingos. Kuo geriau elgiesi su vyru, kuo daugiau parodai, kad jį myli, tuo greičiau jam nusibosti. Geram vyrui reikia dešimties žmonų, bet kaip sunku pačiai atstoti dešimt žmonų, o paskui vis tiek

kokia nors be gudrybių atima jį, kai jam tas nusibosta. Visos mes galiausiai pasidarom kalės, bet kas dėl to kaltas? Tokios linksmai gyvena, bet tik paskutinė kvaiša gali būti gera kalė. Kaip Elen Bredli. Kvaila ir pilna gerų norų, ir baisi egoistė. Turbūt aš jau tokia. Sako, kad pati nejunti, ir tau visada atrodo, kad tu ne tokia. Turi juk būti vyrų, kuriems niekad nenusibosta moteris ir kurie niekad nuo to nepavargsta. Turi būti. Bet kur jie? Tie, kuriuos mes pažįstam, auklėjimo sugadinti. Ne, nereikia dabar apie tai. Tik ne apie tai. Nereikia prisiminti tų šokių ir pasivažinėjimų automobiliais. Kodėl liuminalis neveikia? Bjaurybė Edis, tikrai. Galėjo taip nenusigerti. Sąžinės neturi, tikrai. Nieko nepadarysi, jeigu jau toks esi, bet kam dar gerti. Matyt, aš jau kalė, bet jeigu gulėsiu taip visą naktį nesumerkdama akių, iš proto išeisiu, o jeigu prisigersiu per daug tos bjaurybės, rytoj visą dieną blogai jausiuos, be to, kartais ir liuminalis nepadeda, ir vis tiek rytoj būsiu pikta ir nervinga, ir bjauriai jausiuos. Galėčiau ir taip. Baisiai nemėgstu, bet ką daugiau daryti. Ką daugiau gali daryti, jei ne taip, nors taip, nors bet kaip, o, jis mielas, ne, ne jis mielas, aš miela, taip, tu miela, tu graži, o, kokia tu graži, graži, aš nenorėjau, bet pradėjau, ir dabar, tikrai, o, jis mielas, ne, jis nemielas, jo net nėra čia, tik aš esu, aš visad esu ir aš visad būsiu su savim, visad. Tu mano miela. Tu mano gražuolė. Taip, tu gražuolė, gražuolė, gražuolė. O mano gražuole. Ir tu esi čia. Štai. Štai ir viskas. Štai kaip dabar visada, ir viskas. Viskas. Na ir gerai. Tiek to. Koks skirtumas. Jeigu gerai jauties, vadinasi, nekenkia. O man gerai. Dabar tik miegas ima, ir jei vėl atsibusiu, tai vėl, kad neišsiblaškyčiau iš miego.

Ir jinai užmigo, neužmiršusi paskutinę sekundę pasiversti ant šono, kad veidas nebūtų įbestas į pagalvį. Ir labiausiai no-

rėdama miego, ji niekuomet neužmiršdavo, kad labai kenkia veidui, jeigu miegi taip, įbedusi veidą į pagalvę.

Uoste buvo dar dvi jachtos, bet ten jau visi miegojo, kai kranto apsaugos kateris atitempė Fredžio Voleso motorlaivį „Končų karalienė“ į tamsią prieplauką ir prisišvartavo prie kranto apsaugos tiltelio.

XVII skyrius

Haris Morganas nieko nejuto, kai nuo tiltelio padavė neštuvus ir du vyrai pastatė juos ant pilkai nudažyto katerio denio, apšviesto prožektoriaus iš kapitono kajutės, kiti du pakėlė jį nuo kapitono gulto, atsargiai išnešė ir paguldė ant neštuvų. Nuo pavakario jis buvo be sąmonės, ir didelis jo kūnas išduobė neštuvų audeklą, kai keturi vyrai pakėlė juos nešti.

– Na, keliam.

– Prilaikyk kojas. Kad neiškristų.

– Keliam.

Jie iškėlė neštuvus ant kranto.

– Na kaip, daktare? – paklausė šerifas, kai vyrai stūmė neštuvus į automobilį.

– Dar gyvas, – atsakė gydytojas. – Daugiau nieko negaliu pasakyti.

– Kai mes jį paėmėm, jis visą laiką tai kliedėjo, tai prarasdavo sąmonę, – pasakė bocmano padėjėjas, komandavęs kateriui. Jis buvo mažas kresnas žmogelis su akiniais, kurie blykčiojo nuo prožektoriaus šviesos. Nuo vakar dienos nesiskutęs. – Visi kubiečių lavonai tenai, valty. Mes palikom viską, kaip buvo. Nie-

ko nelietėm. Tik du paguldėm kitoj vietoj, kad neiškristų per bortą. Viskas yra taip, kaip buvo. Pinigai ir ginklai. Viskas.

– Eime, – pasakė šerifas. – Ar prožektoriaus ten nukreipti negalima?

– Aš įjungsiu ant kranto, – pasakė prieplaukos viršininkas. Jis nuėjo prožektoriaus ir laido.

– Eime, – pakartojo šerifas. Jie sulipo į valtį, pasišviesdami žibintuvėliais. – Parodykite man, kaip viskas buvo, kai radote juos. Kur pinigai?

– Tuose dviejuose portfeliuose.

– Kiek čia yra?

– Aš nežinau. Atidariau vieną, pamačiau, kad pinigai, ir vėl uždariau. Nenorėjau jų liesti.

– Labai gerai, – pagyrė šerifas. – Labai teisingai pasielgėte.

– Viskas yra taip, kaip ir buvo, tik štai tuos du lavonus nukėlėme nuo suoliukų į kokpitą, kad neiškristų per bortą, ir tą bulių Harį pernešėme į katerį ir paguldėme ant mano gulto. Aš maniau, kad jis neišlaikys, kol parvešim. Atrodė labai silpnas.

– Ar jis visą laiką buvo be sąmonės?

– Iš pradžių klejojo, – pasakė škiperis. – Tik nieko nebuvo galima suprasti. Mes ilgai klausėmės, bet jis kalbėjo be sąryšio. Paskui prarado sąmonę. Štai jums tikslus vaizdas. Taip, kaip buvo. Tik ten, kur dabar guli tas, panašus į negrą, pirma gulėjo Haris. O šis buvo ant suoliuko virš dešiniojo bako, persisvėręs per apytvarą, tas antrasis juodaodis, greta jo, buvo sukniubęs ant kito suoliuko, kairėj pusėj. Atsargiai. Nebraukite degtukų. Čia pilna benzino.

– Turi būti dar vienas, – pasakė šerifas.

– Čia visi, kiek buvo. Pinigai portfeliuose. Ginklai irgi visi, ką radome.

– Reikia kokio žmogaus iš banko, kai atidarysime portfelius, – tarė šerifas.

– Teisybė, – pritarė škiperis. – Gera mintis.

– Dabar galim nunešti portfelius į mano kabinetą ir užantspauduoti.

– Gera mintis, – pakartojo škiperis.

Prožektoriaus šviesoje baltai žalia valtis blizgėjo kaip nauja. Taip atrodė dėl to, kad denis ir būdelės stogas aprasojo. Aplink skyles korpuse balti dažai buvo nutrupėję. Vanduo už borto žalsvavo elektros šviesoje, ir smulkios žuvelės sukiojosi apie polius.

Kokpite išpurtę negyvėlių veidai irgi blizgėjo šviesoje ir atrodė tarsi rudai nulakuoti tose vietose, kur buvo pridžiūvę kraujo. Aplinkui gulėjo išmėtytos tuščios keturiasdešimt penkto kalibro gilzės, ir tomsonas gulėjo laivagaly, kur jį buvo numetęs Haris. Du odiniai portfeliai, kuriuose kubiečiai atsinešė į laivą pinigus, stovėjo atremti į vieną benzino baką.

– Aš pagalvojau vienu metu, kai plaukėme, kad reikėtų paimti pinigus į katerį, – pasakė škiperis. – Bet paskui, manau sau, geriau paliksiu, kaip yra, juoba kad oras ramus.

– Ir gerai, kad palikot, – pasakė šerifas. – Bet kurgi penktasis, žvejys Elbertas Treisis?

– Aš nežinau. Čia viskas taip, kaip buvo, tik tuos du nukėlėm, – pasakė škiperis. – Jie visi suvarpyti kulkų, išskyrus vieną, tą, kur guli aukštielninkas prie vairo. Tas nušautas iš sykio į pakaušį. Kulka išėjo kiaurai. Ant kaktos matyti.

– Tai tas, kuris atrodė dar visai vaikas, – pasakė šerifas.

– Dabar nebesuprasi, kaip jis atrodė, – tarė škiperis.

– Šitas didysis, tai tas su automatu, kuris nušovė advokatą Robertą Simonsą, – pasakė šerifas. – Kaip jums atrodo, kas čia įvyko? Kas, po velnių, juos visus iššaudė?

– Tikriausiai susišaudė tarpusavy, – tarė škiperis. – Tikriausiai nesutarė, kaip pasidalyti pinigus.

– Reikia juos uždengti iki rytojaus, – pasakė šerifas. – Aš paimsiu portfelius.

Jiems tebestovint kokpite, prieplaukoje pasirodė moteris, ji atbėgo pro kranto apsaugos katerį, o paskui ją būrys žmonių. Moteris buvo perkarusi, vidutinio amžiaus, vienplaukė, jos lygūs plaukai išsipešę, kuodas nuslinkęs ant kaklo, nors galai dar laikėsi susegti. Pamačiusi lavonus kokpite, ji sukliko. Stovėjo ant kranto ir klykė, atmetusi galvą, o dvi moterys laikė ją už rankų. Žmonės, atbėgę paskui ją, sustojo aplinkui, susispietė glaudžiu ratu ir žiūrėjo žemyn į motorinę valtį.

– Kad juos velniai, – tarė šerifas. – Kas paliko vartus atdarus? Gaukit kuo užkloti tuos lavonus, antklodžių, paklodžių ar ko, ir reikia išprašyti iš čia žmones.

Moteris trumpam nutilo, pažiūrėjo į valtį, paskui atmetė galvą ir vėl pradėjo klykti.

– Kur jie paslėpė jį? – paklausė viena moteris, stovinti greta jos. – Kur jie padėjo Elbertą?

Moteris, kuri klykė, užsičiaupė ir vėl pažiūrėjo į valtį.

– Jo čia nėra, – pasakė jinai. – Ei, Rodžeri Džonsonai! – sušuko ji šerifui. – Kur Elbertas? Kur Elbertas?

– Jo nėra laive, ponia Treisi, – atsakė šerifas.

Moteris atmetė galvą ir vėl pradėjo klykti, jos lieso kaklo gyslos išsipūtė, galva drebėjo.

Gale žmonės stumdėsi, stengdamiesi prasibrauti į priekį.

– Praleiskit. Duokit ir kitiems pasižiūrėti.

– Juos tuojau uždengs.

Ir ispaniškai:

– Leiskit praeiti. Leiskit pasižiūrėti. *Hay cuatro muertos. Todos son muertos.* Leiskit pasižiūrėti.

Moteris dabar rėkė:

– Elbertai! Elbertai! O Dieve, Dieve, kur Elbertas?

Žmonių būrio gale du jauni kubiečiai, kurie ką tik atbėgo ir negalėjo prasibrauti į priekį, atsitraukė, įsibėgėjo ir nėrė kartu į žmones. Priekinė eilė susiūbavo, stumiama iš užpakalio, ponia Treisi ir abi jos laikytojos, netekusios pusiausvyros, beviltiškai pasviro ties vandeniu, ir tuo tarpu, kai laikytojos iš paskutiniųjų atsitiesė, ponia Treisi, tebeklykdama, pliumptelėjo į žalią vandenį, ir vietoj klyksmo pasigirdo taškymasis ir burbuliavimas.

Du kranto apsaugos vyrai šoko į šviesiai žalią vandenį, kur, prožektoriaus apšviesta, taškėsi ponia Treisi. Šerifas pasilenkė nuo denio ir atkišo jai gelbėjimo kobinį, ir galiausiai, vyrų stumiama iš užpakalio, šerifo keliama už rankų, ji buvo šiaip taip užtraukta ant denio. Niekas iš būrio nė nemanė jai padėti ir, atsistojusi ant denio, visa šlapia, ji atsisuko į juos ir mojuodama kumščiais suriko:

– Bjaurybėš! Šunšnukiai! – paskui, pažvelgusi į kokpitą, suvaitojo: – Elbertš! Kur Elbertš!

– Jo nėra laive, ponia Treisi, – pasakė šerifas, paėmęs antklodę jai apsupti. – Nusiraminkit, ponia Treisi. Stenkitės susivaldyti.

– Mano dantyš, – tragišku balsu vaitojo ponia Treisi. – Pamešiau dantiš.

– Mes juos išgriebsim, kai išauš, – pasakė škiperis. – Nepražus jūsų dantys.

Kranto apsaugos vyrai išlipo ant denio, vanduo žliaugė nuo jų.

– Eime, – pasakė vienas. – Man šalta.

– Na, kaip jaučiatės, ponia Treisi, viskas gerai? – paklausė šerifas, supdamas ją antklode.

– Gerai? – pasakė ponia Treisi. – Gerai?

Paskui sugniaužė kumščius, atmetė galvą ir dar garsiau suklykė. Ponios Treisi sielvartas buvo didesnis, negu ji galėjo pakelti.

Žmonės klausėsi jos pagarbiai tylėdami. Jos riksmas buvo kaip tik tinkamas garsinis fonas tai scenai su negyvais banditais, kuriuos tuo metu šerifas su vienu savo padėjėju apdangstė apsaugos vyrų atneštomis antklodėmis ir paslėpė reginį, kokio miestas nebuvo matęs jau daugelį metų, nuo to laiko, kai Islenją nulinčiavo ant Kauntiroudo ir pakorė ant telefono stulpo, šviečiant suvažiavusių automobilių žibintams.

Žmonės jautėsi nusivylę, kai lavonus uždengė, bet iš viso miesto tik jie vieni matė juos. Jie matė ir kaip ponia Treisi įkrito į vandenį ir, kol dar stovėjo už vartų, kaip Harį Morganą išvežė į Jūrininkų ligoninę. Ir kai šerifas išprašė juos iš prieplaukos, jie išsiskirstė ramūs ir patenkinti. Jie suprato, kaip jiems pasisekė.

Tuo tarpu Jūrininkų ligoninėje Hario Morgano žmona Marija ir trys dukterys sėdėjo laukiamajame ant suolo. Mergaitės verkė, o Marija kramtė nosinę. Ji nuo pusiaudienio nebegalėjo verkti.

– Tėveliui peršauti viduriai, – pasakė viena mergaitė seseriai.

– Baisu, – atsakė sesuo.

– Tylėkit, – nutildė jas vyresnioji sesuo. – Aš meldžiuosi už jį. Netrukdykit.

Marija nekalbėjo, tik kramtė nosinę ir apatinę lūpą. Po kiek laiko išėjo gydytojas. Ji pažiūrėjo į jį, ir jis papurtė galvą.

– Ar man galima ten? – paklausė ji.

– Dar ne, – atsakė jis.

Ji priėjo prie jo.

– Viskas? – paklausė ji.

– Deja, turbūt taip, ponia Morgan.

– Ar galiu jį pamatyti?

– Dabar ne. Jis operacinėje.

– O Viešpatie, – pratarė Marija. – O Viešpatie. Aš parvešiu mergaites namo. Tuoj sugrįšiu.

Jai taip užspaudė gerklę, kad nebegalėjo seilės nuryti.

– Einam, mergaitės, – pasakė ji.

Visos trys mergaitės išėjo paskui ją prie seno automobilio, ji atsisėdo prie vairo ir užvedė variklį.

– Kaip tėvelis? – paklausė viena. Marija neatsakė. – Kaip tėvelis, mama?

– Nekalbinkit manęs, – tarė Marija. – Tik nekalbinkit manęs.

– Bet...

– Tylėk, vaike, – pasakė Marija. – Tylėk ir melskis už jį.

Mergaitės vėl pravirko.

– Kad jus kur, – pasakė Marija. – Liaukitės. Aš sakiau, melskitės už jį.

– Mes meldžiamės, – pasakė viena. – Aš visą laiką meldžiuosi, nuo pat ligoninės.

Kai jos įsuko į baltą nuvažinėtą Rokiroudą, žibintai apšvietė priekyje žmogų, svirduliuojantį keliu.

Koks nors vargšas girtuoklis, pagalvojo Marija, koks nors vargšas prakeiktas girtuoklis.

Jos pralenkė jį, jo veidas buvo kruvinas, ir kai automobilio šviesos išnyko tolumoje, jis nusvirduliavo patamsy toliau. Tai Ričardas Gordonas ėjo namo.

Marija sustabdė automobilį prie durų.

– Eikit gult, mergaitės, – pasakė ji. – Eikit į viršų ir gulkitės.

– Bet kaip tėvelis, mama? – paklausė viena mergaičių.

– Nekalbinkit manęs, – pakartojo Marija. – Dėl Dievo, tik nekalbinkit manęs.

Ji apsigręžė ant kelio ir nuvažiavo atgal į ligoninę. Sugrįžusi tenai Marija Morgan lėkte užlėkė laipteliais. Tarpdury ji susitiko gydytoją. Jis atrodė išvargęs ir skubėjo namo.

– Viskas, ponia Morgan, – pasakė jis.

– Jis mirė?

– Mirė ant stalo.

– Ar galima jį pamatyti?

– Galima, – atsakė gydytojas. – Jis mirė labai ramiai, ponia Morgan. Jis visai nekentėjo.

– O velnias, – pratarė Marija. Ašaros pasipylė jai skruostais. – O ho ho...

Gydytojas uždėjo ranką jai ant peties.

– Nelieskit manęs, – pasakė Marija. Paskui: – Aš noriu jį pamatyti.

– Eime, – tarė gydytojas.

Jis nuvedė ją koridoriumi ir įleido į baltą kambarį, kur ant stalo su ratukais gulėjo didelis Hario Morgano kūnas, apdengtas paklode. Šviesa kambary buvo labai ryški ir niekur nemetė šešėlio. Marija sustojo tarpdury, išsigandusi tos šviesos.

– Jis visai nesikankino, ponia Morgan, – pasakė gydytojas.

Marija, rodės, jo negirdėjo.

– O Viešpatie, – pasakė jinai ir vėl pravirko. – Prakeiktas veidas.

XVIII skyrius

Nežinau, galvojo Marija Morgan, sėdėdama valgomajame prie stalo, gal kęsti taip po truputį tą dieną, tą naktį, ir gal pamažu praeitų. Prakeiktos naktys. Kad nors mylėčiau mergaites, būtų kas kita. Bet aš nemyliu tų mergaičių. Reikia vis dėlto ir apie jas pagalvoti. Reikia ko nors imtis. Aš visa viduj tarsi apmirus, bet gal praeis. Dabar juk vis tiek. Reikia pradėti ką nors daryti. Šiandien jau savaitė. Jeigu vis galvosiu apie jį, bijau, kad neužmirščiau, kaip jis atrodė. Kaip tada, kai persigandau, kad nebegaliu prisiminti jo veido. Reikia ko nors imtis, nors kažin kaip jauties. Kad nors jis būtų palikęs pinigų ar davę premiją, būtų geriau, bet man geriau nebūtų. Pirmiausia reikia parduoti namą. Benkartai, nušovė jį. O prakeikti benkartai. Aš tik šitai jaučiu. Neapykantą ir kad tuščia viduje. Manyje tuščia kaip tuščiam name. Tiek to, reikia ko nors imtis. Negerai, kad nėjau į laidotuves. Bet negalėjau. Reikia tuojau pat ko nors imtis. Kas mirė, to nebeprikelsi.

Jis buvo toks staigus ir tvirtas, ir greitas, panašus į kažkokį taurų žvėrį. Aš negalėdavau ramiai žiūrėti, kaip jis eina ar ką dirba. Kaip man pavyko, kad turėjau jį. Laimė jį apleido pirmą kartą Kuboje. Paskui vis blogiau ir blogiau, kol pribaigė irgi kubietis.

Kubiečiai neša nelaimę končoms. Kubiečiai visiems nelaimę neša. Ir ten pas juos per daug negrų. Prisimenu, kaip kartą jis buvo nusivežęs mane į Havaną, kai dar daug uždirbdavo, mudu vaikščiojom po parką ir kažkoks negras man kažką pasakė. Haris trenkė jam, net šiaudinė skrybėlė nulėkė, ir pakėlęs skrybėlę pašveitė per pusę kvartalo, ir taksi ją pervažiavo. Aš taip juokiausi, kad net pilvą suskaudo.

Tada pirmą kartą nusidažiau šviesiai plaukus tam grožio salone Prado alėjoje. Kirpėjas darbavosi pusę dienos, jie buvo tokie juodi, kad iš pradžių jis net neapsiėmė, ir aš bijojau, kad atrodysiu baisiai, bet prašiau, prašiau, ar negalėtumėt padaryti, kad būtų nors kiek šviesesni, ir kirpėjas pradėjo tepti oranžiniu pagaliuku, apvyniotu vata, dažydamas į dubenėlį su tokia koše, tokia lyg putojančia, lyg rūkstančia; atskiria pluoštą su šukom ir kitu galu pagaliuko patepa ir leidžia nudžiūti, o aš sėdžiu persigandusi, ką aš darau, ir tik prašau, ar negalėtumėt padaryti, kad būtų nors kiek šviesesni.

Pagaliau jis pasakė, viskas, madam, šviesiau nebegalima, paskui išplovė su šampūnu, sudėjo, o aš bijojau net pažiūrėti, maniau atrodysiu baisiai, o jis perskyrė ant šono ir sušukavo aukštai už ausų, užpakaly padarė tokias kietas garbanėles, jie buvo dar šlapi, ir aš negalėjau suprasti, kaip atrodo, tik matau, kad aš visai pasikeitusi, savęs nebepažįstu. Jis užrišo tinkliuką ir pasodino po džiovintuvu, o aš sėdžiu persigandus. O paskui, kai išlindau iš po džiovintuvo, jis nuėmė tinkliuką, ištraukė segtukus ir iššukavo, – jie buvo kaip auksas.

Ir aš išėjau iš kirpyklos ir pasižiūrėjau į veidrodį, ir jie taip spindėjo prieš saulę ir buvo švelnūs kaip šilkiniai, kai paliečiau ranka, kad aš savo akimis netikėjau, kad tai aš, iš susijaudinimo man net kvapą užgniaužė.

Aš nuėjau Prado alėja į kavinę, kur Haris manęs laukė, ir buvau taip susijaudinus, net kojos linko, rodos, krisiu, ir jis atsistojo, kai pamatė mane įeinant, ir negali akių atitraukti, ir jo balsas buvo toks užkimęs ir juokingas, kai pasakė: „Po velnių, Marija, tu gražuolė." O aš sakau: „Ar aš tau patinku šviesiaplaukė?" „Nekalbėk, – sako jis. – Eime į viešbutį." „Gerai, – sakau, – eime." Man tuomet buvo dvidešimt šešeri.

Ir toks jis visada buvo man, ir aš jam tokia buvau. Jis sakydavo, kad niekad nebuvo turėjęs tokios moters kaip aš, ir aš žinojau, kad nėra daugiau tokių vyrų kaip jis. Aš tą velniškai gerai žinau, ir dabar jo nebėra.

Dabar man reikia ko nors imtis. Žinau, kad reikia. Bet kai turi tokį vyrą ir kažkoks bjaurybė kubietis tau jį nušauna, ne taip lengva iš naujo pradėti; nes viskas tavo viduj mirę. Nežinau, ką daryti. Tai visai ne taip, kaip jam išplaukus į reisą. Iš reiso jis visad grįždavo, o dabar visą gyvenimą būsiu viena. Ir dabar aš stora ir negraži, ir sena, ir jo nėra, kad pasakytų man, jog tai netiesa. Turėsiu samdytis ką nors už pinigus, tik nežinau, ar norėsiu. Tai štai kaip yra. Tai štai kaip dabar bus.

Ir jis buvo man toks geras, ir aš galėjau juo pasikliauti, ir pinigus jis sugebėjo uždirbti, man nereikėjo rūpintis pinigais, tik juo, o dabar visa tai baigta.

Mirusiajam niekas neberūpi. Geriau mane būtų nužudę. Ir Haris galiausiai tik pavargo, sakė daktaras. Jis net neatsibudo. Džiaugiuosi, kad lengva mirtis, nes, Jėzau Kristau, kiek jis turėjo prisikentėti tam laive. Kažin, galvojo apie mane ar apie ką nors kita? Turbūt per daug skaudėjo. Bet galiausiai jis per daug pavargo. O Dieve, geriau aš būčiau numirus. Bet kas dabar iš to. Nieko nebepakeisi.

Aš negalėjau eiti į laidotuves. Bet žmonės nesupranta. Jie nežino, kaip tau yra. Todėl, kad gerų vyrų mažai. Iš kur gali žinoti, jeigu jų neturi. Niekas nežino, ką tu jauti, nes nežino, kas tai yra. Aš žinau. Aš per daug gerai žinau. Ir jeigu gyvensiu dar dvidešimt metų, ką reikės daryti? Niekas man to nepasakys, ir nieko daugiau dabar nelieka, kaip kęsti po truputį, diena po dienos, ir kuo greičiau imtis kokio nors darbo. Štai ką reikia daryti. Bet Jėzau Kristau, ką daryti naktimis, norėčiau žinoti.

Kaip išgyventi naktį, jei negali užmigti? Turbūt sužinosiu, kaip sužinojau, ką reiškia netekti vyro. Tikriausiai sužinosiu. Juk viską sužinai per tą prakeiktą gyvenimą. Supranti, kai reikia. Turbūt aš jau pradedu suprasti. Paprasčiausiai apmiršti, kaip didžiuma žmonių didžiumą gyvenimo būna apmirę. Taip turbūt ir gerai. Taip turbūt ir reikia. Ką gi, aš turėjau gerą pradžią. Aš turėjau gerą pradžią, jeigu taip reikia. Turbūt, kad taip reikia. Turbūt. Ir turbūt taip baigiasi. Ką gi. Tuomet aš nors turėjau gerą pradžią. Visus toli pralenkiau.

Lauke buvo puiki, vėsi subtropinės žiemos diena, ir palmių šakos siūbavo švelniam šiaurės vėjuje. Keli turistai pravažiavo pro šalį dviračiais. Jie juokėsi. Dideliam kieme kitoj gatvės pusėj sukerksėjo povas.

Už lango plytėjo jūra, ji atrodė standi, nauja ir mėlyna žiemos dienos šviesoj.

Didelė balta jachta plaukė į uostą, ir horizonte, už septynių mylių, buvo matyti tanklaivis, mažas ir dailus mėlynos jūros fone, jis lenkė rifą iš vakarų pusės, kad nereikėtų eikvoti degalų plaukiant prieš srovę.

Turinys

ERNEST HEMINGWAY
Turėti ir neturėti
Romanas

Redaktorė *Agnė Iešmantaitė*
Dailininkė *Deimantė Rybakovienė*

Leido ŽALTVYKSLĖ,
A. Vivulskio 7-208, LT-03221 Vilnius
el. p. leidykla@zaltvyksle.com

Spausdino AB „Spauda“,
Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

Tiražas 1000 egz.

20,06 Lt.

Hemingway, Ernest

He-191 Turėti ir neturėti [romanas] / Ernest Hemingway; iš anglų kalbos vertė Gražina Zolubienė. – Vilnius: Žaltvykslė; [2006]. – 205 p.

ISBN 9986-06-156-3

Vienas garsiausių ne tik Amerikos, bet ir pasaulio XX a. prozininkų Ernest Hemingway (1899–1961) šiame romane, parašytame 1937 m., apmąsto, ką mūsų pasaulyje žmogui reikia „turėti ir neturėti", kad nugyventų visavertį gyvenimą. Rašytojas kelia klausimus „Kas yra gyvenimo prasmė?", „Kas yra laimė?" ir drauge su skaitytojais ieško į juos atsakymų.

UDK 820(73)-3

E. HEMINGWAY

KOLEKCIJA

